

2015

10. SINIF OSMANLI TARİHİ
Ders Notları

MURAT KILINÇ

MURAT KILINÇ
(Tarih Öğretmeni)

I. ÜNİTE BEYLİKTE DEVLETE

A-OSMANLI DEVLETİNİN KURULUŞU B-OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ (1300-1453)

A-OSMANLI DEVLETİNİN KURULUŞU

KAVRAMLAR: fetret-tahrir defteri-dirlik-tekfur-yaylak-kışlak-iskan-diyar-ı rum

İŞLENİŞ:

Not: 9. Sınıf konuları ile 10. Sınıf konuları arasında ilişkilendirme yapılarak tarihi sürecin devamlılığı sağlanacak, öğrencilerin önceki bilgileri harekete geçirilecek ve yeni konuya geçiş yapılacaktır. Bu kapsamda şu konulara kısaca değinilecektir:

- Malazgirt Savaşı ile Türklerin Anadolu'ya girişleri
- Anadolu'daki ilk beylikler dönemi
- Anadolu Selçuklu Devletinin kuruluşu ve Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlanması
- Köseadağ Savaşı ve Anadolu Türk siyasi birliğinin bozulması
- Anadolu'da 2. Beylikler dönemi ve Osmanlı beyliğinin kuruluşu.

1. OSMANLI BEYLİĞİNİN KURULDUĞU SIRADA (14.yy) BÖLGENİN DURUMU (ANADOLU-AVRUPA-BALKANLAR)

*ANADOLU'DA DURUM

Anadolu Selçuklu Devleti 1243 Köseadağ savaşı yenilgisinden sonra yıkılma dönemine girmiş, Moğol İlhanlılara bağlı duruma gelmişti. Anadolu Selçuklu Sultanları İlhanlıların atadığı birer vali durumundaydı. Bu siyasi boşluk ortamında Anadolu da çok sayıda Türk Beyliği kuruldu.

• **Anadolu Türk Beylikleri:**

Karamanoğulları, Germiyanogulları, Karesioğulları, Aydınoğulları, Menteşoğulları, Saruhanoğulları, Candaroğulları, Hamitoğulları ve Osmanlı beyliği kurulmuştu. Bu beylikler de başlangıçta İlhanlılara bağlıydılar. Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılmasıyla bu beylikler arasında Anadolu hakimiyeti konusunda mücadele başladı.

- **Trabzon Rum İmparatorluğu:**

IV. Haçlı seferi sonunda Haçlıların İstanbul'u işgal etmeleri üzerine Bizans'tan kaçanlar tarafından Trabzon ve çevresinde kurulmuştu. 13. yüzyılda İlhanlı baskısı altındaydı.

- **İlhanlı Devleti:**

Cengiz İmparatorluğunun parçalanmasıyla İran'da kurulan TÜRK-MOĞOL devletidir. Dönemin en güçlü devletlerindedir.

- **Altınorda Devleti:**

Cengiz İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla Karadeniz'in kuzeyinde kurulan Türk devletidir.

***BALKANLAR'DA DURUM :**

Balkanlarda siyasi birlik yoktu. Balkan devletleri kendi aralarında savaşlar yapıyorlardı. Var olan devletler şunlardır:

1. Bulgar Krallığı
2. Sırp Krallığı
3. Macar krallığı

En güçlü devlet Sırp Krallığı idi. Bunların dışında Bosna Hersek, Eflak,Boğdan,Erdel ve Arnavutluk beylikleri gibi küçük devletlerde vardı.Trakya ve mora ise Bizans egemenliğinde idi.

- **Bizans:**

13. yüzyıla girildiğinde sınırları küçülmüş, eski askeri ve ekonomik gücü kalmamıştı. Taht kavgalarının yarattığı istikrarsız bir dönemi yaşıyordu. Halk TEKFUR(Vali)ların ağır vergileri altında eziliyordu.

***AVRUPA'DA DURUM:**

Osmanlı Devleti kurulduğu sırada Avrupa'da feodalite(derebeylik) rejimi yaygındı. Güçlü merkezi krallıklar olarak İngiltere, Fransa ve Kutsal Roma-Germen İmparatorlukları bulunmaktaydı.

2.OSMANLI BEYLİĞİNİN KURULUŞU

***Osmanlı Soy:** Osmanlılar; Oğuzların, **Bozok kolunun, Gün Han** soyunun, **Kayı boyunun, Karakeçili**, aşiretine mensuptular.

Kayılar Malazgirt Zaferi'nin ardından Anadolu'ya gelmişler, Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından kendilerine yurtluk olarak verilen Ankara yakınlarındaki KARACADAĞ yöresine yerleşmişlerdir. Burada bir süre kalan Kayılar Ertuğrul Gazi yönetiminde **Söğüt** ve **Domanıç** yöresine yerleşmişlerdir.

Osmanlılar **1299** yılında **Osman Bey** tarafından kurulmuştur. **Osman Bey'in 1299'da bağımsızlığını ilan etmesine zemin hazırlayan gelişme; İlhanlıların Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubad'ı İran'a götürmeleri üzerine Anadolu'da ortaya çıkan otorite boşluğudur.**

***Osmanlı Beyliğinin Kısa Sürede Gelişmesini Sağlayan Etmenler:**

- Merkezîyetçi bir devlet anlayışına sahip olması (Ülke diğer Türk devletlerinden farklı olarak hanedan üyeleri arasında bölünmemiştir.)
- Bir UC BEYLİĞİ olması (Gaza sebebiyle diğer beyliklerden destek görmüştür, beylikler arasındaki mücadeleye başlangıçta katılmamıştır.)
- Bizansın, Balkanların ve Anadolu'nun karışıklık içinde bulunması.
- Sürekli doğudan gelen Türkmen göçleriyle nüfusunun ve askeri gücünün artması
- Osmanlı Devlet adamlarının yetenekli olması
- Fethedilen yerlerde Türkleştirme politikasının izlenmesi
- Başlangıçta Anadolu beylikleri ile mücadele etmemeleri
- **Ahilerin,şeyhlerin,erenlerin desteğini almaları.**

AHİLİK: Her meslek ve sanat örgütlenmesinin kendi içinde küçükten büyüğe doğru sıralanması sonucunda oluşur. Ahilik: 12.-13. yy'da Anadolu'da; İslami kurallar çerçevesinde, sosyal dayanışmayı ve üretimde kontrolü sağlayan esnaf meslek örgütüdür.

- Takip ettikleri mükemmel **İSKAN** siyaseti.
- Avrupalıların Yüzyıl Savaşları ile uğraşmaları.

(YERME-YERLEŞTİRME)

İLK OSMANLI FETİHLERİ

(ANADOLU FETİHLERİ)

Koyunhisar Savaşı Bursa'nın Fethi Maltepe (Palekanon) Savaşı İznik ve İzmit'in Fethi Karasioğulları Beyliğinin Alınması

Koyunhisar Savaşı (1302): Osman Bey döneminde, Osmanlıların İzmit'i kuşatması üzerine Bizans imparatorunun Bizans **Tekfurları** ile anlaşarak Osmanlılar üzerine yürümesi.

Sonucu: Mudanya fethedilmiş, Bursa kuşatılmıştır.

Önemi: *Bizans ile Osmanlı arasındaki ilk savaştır.*

(BİZANS VALİSİ)

Bursa'nın Fethi (1326): Orhan Bey dönemin feth edilmiştir. Bursa'nın fethi ile;

- 1) Beyliğin merkezi Bursa'ya taşındı.
- 2) Anadolu'daki Moğol idaresine olan şekli bağlılık tamamen koptu.
- 3) Böylece Osmanlılar, bir Uc beyliğinden başkenti, sınırları ve yerleşik hayatı olan gerçek bir devlete dönüşmeye başladı.

Maltepe (Palekanon) Savaşı (1329) : **Sebe:** Osmanlıların Kocaeli Yarımadasındaki fetihleri ve İznik'i kuşatmaları **Savaş:** Bizans imparatoru III. Andrianikos ile Osmanlı hükümdarı Orhan Bey arasında yapıldı (1329). Yenilen Bizans imparatoru İstanbul'a kaçtı.

Sonuçları ve Önemi:

- 1- O güne kadar dikkat çekmeyen Osmanlılar ön plana çıktı.
- 2- Bizans Anadolu'daki askeri direnişlere ve Bizans şehirlerine yardımdan vazgeçti.

İznik ve İzmit'in Fethi : İznik(1331) Ve Gemlik'in(1333) Fethi: Maltepe savaşından sonra İznik fethedildi, bu arada zahire ambarı konumundaki Gemlik'te alındı. **İzmit'in Fethi(1337):** İzmit'in fethi ile Kocaeli yarımadasının tamamı Osmanlıların eline geçti.

Karasioğulları Beyliğinin Alınması: Karesi Bey'in ölümüyle, oğulları arasındaki taht kavgasından yararlanan Orhan Bey Balıkesir çevresine sahip olan bu beyliği Osmanlı sınırlarına kattı.

Sonuçları:

- 1- Osmanlılar karesi topraklarına sahip olarak, Marmara kıyılarına ve Çanakkale boğazına ulaştılar.
- 2- Osmanlılar Karesi Donanmasına sahip oldular.
- 3- Hacı İlbey, Evrenus Bey, Ece Halil gibi değerli Karesi komutanları Osmanlı hizmeti girdiler.
- 4- Karesi oğullarının Balıkesir, Manyas ve Kapıdağı gibi şehirleri alındı.

Önemi: *Karasioğulları beyliğinin Osmanlılara katılmasıyla Anadolu Türk birliğini sağlama yolunda ilk adım atılmıştır.*

Osmanlılara kendi isteği ile katılan beylikler

Karasioğulları, Germiyanogulları

Osmanlılara ilk katılan beylik

Karasioğulları

Osmanlılara son katılan beylik

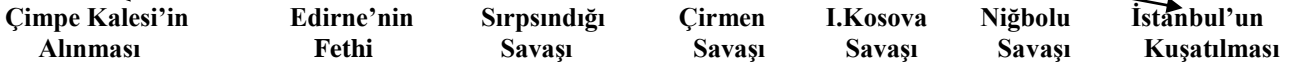
Ramazanogulları

Osmanlıları en çok uğraştıran beylik

Karamanogulları

NOT: *Osmanlı Devleti'ne katılan ilk beylik Karasioğulları'dır. Ankara Savaşı'ndan sonra kurulmamıştır.*

BALKAN FETİHLERİ

Çimpe Kalesi'in Alınması (1353) :

Olay: Bizans İmparatoru Kantakuzen, Yuannis'in Sırp ve Bulgar desteğine karşı imparator olmak için önce Aydınoğlu Umur Bey'den sonra da Orhan Bey'den yardım istedi. Edirne'yi kuşatan Sırp ve Bulgarlara karşı Orhan Bey oğlu Süleyman Paşa'yı yardıma gönderdi. Edirne'yi kuşatan Sırp ve Bulgarları yenen Süleyman Paşa'nın yardımlarına karşılık Bizans Gelibolu Yarımadası'ndaki ÇİMPE kalesini Osmanlılara verdi.(1353)

Osmanlı Başkentleri
1-Bursa
2-Edirne
3-İstanbul

Not: Osmanlıların Rumeli'de elde ettiği ilk toprak parçası olan Çimpe kalesidir. Bu kale Osmanlıların Balkanlardaki fetihleri için önemli bir üs olmuştur.

Edirne'nin Fethi (1363) :Edirne I. Murad döneminde yapılan Sazlıdere Savaşı ile Osmanlı toprağı oldu.

Sazlıdere Savaşı (1362)

Taraflar: Osmanlı X Bizans + Bulgar ittifak güçleri

Sebebi: Osmanlıların Edirne'yi fethetmek istemesi.

Sonuç: 1- Edirne alındı ve **devletin başkenti yapıldı**. 2- Bizans'ın Bulgar ve Sırp'larla olan bağlantısı kesildi. 3- Balkanlarda fetih yolları açıldı. 4-Gümölcine ve Filibe almarak Çatalca'ya kadar ulaşıldı.

Sırp sındığı Savaşı 1364): I.Murad döneminde yapılmıştır. **Sebebi:** Edirne ve Filibe'nin Osmanlıların eline geçmesi Sırp ve Bulgarları rahatsız etmiş, bunların papaya başvurmaları üzerine Balkan Devletlerinden oluşan (Sırp, Bulgar, Macar, Eflak-Boğdan ve Bosnalılar) Sırp kralı 1.Layoş komutasında bir Haçlı ordusu kurulmuştur.

Savaş: Haçlı Ordusunu HACI İLBEY komutasındaki bir akıncı birliği ani bir baskın sonucu yok etmiştir.

Sonuçları:

- Bu zaferle Balkan Devletleri üzerindeki Macarların etkisi kırılmış, Türklerin Balkanlardaki ilerlemeleri hız kazanmıştır. Tuna nehrine kadar olan yerler Türklerin eline geçmiştir.

Önemi: Sırp Sındığı Savaşı Osmanlıların Balkanlarda haçlılar ile yaptığı ilk savıştır.

Çirmen Savaşı (1371) : I.Murad döneminde yapılmıştır.

Sebebi: 1-Türkleri Balkanlardan atmak 2-Bulgar krallığının Osmanlı hâkimiyetinden kurtulmak istemesi.3-Osmanlıların Makedonya'yı ele geçirmek istemesi.

Savaş: Makedonya bölgesini almakla görevlendirilen Evranos Bey'e karşı Sırp'lar birleştiler. **Çirmen Savaşı** ile düşmanı yenilgiye uğrattı

Sonuçları:

1-Makedonya'nın yolu Osmanlı'ya açıldı. 2- Sırp kralı Osmanlı hakimiyetini tanıdı.3-Bundan sonraki fetihlerle Batı Trakya ve Makedonya'nın bir kısmı alındı. Evranos Bey'e bağlı akıncı kuvvetleri Kavala, Drama, Serez ve Selanik gibi şehirler aldılar.

I.Kosova Savaşı (1389) :I.Murad döneminde yapılmıştır.

Sebebi:

- Sultan Murat'ın Anadolu'da Karamanoğulları ile uğraşmasını fırsat tanımaları
- Ploşnik bozgunu sonucu Osmanlıların Balkanlarda ilerleyişini durdurmak için Sırp Kralı LAZAR'ın öncülüğünde Haçlı Ordusunun kurulması.

Sonuç:

- I. Murat komutasındaki Osmanlı Ordusunun zaferiyle sonuçlandı. I. Murat şehit oldu, yerine oğlu Yıldırım Bayezid geçti.

- Tuna'ya kadar topraklar Osmanlıların eline geçti.
- Osmanlıların karşısında sadece Macar kralı kaldı.
- Osmanlı Devleti ilk kez bu savaşta düşmanı korkutmak için top kullandı.
- Türklerin İslam dünyasındaki önemi arttı.

Önemi: Haçlılar ile yapılan ilk büyük meydan savaşdır.

Niğbolu Savaşı(1396):

Sebepleri:

- Kuşatma altında bulunan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi,
- Macarlar'ın Osmanlıların Balkanlar'daki ilerleyişi karşısında papadan yardım istemesi.

Savaş: Avrupa Devletlerinin ordularından oluşan (Macar, Fransız, Alman, İngiliz, Polonya, Venedik ve diğerleri)Haçlı ordusunun Niğbolu kalesini kuşatması üzerine, Yıldırım Bayezid İstanbul kuşatmasını kaldırarak, Niğbolu önlerinde Haçlı ordusunu yendi.

Sonuç:

- Bu zaferden sonra Bulgaristan tamamen Türk topraklarına katıldı.
- Bu zafer Anadolu Türk Birliğinin sağlanmasında da etkili oldu.
- Mısır'daki halife Yıldırım'a "**Rum Diyarının Sultanı**" unvanını verdi.

→ Rum Diyarı : ANADOLU

İstanbul'un Kuşatılması (1391) :

Sebepler: Yıldırım Bayezid, Bizans imparatoru Manuel'den İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulmasını, bir cami yapılmasını ve Osmanlılara ödenen verginin artırılmasını istedi, imparator bu istekleri kabul etmeyince İstanbul'u kuşattı.

Sonuç: İmparator Yıldırım Bayezid'in isteklerini kabul edince kuşatma kaldırıldı.

OSMANLI DEVLETİNİN RUMELİDEKİ FETİH VE İSKAN SİYASETİ

- Fethedilen bölgelere Anadolu'dan Türk göçmenler yerleştirildi. Bundaki amaç göçmenleri yerleşik hayata zorlamak ve fethedilen yerlerin Türkleşmesini sağlamaktır. Bu göç gönüllü ve sürgün olmak üzere iki şekilde gerçekleştirildi.
- Göçmenler, iskân yerlerine yakın bölgelerden seçilirdi. İklim şartlarının aynı olmasına dikkat edilirdi. Böylece halkın yeni yere uyumu daha kolay olurdu.
- Göçmen aileler seçilirken özellikle anlaşmazlık içinde olan ailelerden birisi seçilirdi. Bundaki amaç kan davalarını engellemektir.
- Göç eden ailelere toprak verilir ve bir süre vergi alınmazdı. Göç edenler yeni yerleşim yerlerini terk edemezlerdi.
- Fethedilen yerlerdeki yerli halktan ayaklanma çıkarma ihtimali olanlar başka yerlere göç ettirilirdi.
- Bir yerden göçmen alınırken o yerin üretim ve düzeninin bozulmamasına dikkat edilirdi.

İstimalet sisteminin amacı: *Fethedilen yerlerde Türk nüfusunu arttırmak ve Türk kültürünü yaymaktır.*

Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de takip ettiği iskân siyasetinin sonuçları:

- ❖ Göçebe Türklerin yerleşik hayata geçmeleri sağlandı..
- ❖ Fethedilen yerlere Türklerin yerleşmesi sağlanarak o bölgenin elde tutulması kolaylaştı.
- ❖ Fethedilen yerlere Türk-İslam kültürü yayıldı.
- ❖ Gayrimüslim halka hoşgörülü bir tavır sergilenerek Osmanlıya bağlılıkları sağlandı.

ANADOLU'DA SİYASİ BİRLİĞİ SAĞLAMA ÇALIŞMALARI

NOT: Osmanlılar Anadolu da siyasi birliği sağlarken ; **çeyiz, savaş, satın alma** olmak üzere üç yol izlemiştir.

Türk Beyliklerinin Osmanlı Devletine Katılması :

YILDIRIM BAYEZİD Anadolu birliğini sağlamak için iki sefer düzenledi. Bu seferler sonucunda:

- Batı Anadolu'daki beyliklerden **Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamitoğullarına** son verildi.
- **Candarogullarına** son verildi.
- Kadı Burhanettin Beyliği (Eretna devleti) ile yapılan KIRKDİLİM savaşında Osmanlı kuvvetleri yenildi. Şehzade Ertuğrul şehit oldu. Kadı Burhaneddin'in Akkoyunlu Devletiyle yaptığı savaşta ölmesi üzerine bu beyliğin toprakları da Osmanlılara katıldı.
- 1401 yılında **Karamanoğullarına** son verildi.
- **Dulkadiroğulları Beyliği** Osmanlılara bağlandı.

İstanbul Kuşatmaları:

Yıldırım Bayezid 1391-1400 yılları arasında İstanbul'u 4 kez kuşatmış, bu kuşatmalar sırasında Bizans'a Karadeniz'den gelecek yardımı engellemek için boğazın Anadolu yakasına **Anadolu Hisarını(Güzelce hisar)** yaptırdı.(1397)

AnadoluHisarı: Yıldırım Beyazıt / Rumeli Hisarı: Fatih sultan Mehmet

İlk İstanbul Kuşatması - 1391

Sebe: Yıldırım Bayezid, Bizans imparatoru Manuel'den İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulmasını, bir cami yapılmasını ve Osmanlılara ödenen verginin arttırılmasını istedi, imparator bu istekleri kabul etmeyince İstanbul'u kuşattı.

Sonuç: İmparator Yıldırım Bayezid'in isteklerini kabul edince kuşatma kaldırıldı.

Önemi: Osmanlıların ilk İstanbul kuşatmasıdır

Bu kuşatmaların başarısız olma sebepleri:

- Karamanoğullarının problem çıkarması
- Haçlı Saldırıları (Niğbolu)
- Timur tehlikesi

Osmanlı-Bizans Antlaşması:

Yıldırım Timur tehlikesinin belirmesi üzerine Bizans ile anlaşma imzalayarak 4. kuşatmayı kaldırdı. Bu antlaşmaya göre:

- İstanbul'da Türk mahallesi kurulacak ve bir cami yapılacak.
- Türkler ticaret amacıyla serbestçe İstanbul'a girebilecek.
- İstanbul'da Türklerin davalarına bakmak için kadı bulunacak.
- Bizans Osmanlı Devletine vergi verecek.

Ankara Savaşı (1402): Yıldırım Bayezid Dönemi

15. yüzyıl başlarında Osmanlılar doğuda Memluk ve Timur Devletiyle komşu olmuşlardı. Timur Çağatay Hanlığına son vererek büyük bir devlet kurmuş, Altınorda devletinin parçalanmasına yol açmış, İran, Irak ve kuzey Hindistan'ı topraklarına katıp, 1400 yılından itibaren Osmanlı topraklarına saldırmaya başlamıştı.

Sebepleri:

- a. Yıldırım tarafından toprakları alınan Anadolu Beylerinin Timur'a sığınarak, onu kışkırtmaları.
- b. Timur tarafından toprakları alınan Irak hükümdarı Celayiroğlu Ahmet ve Karakoyunlu hükümdarı Kara Yülük Osman'ın Yıldırım'a sığınmaları
- c. Timur'un Çin'e yapacağı sefer öncesinde arkasında güçlü bir devlet bırakmak istemeyişi.
- d. Timur'un Osmanlı'dan kabul edilemez istekleri.

NOT: Timur Yıldırım Bayezid'dan Anadolu Beylerinin topraklarını iade etmesini, Celayiroğlu Ahmet ve Kara Yülük Osman'ın kendisine teslim edilmesini, Osmanlı Devletinin kendisine bağlılığını bildirmesini istemişti.

Savaş: İki ordu arasında savaş, Ankara'da Çubuk ovasında yapıldı. KARATATARLAR'ın ve Anadolu beylikleri askerlerinin saf değiştirmesi Osmanlı ordusunun savaşı kaybetmesine ve Yıldırım Beyazıt'ın esir düşmesine neden oldu.

Sonuçları:

- a. İlk ve son kez bir Osmanlı padişahı savaşta esir düştü.
- b. Osmanlı Devleti 11 yıl sürecek Fetret devrine girdi.
- c. Anadolu Türk birliği yeniden bozuldu, beylikler yeniden kuruldu. (Karesi ve Kadı Burhaneddin beylikleri hariç)
- d. Balkanlar'da Osmanlı ilerleyişi bir süre durdu, hatta bazı topraklar kaybedildi.
- e. Bizans'ın alınması 50 yıl gecikti.

FETRET DEVRİ (1402-1413)

Timur'un asıl amacı kendisine rakip olabilecek büyük bir Osmanlı Devleti'nin oluşmasını engellemektir. Bu nedenle savaşı kazandıktan sonra Anadolu Beylerinin topraklarını geri vererek, Anadolu Türk birliğini parçaladı. Osmanlı ülkesini Yıldırım'ın oğullarına bıraktı.

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra Yıldırım Bayezid'in 4 oğlu arasında başlayan ve 11 yıl süren taht kavgası dönemine Osmanlı Tarihinde FETRET DEVRİ denir. Fetret Döneminde Yıldırım Bayezid'in oğulları Musa, Süleyman, İsa ve Mehmet Çelebiler iktidar mücadelesine giriştiler. Bu mücadeleyi I. Mehmet kazanmıştır.

Not: Fetret döneminde Rumeli'de Osmanlı yönetimine karşı önemli bir ayaklanma olmamıştır. Aynı zamanda Osmanlı Devleti bu dönemde ciddi bir toprak kaybına uğramamıştır. **Bunun sebepleri:**

- ❖ Balkanlardaki adaletli ve hoşgörülü yönetim.
- ❖ Uç beylerinin başarılı çalışmaları
- ❖ Avrupa'daki Yüzyıl Savaşları.
- ❖ Niğbolu Savaşının etkisi

ANADOLU'DA SİYASİ BİRLİĞİN YENİDEN SAĞLANMASI ÇELEBİ MEHMET DÖNEMİ OLAYLARI

Kardeşleri Süleyman, İsa ve Musa Çelebiyle giriştiği taht kavgasından başarıyla çıktı. Devleti kardeşleriyle paylaşma fikrine katılmadı. Böylece Osmanlı Devletini parçalanma ve yıkılmaktan kurtardı. **Bu nedenle Çelebi Mehmet devletin 2. KURUCUSU sayılır.**

❖ **Şeyh Bedreddin İsyanı(1418-1420)**

Osmanlı devletinde kazaskerliğe kadar yükselmiş olan Şeyh Bedreddin mülkiyetin ortak olduğu şeklinde fikirlerle ve İslam'a aykırı düşüncelerle etrafına çok sayıda mürit topladı. Fetret döneminin oluşturduğu siyasi ve ekonomik bozukluklardan yararlanarak ayaklandı, sonunda yakalanarak idam edildi.

NOT: *Şeyh Bedreddin İsyanı devletin gücünü sarsan, Anadolu Selçuklu Devleti döneminde meydana gelen BABA İSHAK isyanına benzer.*

Önemi: Osmanlı Devleti'ndeki ilk dini ve sosyal nitelikli isyandır

❖ **Mustafa Çelebi İsyanı (Düzmece Mustafa)**

Timur Ankara savaşından sonra Yıldırım Beyazıt'ın oğlu şehzade Mustafa Çelebiyi rehin alarak yanında Semerkant'a götürmüştü. Timur'un ölümüyle serbest kalarak Anadolu'ya gelen Mustafa'nın gerçek Mustafa olup olmadığı bilinmediğinden "Düzmece Mustafa" da denilmiştir. Mustafa Çelebi, kardeşi Mehmet Çelebi'ye karşı taht kavgasına girmiş, ancak yenilerek Bizans'a sığınmıştır.

Çelebi Mehmet Mustafa'nın gözaltında tutularak kontrol edilmesi için Bizans'la anlaşmıştır.

❖ **Anadoluda Gelişmeler:**

Saruhanogulları beyliğine kesin olarak son verilmiştir (1416).

Not: Ankara savaşından sonra Osmanlı Devletine katılan ilk beylik Saruhanogulları'dır. Saruhanogulları'nın, Osmanlı Devleti'ne katılmasıyla Anadolu'da Türk siyasi birliğini sağlama faaliyetleri yeniden başladı.

BALKANLARDA OSMANLI HAKİMİYETİNİN GÜÇLENMESİ

Edirne Segedin Antlaşması(1444) II.Murat Döneminde yapılmıştır.

Sebepler: Macar, Sırp, Bosna ve Eflak kuvvetlerinin oluşturduğu Haçlı ittifakına karşı Osmanlı kuvvetleri başarısız olunca, bu antlaşma imzalanmıştır. Osmanlıların bu antlaşmayı imzalamak zorunda kalışlarının bir nedeni de Karamanoğullarının problem çıkarmasıdır.

Taraflar: Osmanlı- Macar+Sırp

Edirne-Segedin Antlaşması'na göre:

- a) İki taraf 10 yıl savaşmayacak,
- b) Tuna Nehri iki taraf arasında sınır olacaktır.
- c) Bulgaristan'da Osmanlı hakimiyeti tanınacak
- d) Eflak beyliği Macar egemenliğinde kalacak
- e)

Önemi:Osmanlı Devleti'nin haçlılar ile yaptığı ilk antlaşmadır.

Sonuçları:

- Bu antlaşma, Balkanlarda Osmanlı üstünlüğünü sarsmıştır
- Bu antlaşmadan sonra tahta II. Murat'ın 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet geçmiştir. Bu durumdan faydalanmak isteyen Haçlılar bu antlaşmayı bozarak Osmanlı Devleti'ne saldırmışlardır.

Varna Savaşı (1444): II. Murat Döneminde yapılmıştır.

Sebe: II. Mehmet'in küçük yaşta tahta geçmesini fırsat bilen Haçlıların Edirne-Segedin Antlaşmasını bozmaları.

Sonuç: II. Murat tekrar tahta geçerek Haçlı ordusunu Varna'da yendi.

Hristiyanların Osmanlıları Avrupa'dan atma ümitleri sona erdi.

II. Kosova Savaşı (1448) II. Murat Döneminde yapılmıştır.

Taraflar: Osmanlı X Haçlılar (Macar, Erdel, Eflak, Alman)

Sebe: Haçlılar Varna yenilgisinin izlerini silmek istediler. 2- Türk düşmanı Hunyadi Yanoş'un Macar kralı olup Haçlıların yardımı ile Osmanlılara saldırmak istemesi.

Önemi:

- Balkanlardaki Osmanlı egemenliği kesinlik kazandı.
- Hristiyan Avrupa Türklere karşı bir daha Haçlı seferine girişemeyerek, savunmaya çekildi. (1683 tarihine kadar)

B-OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ (1300-1453)

Osmanlı'da Devlet Anlayışı :

- Hakimiyet anlayışı İslam Hukukuna ve eski Türk geleneklerine dayanmıştır.
- İslam hukukuna göre hâkimiyet, Allah'a aittir. Hükümdar, Allah'ın vekili olarak halkı adaletle yönetmek, yönetilenler de hükümdarın emirlerine uymak zorundaydı.
- Türk geleneklerine göre ise İslamiyet öncesi Türk devletlerinde hükümdarlara devleti idare etme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanılıyordu. Tanrı'nın verdiği siyasi iktidar kavramı ile açıklanıyordu.
- Osmanlı'nın ilk dönemlerinde tahta kimin geçeceği konusunda bir kesinlik yoktu, bu durum taht kavgalarının yaşanmasına ve devletin parçalanma riski ile karşı karşıya kalmasına sebep oluyordu. Zaman içerisinde tahta kimin geçeceği belirli kurallara bağlandı ve **VERASET SİSTEMİ** geliştirildi.

Veraset Sisteminin Gelişim Aşamaları :

- ✓ 1. Murat a kadar "ülke tüm Osmanlı Hanedanına aittir" anlayışı hakimdir.

Hanedan : Sülale, kan bağı olan herkes; çocuklar amcalar, amca oğulları vb.

- ✓ 1. Murat'tan itibaren "ülke padişah ve oğullarındır" anlayışı hakimdir.
- ✓ Fatih kanunnamesi ile "devletin geleceği için kardeş katlinin serbest bırakılması" hükmü getirilmiştir.

"HER KİMESNE EVLADINDAN SALTANAT MÜYESSER OLA ,NİZAM-I ALAEM İÇİN KARINDAŞIN KATLİ VACÜPTÜR. EKSER ULAMA TECVİZ İTMÜŞTÜR. ANINLA AMİL OLALAR."

- ✓ I. AHMET zamanında yapılan değişiklikle EN YAŞLI ve AKILLI olanın (EKBER VE ERŞED) padişah olması esası benimsendi.

osmanlıda idari birim

- Şehzadelerin devlet yönetiminde deneyim kazanmaları için **sancak**larda vali olarak görevlendirilirdi. Bu uygulamaya **SANCAĞA ÇIKMA USULÜ** denirdi.

Sancak yöneticisi

Sancağa Çıkma Usulü : 16. yüzyılın sonlarına kadar şehzadeler 14-15 yaşlarına gelince, Anadolu'daki sancaklara **SANCAKBEYİ** olarak gönderilirdi. Burada bir **LALA**'nın yanında devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları sağlanırdı. **III. Mehmet'ten** sonra şehzadelerin **SANCAĞA ÇIKMA** usulü kaldırıldı. (Şehzadeler sarayda **Kafes Hayatı** yaşadılar.)

NOT: Lala'yı Büyük Selçuklular'daki **ATABEYLERE** benzemektedir.

- Padişahlar Devleti yönetirken şeri (dinî) ve geçmişten gelen geleneksel kurallara uymak zorundaydılar.
- Osmanlı devlet yöneticileri, kuruluştan I. Murat dönemine kadar **bey ve gazi** unvanlarını kullandılar. I. Murat ile beraber **hüdavendigâr , sultan , padişah ve han** gibi unvanlar da kullanılmaya başlandı.

NOT: Yavuz Sultan Selimin 1517 Mısır seferi sonucu HALİFELİK Osmanlı padişahlarına geçmiştir. Böylelikle Osmanlı hükümdarları padişah olarak Devletin Başı, halife olarakta müslümanların başı olma özelliği taşımışlardır.

Osmanlıda Devlet Teşkilatı :

- Osmanlı padişahları kanun koyma , kanunları uygulatma ve bazı yargı yetkilerini (, kadiaskerleri görevlendirme , örfi davalarda müdahil olma vb.)jellerinde bulundurmaktaydılar.
- **Orhan bey** döneminden itibaren devletin sınırlarının genişlemesiyle beraber devlet teşkilatı oluşmaya başlamıştır. Ülkenin yönetiminin kolaylaştırılması için padişah tarafından görevliler tayin edilmiştir.
- Ülke yönetimiyle ilgili konuların görüşülmesi ve kararların alınması için ilk defa **Orhan Bey** döneminde **DİNAN-I HÜMAYUN** oluşturuldu. Bu divana Veziri Azam , defterdar , nişancı, vezirler vb. gibi görevliler katılıyordu.
- Devletin sınırlarının genişlemesiyle **I. Murat** zamanında beylerbeyilik (eyalet) kurularak ülke yönetim bölümlerine ayrıldı. Böylece ülke **eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar ise köylere** ayrıldı. **İlk olarak Rumeli Beylerbeyliği daha sonra da Anadolu Beylerbeyliği kuruldu.**
- **Orhan bey** döneminde Osmanlı Ordusunun temeli olan **YAYA VE MÜSELLEMLER** oluşturuldu.
- **I. Murat** döneminde Ordu teşkilatında düzenlemeler yapılarak **KAPIKULU OCAKLARI** oluşturuldu.
- Karasioğulları Beyliğinin Osmanlıya katılmasıyla ilk deniz gücü (**DONANMA**) elde edildi. **Yıldırım Bayazıt** döneminde **Geliboluda ilk Tersane** açıldı. → **Gemi yapımı ve tamiri**
- İLK Osmanlı parası (**Akçe**) **Osman Bey** döneminde bastırıldı.
- **I. Murat** döneminde ülke toprakları (**dirlikler**) , **has . zeamet ve tımar** olarak bölümlere ayrıldı ve **Tımar Sistemi** oluşturuldu.
- İlk Osmanlı Medresesi **Orhan Bey** döneminde **İznik'te** açıldı.

!!! Tımar sistemi ve gelirlerine göre toprak çeşitleri (has , zeamet , tımar) hakkında kısaca bilgi verilecek. Medrese kavramı açıklanacak.

OSMANLI ORDUSU

A-KARA ORDUSU :

Yaya ve Müsellemeler : İlk defa Orhan bey döneminde kurulan ve Osmanlı ordusunun temelini oluşturan birliklerdir. Piyade askerlerin oluşturduğu gruba Yaya ; atlı gruba ise Müsellem denirdi.

Kapıkulu Ocakları :

- I. Murad zamanında oluşturuldu. Bu ordunun asker ihtiyacı devşirme sistemi ve pençik usulü ile karşılandı .

PENÇİK USULÜ : İslam hukukuna göre savaş esirlerinin beşte biri hükümdara ayrılırdı. Padişah da bunları özel hizmetlerinde kullanırdı. Bir bölümü de saray hizmetlileri arasına alınırdı. I. Murad zamanında **pençik oğlanı** denilen bu savaş esirlerinin sayısı arttı. Bunun üzerine bu esirlerden düzenli bir ordu kurularak yararlanılmak istendi. Bu sisteme "**Pencik Usulü**" denildi.

DEVŞİRME USULÜ: Kapıkulu ocakları kurulduktan sonra bu ocaklara sürekli bir kaynak bulmak amacıyla DEVŞİRME USULÜ oluşturuldu. Buna göre özellikle Balkanlar'da yaşayan hıristiyan ailelerin çocukları ailelerinden alınarak İslam dinini, Türkçeyi ve Türk gelenek ve göreneklerini öğrenmek üzere Türk ailelerinin yanına gönderilirdi. Tek çocuklu ailelerin çocukları alınmazdı. Daha sonra bu çocuklar Acemi Oğlanlar ocağına gönderilirdi.

- Kapıkulu askerlerinin yaya birliklerine "**Kapıkulu Piyadeleri**", atlı birliklerine "**Kapıkulu Süvarileri**" adı verildi.

KAPIKULU PİYADELERİ

1)- **ACEMİ OĞLANLAR OCAĞI**: Yeniçeri ve diğer Kapıkulu ocaklarına asker yetiştirmek için kurulmuştur. Türk ailelerinin yanından gelen devşirme çocukları burada yapılan askeri eğitimden sonra sınavdan geçirilir, başarılı olanlar **Enderûn**'a alınırdı. Diğerleri Kapıkulu ocaklarına dağıtılırlardı.

(Devlet adamı ,bürokrat yetiştiren saray içindeki okul)

2)- **YENİÇERİ OCAĞI**: Kapıkulu ocaklarının en önemlisidir. Savaş zamanında merkezde bulunur ve padişahı korurlardı. Barışta ise Divân muhafızlığı yapmak, İstanbul'un güvenliğini sağlamak,sınırlardaki kalelerde muhafızlık yapmak gibi görevleri vardı.Yeniçerilere üç ayda bir "**ulufe**" denilen maaş, padişah tahta çıktığında "**culüs bahşişi**", ilk sefere çıktığında da "**sefer bahşişi**" verilirdi. Yeniçerilerin komutanına "**yeniçeri ağası**" denilirdi.

3)- **CEBECİLER**: Komutanlarına "**cebecibaşı**" denilirdi. Yeniçerilerin silahlarını ve zırhlarını yapar, onarır ve silah anbarlarında muhafaza ederlerdi.

4)- **TOPÇU OCAĞI**: Bu ocağın görevi top dökmek, ve topları kullanmaktı. Osmanlılar topu ilk defa I.Kosova Savaşında kullandılar.

5)- **TOP ARABACILARI OCAĞI**: Top arabalarını yapan ve topları taşıyan ocaktı. Komutanlarına "**arabacibaşı**" denirdi.

6)- **HUMBARACILAR OCAĞI**: Havan denilen toplarla, humbara denilen gülleleri hazırlayan ve kullanan ocaktı.Komutanına "**humbaracibaşı**" denirdi.

7)- **LAĞIMCILAR OCAĞI**: Kale kuşatmalarında,hendek kazarak veya fitil döşeyerek surları yıkan teknik bir sınıftı. Komutanına "**lağımçibaşı**" denirdi.

8)- **SAKALAR**: Kapıkulu askerlerinin sularını taşırdı.Komutanına "**sakabaşı**" denirdi.

KAPIKULU SÜVARİLERİ

Altı Bölük halkı da denirdi.Derece ve maaş yönünden yeniçerilerden üstündüler.

- **Sipah ve silahtar**; savaş sırasında padişah çadırını,
- **Sağ ve Sol ulufeciler**; Saltanat sancaklarını
- **Sağ ve sol garipler**; ordunun ağırlıklarını ve hazineyi korurlardı.

OCAĞIN ADI	MEVCUDU	GÜNLÜK ULÛFESİ
Acemiler	7.745	1-2,5 akçe
Yeniçeriler	12.000	2-5 akçe
Cebeciler	500-800	8 akçe
Topçular	1000-1200	6-8 akçe
Top Arabacıları	400	4-6 akçe
Kapıkulu Süvarileri	8000	14-90 akçe

EYALET ASKERLERİ :

1)- **TIMARLI SİPAHİLER(TIMAR SİSTEMİ)** : Tımar sistemi daha önceki Müslüman Türk devletlerinde gördüğümüz **İKTA** sisteminin Osmanlılar tarafından geliştirilmiş şekliydi. Tımarlı Sipahiler kendilerine **DİRLİK** verilen kişilerin beslemek zorunda oldukları tamamı Türklerden meydana gelen atlı askerlerdi.Tımar sistemi ile yeşen askerlere **CEBELÛ** denirdi.Savaş sırasında ordunun sağ ve sol kanatlarında durarak,ordu merkezini yanlardan gelecek saldırılara karşı korurlardı.Kanuni Sultan Süleyman'ın son zamanlarına kadar devletin en önemli ve en büyük askeri gücüydü.

Tımar sisteminin faydaları

- ✓ Devlet, hazineden para harcamadan, her an savaşa hazır büyük bir atlı askerî birlik yetiştirmiştir.
- ✓ Tımar toprakları boş kalmamış, tarımsal üretimin sürekliliği sağlanmıştır.
- ✓ Aynı toprak üzerinden köylü, tımar sahibi ve yetiştirdiği askerlerin ihtiyaçları Karşılanmıştır.
- ✓ Tımarlı sipahiler tımar bölgelerinin güvenliğini sağlanmıştır.
- ✓ Devlet merkezi otoritesini ve gücünü ülkenin en uç noktalarına hissettirmiştir.

- 2)- **AKINCILAR:** Sınır boylarında oturan Türklerden meydana gelen hafif süvari kuvvetleriydi. Başlıca görevleri; ordunun keşif hizmetlerini görmek, kaçan düşmanı kovalamak, düşmanı oyalamaktı.
- 3)- **AZAPLAR:** Kelime anlamı bekâr demektir. Masrafları kendi şehir ve kasaba halkı tarafından karşılanan gönüllü kuvvetlerdi.
- 4)- **DELİLER:** Düşmana korkusuzca saldırmaları nedeniyle "deli" olarak adlandırılmışlardır.
- 5)- **GÖNÜLLÜLER:** Sınırdaki kasaba ve şehirleri korumakla görevliydi.
- 6)- **BEŞLİLER:** Her beş haneden bir kişi alınarak oluşturulan bu birlikler sınırdaki kalelerin korunmasında görevlendirilirdi.

B-DENİZ ORDUSU (DONANMA)

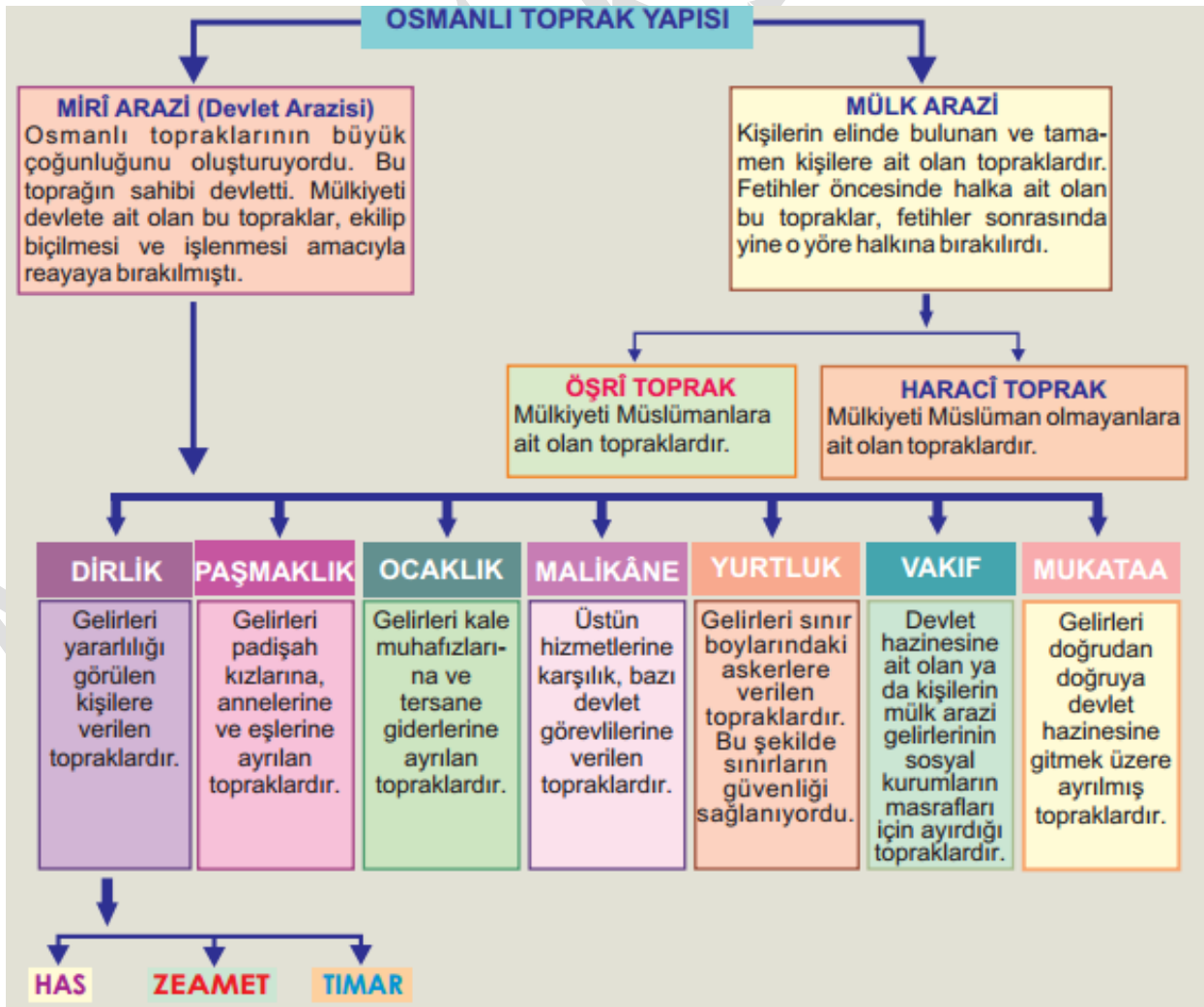
➤ Osmanlılar Orhan Bey zamanında **Karesi Beyliği**ni ele geçince bu beyliğin donanmasına da sahip olmuşlardır. **Yıldırım Bayezit** tarafından **Gelibolu'da** bir tersane yapılmıştır. Fatih zamanında gelişmeye başlayan donanma, II.Beyazıt zamanında Kemal Reis'in, Kanunî zamanında da Barbaros Hayrettin Paşa'nın Osmanlı hizmetine girmesiyle Akdeniz'de en üstün güç haline gelmiştir.

➤ Donanma komutanına **Kaptan-ı Derya** veya Kaptan Paşa, deniz askerlerine ise **LEVENT** denirdi. **Barbaros Hayrettin Paşa, Turgut Reis, Salih Reis, Pirî Reis, Murat Reis, Seydi Ali Reis, Kılıç Ali Reis** meşhur Türk denizcileridir.

OSMANLI EKONOMİSİ

İnsan : Osmanlılarda **Reaya** diye adlandırılan insanlar, yaptıkları işlerin özelliğine göre şehirlerde, kasabalarda ve köylerde yaşarlardı. Bu insanlar akıl ve beceriyle ekonominin temel amacı olan üretimi gerçekleştirir, karşılığında da kendisine imkân sağlayan devlete vergilerini vererek görevlerini yaparlardı

Toprak: Osmanlılarda ekilebilen toprakların çoğu devletin malıydı. Bu toprakları kullanma hakkı ise reayanındı. Devlet malı olan topraklara **Miri Arazi** denirdi Reaya toprağın kullanma hakkını çocuklarına miras olarak bırakabilirdi. Timar sistemi içinde köylülere dağıtılan bu topraklara **ÇİFT** denirdi.

HAS	Geliri yüz bin akçeden fazla dirliklerdir. Padişaha, hanedan üyelerine, veziriazama, beylerbeyine, sancak beyleri ve üst düzey devlet görevlilerine verilir.
ZEAMET	Gelirleri yirmi bin ila yüz bin akçe arasında olan dirliklerdir. Eyalet merkezlerinde oturan üst düzey yöneticilere (hazine ve tımar defterdarlarına, sancaklardaki alay beylerine, kale dizdarlarına, divan kâtiplerine vs.) verilir.
TIMAR	Senelik gelirleri üç bin ila yirmi bin akçe arasında olan dirliklerdir. Osmanlı Devleti'ne hizmeti olan bir bölüm asker ve memurlara verilir.

Üretim :

a)-Tarım: Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynağını tarım oluşturuyordu. Devlet tarafından ekilip biçilmesi için toprak verilen köylü, kullanım hakkına sahip olduğu bu toprakları ekip biçerek kendi geçimini sağlar, öldüğünde ise toprakları çocuklarına geçerdi.

Köylü; toprağı satamaz, vakfedemez ve devredemezdi. Bu durumdaki köylünün devlete karşı sorumlulukları vardı. Bunlar; toprağı habersiz terk etmemek, sebepsiz olarak üç yıl üst üste ekmemek ve ürettiğı ürünün vergisini sipahiye ödemektir. Toprağı 3 yıl üst üste ekmeyen köylüden **çifbozan vergisi** alınır.

b)- Hayvancılık:

Osmanlı Devleti'nde, hayvancılıkla uğraşan en önemli halk grubu, konargöçerlerdir. Konargöçerler (yörük) özellikle küçükbaş hayvancılık ile uğraşırlardı. Devlet hayvancılıkla uğraşanlardan **adet-i ağnam** adlı vergi alırdı.

Bu dönemde hayvancılık faaliyetleri en fazla, Balıkesir, Manisa, Aydın ve Bursa çevresinde yapılmaktaydı. Konargöçerlerin dışında köylüler de hayvan besliyordu.

Osmanlılarda hayvancılık, devlet tarafından her dönemde desteklenmişti. Hayvancılığın önem kazanması sonucu Bursa'da ipek, Selanik'te çuha, Bulgaristan'da aba, Ankara'da tiftik üretim merkezleri olarak ün kazandı

c)- Ticaret:

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu topraklar, doğudan ve batıdan gelen ticaret yollarının birleştiğı yerdirdi. Bu nedenle Osmanlılar, kuruluş yıllarından itibaren, ticaretin gelişmesine önem verdiler. Ticaret, devlet tarafından teşvik edildi.

Ticaret yolları üzerindeki menziller arasında at, katır ve deve kervanlarının sefer yapmaları için gerekli imkân hazırlanmıştı. Menziller arasındaki uzaklık, atın ortalama hızına göre belirlenmişti. Ana yollar ve geçitler derbentçilerin gözetimi altındaydı.

Şehirlere gelen mallar, bedesten, çarşı ve kapan hanlarında toplanır ve satışa sunulurdu. İlk bedesten, Orhan Bey zamanında yapıldı.

Esnaflar, Ahiliğin birer kolu olan lonca teşkilatlarına bağlıydılar. Dükkân açma hakkına **gedik** denirdi. Gediğe sahip olmak için çıraklık, kalfalık yapıp ustalık belgesini almak gerekirdi.

Anadolu'da ticaret yolları:

- 1- Sağ Kol:** İstanbul'dan (Üsküdar) başlayan bu yol, Konya, Adana üzerinden Halep'e uzanıyordu.
- 2- Orta Kol:** İstanbul'dan (Üsküdar) başlayan bu yol, Diyarbakır'a buradanda Musul ve Bağdat'a kadar uzanıyordu.
- 3)-Sol Kol:** İstanbul'dan (Üsküdar) başlayan bu yol, Erzurum ve Kars'a uzanıyordu.

Rumeli'de ticaret yolları:

- 1- Sağ Kol:** İstanbul'dan Bulgaristan, Eflak-Boğdan ve Erdel'e uzanıyordu.
- 2- Orta Kol:** İstanbul'dan Edirne, Belgrad üzerinden Avrupa içlerine uzanıyordu.
- 3)-Sol Kol:** İstanbul'dan Edirne, Selanik üzerinden Mora'ya uzanıyordu.

Ticaretle ilgili deyimler:

Menzil : Yol üzerindeki konaklama noktaları denirdi.

Menzil Teşkilatı: Haberleşme TATAR denilen ulaklar tarafından yapılıyordu. Devlet habercilerin çabuk gitmelerini sağlayacak dinlenmiş atları ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için konaklama yerine yakın köy ve kasabalardaki bazı aileleri bu iş için görevlendirirdi. Bu teşkilata "menzil teşkilatı" denirdi.

Derbentçi : Ana yolların, boğaz ve geçitlerin güvenliğinden sorumluydu.

Mekkâri Tâifesi : Yolcu ve mal taşıma işlerini meslek edinen esnaflara verilen ad.

1. ÜNİTE SONU ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

KLASİK SORULAR

SORU 1 : Osmanlı Beyliğinin kurulduğu sırada Anadolu'nun siyasi durumu hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 1 : Anadolu Selçuklu Devleti 1243 Köseadağ savaşı yenilgisinden sonra yıkılma dönemine girmiş, Moğol İlhanlılara bağlı duruma gelmişti. Anadolu Selçuklu Sultanları İlhanlıların atadığı birer vali durumundaydı. Bu siyasi boşluk ortamında Anadolu da çok sayıda Türk Beyliği kuruldu.

Anadolu Türk Beylikleri:Karamanoğulları, Germiyanogulları, Karesioğulları, Aydınoğulları, Menteşoğulları, Saruhanoğulları, Candaroğulları, Hamitoğulları ve Osmanlı beyliği kurulmuştu. Bu beylikler de başlangıçta İlhanlılara bağlıydılar. Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılmasıyla bu beylikler arasında Anadolu hakimiyeti konusunda mücadele başladı.

Trabzon Rum İmparatorluğu: IV. Haçlı seferi sonunda Haçlıların İstanbul'u işgal etmeleri üzerine Bizans'tan kaçanlar tarafından Trabzon ve çevresinde kurulmuştu. 13. yüzyılda İlhanlı baskısı altındaydı.

Bizans: 13. yüzyıla girildiğinde sınırları küçülmüş, eski askeri ve ekonomik gücü kalmamıştı. Taht kavgalarının yarattığı istikrarsız bir dönemi yaşıyordu. Halk TEKFUR(Vali)ların ağır vergileri altında eziliyordu.

SORU 2 : Osmanlı Beyliğinin kurulduğu sırada Balkanlardaki siyasi durumu hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 2 : Balkanlarda siyasi birlik yoktu. Balkan devletleri kendi aralarında savaşlar yapıyorlardı. Var olan devletler şunlardır: Bulgar Krallığı , Sırp Krallığı , Macar krallığı En güçlü devlet Sırp Krallığı idi. Bunların dışında Bosna Hersek, Eflak,Boğdan,Erdel ve Arnavutluk beylikleri gibi küçük devletlerde vardı.Trakya ve mora ise Bizans egemenliğinde idi.

SORU 3 : Osmanlı Beyliğinin Kısa Sürede Gelişmesini Sağlayan etmenlerden 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

CEVAP 3 :

1.Merkeziyetçi bir devlet anlayışına sahip olması (Ülke diğer Türk devletlerinden farklı olarak hanedan üyeleri arasında bölünmemiştir.) 2. Bir UC BEYLİĞİ olması (Gaza sebebiyle diğer beyliklerden destek görmüştür, beylikler arasındaki mücadeleye başlangıçta katılmamıştır.). 3.Bizansın, Balkanların ve Anadolu'nun karışıklık içinde bulunması. 4.Sürekli doğudan gelen Türkmen göçleriyle nüfusunun ve askeri gücünün artması 5.Osmanlı Devlet adamlarının yetenekli olması 6.Fethedilen yerlerde Türkleştirme politikasının izlenmesi 7.Başlangıçta Anadolu beylikleri ile mücadele etmemeleri 8 Ahilerin, şeyhlerin, erenlerin desteğini almaları. 9.Takip ettikleri mükemmel İSKAN siyaseti. 10.Avrupalıların Yüzyıl Savaşları ile uğraşmaları.

SORU 4 : Osmanlı devletinin Rumelide uyguladığı İskan Ve Fetih siyaseti hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 4 :

- Fethedilen bölgelere Anadolu'dan Türk göçmenler yerleştirildi. Bundaki amaç göçmenleri yerleşik hayata zorlamak ve fethedilen yerlerin Türkleşmesini sağlamaktı.. Bu göç gönüllü ve sürgün olmak üzere iki şekilde gerçekleştirildi.
- Göçmenler, iskân yerlerine yakın bölgelerden seçilirdi. İklim şartlarının aynı olmasına dikkat edilirdi. Böylece halkın yeni yere uyumu daha kolay olurdu.
- Göçmen aileler seçilirken özellikle anlaşmazlık içinde olan ailelerden birisi seçilirdi. Bundaki amaç kan davalarını engellemekti.
- Göç eden ailelere toprak verilir ve bir süre vergi alınmazdı. Göç edenler yeni yerleşim yerlerini terk edemezlerdi.
- Fethedilen yerlerdeki yerli halktan ayaklanma çıkarma ihtimali olanlar başka yerlere göç ettirilirdi.
- Bir yerden göçmen alınırken o yerin üretim ve düzeninin bozulmamasına dikkat edilirdi.

SORU 5 : Ankara Savaşı hakkında bilgi vererek sebep ve sonuçlarını belirtiniz.

CEVAP 5 :

Sebepleri:

- e. Yıldırım tarafından toprakları alınan Anadolu Beylerinin Timur'a sığınarak, onu kışkırtmaları.
- f. Timur tarafından toprakları alınan Irak hükümdarı Celayiroğlu Ahmet ve Karakoyunlu hükümdarı Kara Yülük Osman'ın Yıldırım'a sığınmaları
- g. Timur'un Çin'e yapacağı sefer öncesinde arkasında güçlü bir devlet bırakmak istemeyişi.
- h. Timur'un Osmanlı'dan kabul edilemez istekleri.

Timur Yıldırım Bayezit'dan Anadolu Beylerinin topraklarını iade etmesini, Celayiroğlu Ahmet ve Kara Yülük Osman'ın kendisine teslim edilmesini, Osmanlı Devletinin kendisine bağlılığını bildirmesini istemişti.

Savaş: İki ordu arasında savaş, Ankara'da Çubuk ovasında yapıldı. KARATATARLAR'ın ve Anadolu beylikleri askerlerinin saf değiştirmesi Osmanlı ordusunun savaşı kaybetmesine ve Yıldırım Beyazıt'ın esir düşmesine neden oldu.

Sonuçları:

- f. İlk ve son kez bir Osmanlı padişahı savaşta esir düştü.
- g. Osmanlı Devleti 11 yıl sürecek Fetret devrine girdi.
- h. Anadolu Türk birliği yeniden bozuldu, beylikler yeniden kuruldu. (Karesi ve Kadı Burhaneddin beylikleri hariç)
- i. Balkanlar'da Osmanlı ilerleyişi bir süre durdu, hatta bazı topraklar kaybedildi.
- j. Bizans'ın alınması 50 yıl gecikti.

SORU 6 : Fetret Devri hakkında bilgi veriniz

CEVAP 6 : Ankara Savaşı Sonrasında Osmanlı Devletinin yenilmesi ile , Anadolu Türk birliğini parçalandı. *Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra Yıldırım Bayezid'in 4 oğlu arasında başlayan ve 11 yıl süren taht kavgası dönemine Osmanlı Tarihinde FETRET DEVRİ denir.Fetret Döneminde Yıldırım Bayezit'in oğulları Musa, Süleyman, İsa ve Mehmet Çelebiler iktidar mücadelesine giriştiler. Bu mücadeleyi I. Mehmet kazanmıştır.*

SORU 7: Mustafa Çelebi İsyanı (Düzmece Mustafa) hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 7 : Timur Ankara savaşından sonra Yıldırım Beyazıt'ın oğlu şehzade Mustafa Çelebiyi rehin alarak yanında Semerkant'a götürmüştü. Timur'un ölümüyle serbest kalarak Anadolu'ya gelen Mustafa'nın gerçek Mustafa olup olmadığı bilinmediğinden "Düzmece Mustafa" da

denilmiştir. Mustafa Çelebi, kardeşi Mehmet Çelebi'ye karşı taht kavgasına girmiş, ancak yenilerek Bizans'a sığınmıştır. Çelebi Mehmet Mustafa'nın gözaltında tutularak kontrol edilmesi için Bizans'la anlaşmıştır.

SORU 8: Osmanlı devletinde Veraset Sisteminin (tahta çıkma usulü) Gelişim Aşamaları hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 8:

I. Murat a kadar "ülke tüm Osmanlı Hanedanına aittir" anlayışı hakimdir.

I. Murat'tan itibaren "ülke padişah ve oğullarındır" anlayışı hakimdir.

Fatih kanunnamesi ile "devletin geleceği için kardeş katlinin serbest bırakılması" hükmü getirilmiştir.

I.AHMET zamanında yapılan değişiklikle EN YAŞLI ve AKILLI olanın (EKBER VE ERŞED) padişah olması esası benimsendi.

SORU 9 : Osmanlı'da uygulanan Sancağa Çıkma Usulü hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 9 : 16. yüzyılın sonlarına kadar şehzadeler 14-15 yaşlarına gelince, Anadoludaki sancaklara SANCAKBEYİ olarak gönderilirdi.

Burada bir LALA'nın yanında devlet yönetiminde tecrübe kazanmaları sağlanırdı. III. Mehmet'ten sonra şehzadelerin SANCAĞA ÇIKMA usulü kaldırıldı. (Şehzadeler sarayda Kafes Hayatı yaşadılar.)

SORU 10 : Pençik usulü hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 10 : İslam hukukuna göre savaş esirlerinin beşte biri hükümdara ayrılırdı. Padişah da bunları özel hizmetlerinde kullanırdı. Bir bölümü de saray hizmetlileri arasına alınırdı. I. Murat zamanında pençik oğlanı denilen bu savaş esirlerinin sayısı arttı. Bunun üzerine bu esirlerden düzenli bir ordu kurularak yararlanılmak istendi. Bu sisteme "Pencik Usulü" denildi.

SORU 11 : Devşirme Usulü hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 11 : Kapıkulu ocakları kurulduktan sonra bu ocaklara sürekli bir kaynak bulmak amacıyla DEVŞİRME USULÜ oluşturuldu. Buna göre özellikle Balkanlar'da yaşayan hıristiyan ailelerin çocukları ailelerinden alınarak İslam dinini, Türkçe'yi ve Türk gelenek ve göreneklerini öğrenmek üzere Türk ailelerinin yanına gönderilirdi. Tek çocuklu ailelerin çocukları alınmazdı. Daha sonra bu çocuklar Acemi Oğlanlar ocağına gönderilirdi.

SORU 12 : Aşağıda verilen Osmanlı ordusuna ait birimlerin görevlerini yazınız.

CEVAP 12:

*****YENİÇERİLER:** Kapıkulu ocaklarının en önemlisidir. Savaş zamanında merkezde bulunur ve padişahı korurlardı. Barışta ise Divân muhafızlığı yapmak, İstanbul'un güvenliğini sağlamak, sınırlardaki kalelerde muhafızlık yapmak gibi görevleri vardı.

*****CEBECİLER:** Komutanlarına "**cebecibaşı**" denilirdi. Yeniçerilerin silahlarını ve zırhlarını yapar, onarır ve silah anbarlarında muhafaza ederlerdi.

*****HUMBARACILAR:** Havan denilen toplarla, humbara denilen güllerle hazırlayan ve kullanan ocaktı. Komutanına "**humbaracıbaşı**" denirdi.

*****LAĞIMCILAR :** Kale kuşatmalarında, hendek kazarak veya fitil döşeyerek surları yıkan teknik bir sınıftı. Komutanına "**lağımcaşı**" denirdi.

*****SAKALAR:** Kapıkulu askerlerinin sularını taşırdı. Komutanına "**sakabaşı**" denirdi.

*****AKINCILAR:** Sınır boylarında oturan Türklerden meydana gelen hafif süvari kuvvetleriydi. Başlıca görevleri; ordunun keşif hizmetlerini görmek, kaçan düşmanı kovalamak, düşmanı oyalamaktı.

*****AZAPLAR:** Kelime anlamı bekâr demektir. Masrafları kendi şehir ve kasaba halkı tarafından karşılanan gönüllü kuvvetlerdi.

*****DELİLER:** Düşmana korkusuzca saldırımları nedeniyle "deli" olarak adlandırılmışlardır.

*****GÖNÜLLÜLER:** Sınırdaki kasaba ve şehirleri korumakla görevliydi.

*****BEŞLİLER:** Her beş haneden bir kişi alınarak oluşturulan bu birlikler sınırdaki kalelerin korunmasında görevlendirilirdi.

SORU 13 : Tımar Sistemini açıklayarak; devlete sağladığı yararlar hakkında bilgi veriniz.

CEVAP 13: Tımar sistemi daha önceki Müslüman Türk devletlerinde gördüğümüz **İKTA** sisteminin Osmanlılar tarafından geliştirilmiş şekliydi. Tımarlı Sipahiler kendilerine **DİRLİK** verilen kişilerin beslemek zorunda oldukları tamamı Türklerden meydana gelen atlı askerlerdi. Tımar sistemi ile yeşen askerlere **CEBELÜ** denirdi. Savaş sırasında ordunun sağ ve sol kanatlarında durarak, ordu merkezini yanlardan gelecek saldırılara karşı korurlardı. Kanuni Sultan Süleyman'ın son zamanlarına kadar devletin en önemli ve en büyük askeri gücüydü.

Tımar sisteminin faydaları

- ✓ Devlet, hazineden para harcamadan, her an savaşa hazır büyük bir atlı askerî birlik yetiştirmiştir.
- ✓ Tımar toprakları boş kalmamış, tarımsal üretimin sürekliliği sağlanmıştır.
- ✓ Aynı toprak üzerinden köylü, tımar sahibi ve yetiştirdiği askerlerin ihtiyaçları Karşılanmıştır.
- ✓ Tımarlı sipahiler tımar bölgelerinin güvenliğini sağlanmıştır.
- ✓ Devlet merkezî otoritesini ve gücünü ülkenin en uç noktalarına hissettirmiştir.

SORU 14 : Aşağıda verilen ve Osmanlı Toprak sistemi içerisinde yer alan toprak çeşitlerini tanımlayınız.

CEVAP 14:

MÜLK ARAZİ : Kişilere ait olan topraklar

ÖŞRİ TOPRAK: Mülkiyeti Müslümanlara ait olan toprak

HARACİ TOPRAK : Mülkiyeti gayri Müslimlere ait olan toprak

DİRLİK: Gelirleri devlet görevlilerine verilen toprak (has , zeamet , tımar)

PAŞMAKLİK : Gelirleri padişahın kızları , eş ve annelerine ayrılan topraklar

OCAKLIK : Gelirleri kale muhafızları ve tersanelere ayrılan topraklar

MALİKANE : Üstün hizmet gösteren devlet görevlilerine verilen topraklar.

YURTLUK: Gelirleri sınır boylarında görev yapan askerlere verilen topraklar

VAKIF TOPRAK : Gelirleri sosyal hizmetlerde yapılan harcamalarda kullanılan topraklar.

MUKATAA: Gelirleri doğrudan devlet hazinesine aktarılan toprakla

KAVRAM BİLGİSİ:

- **ULUFE** : Yeniçerilere üç ayda bir verilen denilen maaş
- **CÜLUS** : Padişahların tahta çıkması
- **CEBELÜ**: Tımar sistemi ile yetişen askerler
- **MİRİ ARAZİ**: Devlet malı olan topraklardır.
- **REAYA**: Osmanlı halkı
- **KAPTAN-I DERYA** : Donanma komutanı
- **LEVENT**: deniz askerleri
- **DERBENTÇİ** : Ana yolların, boğaz ve geçitlerin güvenliğinden sorumluydu.
- **MEKKÂRİ TÂİFESİ** : Yolcu ve mal taşıma işlerini meslek edinen esnaflara verilen ad.
- **ADET-İ AĞNAM**: Hayvancılıkla uğraşanlardan alınan vergi.
- **ÇİFBOZAN VERGİSİ** : Toprağını 3 yıl üst üste ekmeyen köylüden alınan vergi

EŞLEŞTİRME: Aşağıdaki açıklamaların karşısına ilgili olan beyliklerin adını yazınız

Aydınoğulları , Candaroğulları , Germiyoğulları, Karamanoğulları,Çaka Beyliği, Karasioğulları,Ramazanoğulları, Menteşeogulları , Danişmentiler,Artuklular	
Osmanlılara kendi isteği ile katılan beylikler	<i>Karesioğulları, Germiyoğulları</i>
Osmanlılara ilk katılan beylik	<i>Karesioğulları</i>
Osmanlılara son katılan beylik	<i>Ramazanoğulları</i>
Osmanlıları en çok uğraştıran beylik	<i>Karamanoğulları</i>

SAVAŞLAR EŞLEŞTİRME :Aşağıdaki savaşların gerçekleştiği dönemleri karşlarına yazınız.

<i>Orhan Bey dönemi - Osman Bey dönemi - II.Murat Dönemi - Yıldırım Bayezid Dönemi - I.Murat Dönemi</i>	
II. Kosova Savaşı (1448)	II.Murat Dönemi
Varna Savaşı(1444)	II.Murat Dönemi
Ankara Savaşı (1402)	Yıldırım Bayezid Dönemi
Niğbolu Savaşı(1396):	Yıldırım Bayezid Dönemi
I.Kosova Savaşı (1389) :	I.Murad dönemi
Çirmen Savaşı (1371)	I.Murad dönemi
Sazlıdere Savaşı (1362)	I.Murad dönemi
Koyunhisar Savaşı (1302):	Osman Bey dönemi
Maltepe (Palekanon) Savaşı (1329)	Orhan Bey dönemi

BOŞLUK DOLDURMA

- ◆ Osmanlılar; Oğuzların, **Bozok** kolunun, **Gün Han** soyunun, **Kayı** boyunun, **Karakeçili**, aşiretine mensuptular.
- ◆ Osmanlılar **1299** yılında **Osman Bey** tarafından kurulmuştur.
- ◆ Kayılar, Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından kendilerine yurtluk olarak verilen Ankara yakınlarındaki **KARACADAĞ** yöresine yerleşmişlerdir
- ◆ **Koyunhisar Savaşı** Bizans ile Osmanlı arasındaki ilk savaştır.
- ◆ Bursa **Orhan Bey** döneminin feth edilmiştir.
- ◆ **Karesioğulları** beyliğinin Osmanlıya katılmasıyla Osmanlı Devleti ilk deniz gücüne (donanma) sahip olmuştur.
- ◆ Osmanlıların Rumeli'de elde ettiği ilk toprak parçası olan **Çimpe** kalesidir. Bu kale Osmanlıların Balkanlardaki fetihleri için önemli bir üs olmuştur.
- ◆ Edirne **I. Murad** döneminde yapılan **Sazlıdere** Savaşı ile Osmanlı toprağı oldu.
- ◆ **Edirne** Osmanlı Devletinin ikinci başkentidir.
- ◆ **İstanbul** Osmanlı Devletinin son başkentidir.
- ◆ **Bursa** Osmanlı Devletinin ilk başkentidir.
- ◆ **Sırp Sındığı Savaşı** Osmanlıların Balkanlarda haçlılar ile yaptığı ilk savaştır.
- ◆ Anadolu Hisarını(Güzelce hisar) İstanbul'un kuşatılması sırasında **Yıldırım Bayezit** tarafından yaptırılmıştır.
- ◆ **Yıldırım Bayezit** İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahıdır.
- ◆ **Şeyh Bedreddin** İsyanı Osmanlı Devleti'ndeki ilk dini ve sosyal nitelikli isyandır
- ◆ **Edirne Segedin** Antlaşması Osmanlı Devleti'nin haçlılar ile yaptığı ilk antlaşmadır.
- ◆ Ülke yönetimiyle ilgili konuların görüşülmesi ve kararların alınması için ilk defa Orhan Bey döneminde **DİNAN-I HÜMAYUN** oluşturuldu
- ◆ Devletin sınırlarının genişlemesiyle **I. Murat** zamanında beylerbeyilik (eyalet) kurularak ülke yönetim bölümlerine ayrıldı. Böylece ülke eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar ise köylere ayrıldı.
- ◆ **Orhan bey** döneminde Osmanlı Ordusunun temeli olan yaya ve müsellemler oluşturuldu.
- ◆ **I. Murat** döneminde Ordu teşkilatında düzenlemeler yapılarak kapıkulu ocakları oluşturuldu.
- ◆ **Yıldırım Bayezit** döneminde Geliboluda ilk Tersane açıldı
- ◆ İlk Osmanlı parası (Akçe) **Osman Bey** döneminde bastırıldı.
- ◆ **I. Murat** döneminde ülke toprakları (dirlikler) , has . zeamet ve tımar olarak bölümlere ayrıldı ve Tımar Sistemi oluşturuldu.
- ◆ İlk Osmanlı Medresesi **Orhan Bey** döneminde **İznik**'te açıldı.

II. ÜNİTE: DÜNYA GÜCÜ: OSMANLI DEVLETİ (1453 - 1600)

Konular

1. KONU: İSTANBUL'UN FETHİ
2. KONU: OSMANLILARDA YÖNETİM, ASKERİ TEŞKİLAT VE EĞİTİM
3. KONU: AVRUPA'DAKİ GELİŞMELER
4. KONU: I. SELİM (YAVUZ) DÖNEMİ (1512 - 1520)
5. KONU: OSMANLI DEVLETİ'NDE EKONOMİK GELİŞMELER VE TOPLUM YAPISI
6. KONU: KANUNİ DÖNEMİNDEKİ SİYASİ OLAYLAR
7. KONU: OSMANLI'DA HUKUK, BİLİM, TEKNOLOJİ VE SANAT ALANINDAKİ GELİŞMELER
8. KONU: REFORM HAREKETLER

1.KONU İSTANBUL'UN FETHİ

İstanbul'un Fethi'nin Nedenleri

- 1- Osmanlı toprakları arasında kalan Bizans'ın Osmanlıların sınır güvenliğini tehlikeye düşürmesi
- 2- Bizans'ın Anadolu beyliklerini ve Osmanlı şehzadelerini Osmanlıya karşı kışkırtması
- 3- Bizans'ın Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlanması ve Osmanlı Devleti'nin güvenliği açısından tehlike oluşturması
- 4- Peygamberimizin hadisi
- 5- Bizans'ın Haçlıları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması
- 6- Avrupalı devletlerin Türkleri Balkanlardan çıkarma ümitlerine son verilme istenmesi
- 7- Türklerin Avrupa içlerine ilerleyişinin kolaylaştırılmak istenmesi
- 8- İstanbul'un jeopolitik konumu ve önemli ticaret yolları üzerinde olması

İstanbul'un Fethi için Yapılan Hazırlıklar

1. Anadolu Hisarı'nın (Güzelce Hisar) karşısına Rumeli Hisarı (Boğazkesen) yaptırıldı.
2. İstanbul yakınlarındaki Silivri ve Vize kaleleri alındı.
3. Edirne'de Şahi denen büyük toprak döktürüldü.
4. Surlara tırmanışı kolaylaştırmak için tekerlekli kuleler yaptırıldı.
5. Güçlü bir donanma oluşturuldu.

İstanbul'un Fethi Öncesi Bizans'ın Durumu: Bu dönemde mezhep kavgaları ve iç karışıklıklar yaşayan Bizans fetihten önce surları onardı,Haliç'in ağzını surlarla kapattı,askerleri ve halkını silahlandırdı,Grejuva denen Rum ateşini hazırladı ve Avrupa'dan yardım istedi.

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

Hazırlıklar tamamlandıktan sonra 6 Nisan günü Osmanlı ordusu Edirne'den İstanbul'a hareket etti.İstanbul hem karadan hem de denizden kuşatıldı.II.Mehmet bir gecede kızaklarla gemileri karadan Haliç'e indirdi.29 Mayıs günü İstanbul fethedildi.Bizans'ın Avrupa'dan aldığı yardım işe yaramadı.

İstanbul'un Fethinin Türk Tarihi Açısından Sonuçları

1. II.Mehmet "ülke alan,ülke açan" anlamına gelen Fatih unvanını aldı.
2. Osmanlı'nın kuruluş dönemi son erdi. Yükseliş dönemi başladı.
3. Başkent Edirne'den İstanbul'a taşındı.
4. Anadolu ve Rumeli arasında Osmanlı toprak bütünlüğü sağlandı.
5. Türklerin Avrupa içlerine ilerleyişi kolaylaştı.
6. İstanbul Boğazı'nın kontrolü Türklerin eline geçti.
7. Karadeniz ticaret yolu Osmanlıların eline geçti.
8. Fener Patrikhanesi'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanmasıyla Osmanlı Ortodoks halkın koruyucusu durumuna geldi.

1299- 1453	Kuruluş Dönemi
1453 - 1579	Yükseliş Dönemi
1579 - 1699	Duraklama Dönemi
1699 - 1792	Gerileme Dönemi
1792 - 1922	Yıkılış Dönemi

İstanbul'un Fethinin Dünya Tarihi Açısından Sonuçları

- 1- Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) yıkıldı.
- 2- Avrupalıların Türkleri Balkanlardan çıkarma ümidi kalmadı.
- 3- Ortaçağ kapanıp, Yeniçağ açıldı.
- 4- Ticaret yollarının Osmanlı denetime geçmesi ile Avrupalılar yeni ticaret yolları aradılar. Böylece Coğrafi Keşifler başladı.
- 5- Bizans'tan Avrupa'ya giden bilim adamları burada Rönesans ve Reform Hareketlerinin başlamasına katkıda bulundu.
- 6- Kale ve surların top mermileriyle yıkılabileceğinin görülmesi üzerine Avrupa'da Derebeylik rejimi (feodalite) yıkıldı yerine merkezi krallıklar güçlendi.

Not: İstanbul fethedilmeden önce Hunlar, Avarlar ve Bulgarlar tarafından kuşatılmıştı.Osmanlı Tarihinde Fatihden önce Yıldırım Beyazıt, Musa Çelebi ve II.Murat da İstanbul'u kuşatmış fakat alamamıştır.

ASKERİ VE SİYASİ GELİŞMELER (1454 - 1480)

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethedilmesinden sonra Osmanlı Devleti'nin siyasi, ekonomik ve askerî alandaki güvenlik ve istikrarını sağlamaya yönelik yeni fetih hareketlerine girişti.

Bizans'ı Diriltme Umutlarının Söndürülmesi: Bizans'ın fethi sonrası Bizans imparatorluk ailesi, Mora'ya kaçmıştı. Ayrıca, Trabzon'da da Rum Devleti vardı. Her iki bölgede de Bizans'ın yeniden diriltilmesi mümkün olabilirdi. Bu sebeple, Fatih Mora'yı (1460) ve Trabzon'u (1461) ele geçirdi. Böylece, Bizans'ın yeniden kurulma umudu kalmadı.

Balkanlarda Fetihleri

- Sırbistan'ın Fethi (1459)
- Eflak'ın Osmanlılara bağlanması (1462)
- Bosna – Hersek (1463-1465)
- Boğdan'ın Osmanlılara bağlanması (1476)
- Arnavutluk'un Fethi (1479)

Anadolu'da Egemenlik Mücadelesi

- 1459'da Cenevizliler'den Amasra alınmıştır.
- 1460'da Candaroğulları'ndan Sinop alınmıştır.
- 1461'de Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verilmiştir.
- 1466'da Karamanoğulları'ndan Konya ve Karaman alınmıştır.
- 1473'de Akkoyunlular'la Otlukbeli Savaşı yapılmıştır.

Akkoyunlu Devleti ile İlişkiler ve Otlukbeli Savaşı (1473)

Sebepleri

- Fatih'in Trabzon'u ele geçirmesi
- Karamanoğulları beylerinin Uzun Hasan'a sığınması
- Uzun Hasan'ın kendisini Timur gibi görmesi
- Her iki hükümdarın da Anadolu'ya hâkim olmak istemesi
- İki hükümdarda da cihan hâkimiyeti düşüncesi olması
- Akkoyunlular'ın Tokat'ı yağmalamaları

Savaşta teknik üstünlüğe sahip olan Osmanlılar galip gelmiş, Akkoyunlular yıkılış sürecine girmişler ve Osmanlı için bir tehlike olmaktan çıkmışlardır. Doğu Anadolu toprakları Osmanlı nüfuzu altına girmiştir. Fatih'in Anadolu'daki faaliyetlerinin temel sebebi Anadolu Türk birliğini sağlamak istemesidir.

Denizlerde Kazanılan Başarılar

- **Ege Adalarının Fethi** : Limni, Eğriboz, Taşoz, Semadirek, İmroz, Midilli gibi adalar fethedildi.
- **Rodos'un Kuşatılması** Rodos Adası, Sen-Jan (Saint-Jean) şövalyelerinin elindeydi. Bunlar, ege'de korsanlık yapıyor, Osmanlı Devleti'ni huzursuz ediyorlardı. Mesih Paşa tarafından kuşatıldı, ama alınamadı (1480).

Osmanlı-Venedik Savaşları (1463-1479)

Fatih'in gerçekleştirdiği faaliyetler Venedik'in ticaretine zarar vermiş özellikle denizlerdeki ve Balkanlar'daki fetihler 16 yıl süren savaşlara sebep olmuştur. Karada genellikle Osmanlılar, deniz de ise genellikle Venedikliler üstün gelmiştir.

1479'da yapılan İmtiyazlar Antlaşması'na göre;

- Her iki taraf aldıkları yerleri geri verecek
- Kroya ve İşkodra kaleleri Osmanlılar'da kalacak
- Arnavutluk, Mora, Dalmaçya kıyılarının bir kısmı Venediklilere bırakılacak
- Venedikliler yıllık vergi ve savaş tazminatı ödeyecektir.

Buna karşılık;

- Venedikliler İstanbul'da balyoz (elçi) bulundurabilecekler.
- Venedikliler Osmanlı sularında serbestçe ticaret yapabilecekler
- Osmanlı ülkesinde yaşayan Venedikliler'in davalarına kendi hâkimleri bakacak.
- Venedik bayrağı taşıyan gemilere saldırılmayacaktır.

Not :İlk imtiyazlar (kapitulasyonlar), Fatih tarafından ticareti geliştirmek ve Hıristiyan birliğini parçalamak amacıyla Venediklilere verildi.

Kırım'ın Fethi

Kırım'ın fethiyle Karadeniz ticaret yolları denetim altına alınmış, bu durum coğrafi keşiflere sebep olmuştur. Ayrıca Karadeniz bir Türk gölü haline gelmiştir (1475).

Yunan Adalarının Fethi

Kefalonya, Ayamavra, Zenta adaları fethedildi (1479).

Otronto'nun Fethi

Gedik Ahmet Paşa komutasındaki donanma, İtalya'nın Otranto kalesi fethetmişse de (1480), Fatih'in ölmesiyle başlayan taht kavgaları yüzünden gerekli yardım yapılamadığı için tekrar kaybedilmiştir.

Fatih'in Fetih Stratejisi:

- Karadeniz ticaretine egemen olmak,
- Anadolu Türk birliğini sağlamak,
- Anadolu'da faaliyet gösteren devletleri etkisiz kılmak,
- Ege ve Akdeniz ticaretine egemen olmak,
- Bizans'ın yeniden dirilmesini önlemek,
- Katolik Roma'yı ele geçirmek.

Fatih Devri Yenilikleri:

- Devrinde ilk altın para bastırıldı.
- Kazasker ve defterdar sayıları ikiye çıkarıldı.
- Divan'a başkanlık yapmak yetkisi büyük vezirlere devredildi.
- Rönesans hareketlerine ilgi duydu. Kendi portresini İtalyan ressam Bellini'ye yaptırdı.
- İstanbul'da Fatih medreselerini (Sahnı Seman) ve devlet memuru yetiştirmek amacı ile Enderun okulunu açtı.
- Hazırlattığı Kanunname-i Ali Osmani ile kardeş katliamını yasal hale getirdi.

Cem Sultan Olayı

Fatih'in ölümünden sonra çocukları Cem ve Bayezit arasında taht kavgası başladı. Cem Sultan II. Bayezit'a karşı Memlûkler'in de kışkırtmasıyla birkaç kez taht mücadelesine girişmişse de mağlup olarak Rodos şovalyelerine esir düşerek onlar tarafından papaya götürülmüştür. Avrupalı devletler Cem sultanı bir koz olarak kullanmışlardır .Osmanlı büyük miktarda paralar ödemek zorunda kalmıştır .Böylece olay uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

Cem sultan ile II.Beyazıt arasındaki Mektuplaşma;

Cem sultan

*“SEN PİSTER-İ GÜLDE YATASUN ŞEVK İLE HANDAN,
BEN KÜLİ DÖŞENEM KÜLHAN-I MİHNETTE SEBEP NE?”*

II. Beyazıt

ÇÜN RUZ-İ EZEL KISMET OLUNMUŞ BİZE DEVLET

TAKDİRE RIZA VERMİYESUN BÖYLE SEBEP NE?

HACCÜ'L HARAMEYNÜM DİYÜBEN DAVİ KILARSUN

BU SALTANAT-I DÜNYEVİYE BUNCA TALEP NE?

Cem Olayının Sonuçları ve Osmanlı Devletine Etkileri:

- Cem'in Hıristiyanların eline geçmesi, batılı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına neden olmuştur.
- Osmanlıların batıdaki fetihlerinin durmasına neden olmuştur.
- Cem Sultan'ın Memlûklere sığındığı dönemde bu devlet tarafından padişah gibi karşılanıp, himaye görmesi, Osmanlı-Memlûk ilişkilerinin daha da bozulmasına sebep olmuştur.
- Papa'nın bakım masrafı diye yüklü miktarda para alması Osmanlı maliyesini zayıflatmıştır.
- Bu olay, II. Bayezit'in Safevî tehlikesine karşı gereken önemi vermemesine neden olmuştur.
- Bu olaydan dolayı Endülüs Emevileri'ne gereken yardım yapılamamıştır.
- II. Bayezit döneminin sönük geçmesine sebep olmuştur.
- Papa ve Avrupa tarafından baskı unsuru olarak kullanılmıştır.

2.KONU

OSMANLILARDA YÖNETİM, ASKERİ TEŞKİLAT VE EĞİTİM

OSMANLILARDA YÖNETİM

a. Merkezî Yönetim

Osmanlı devlet yönetiminin merkezinde padişah ve ülkenin yönetildiği saray teşkilatı bulunuyordu. Devletin yönetim merkezi olan İstanbul'da bulunan saray, merkez ve taşra birimlerinin bağlı olduğu yerd.

SARAY		
Birun	Enderun	Harem
• Sarayın dış bölümüdür.	• Sarayın iç bölümüdür.	• Hükümdarın ve ailesinin

<ul style="list-style-type: none"> • Doğrudan padişaha bağlı yeniçeri ağası bu bölümde bulunurdu. • Altı bölük halkı, cebeciler, topçular, çavşigirler, seyisler, müteferrikalar burada bulunur. • Birun, Babussade kapısı ile Enderun'a bağlanırdı. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padişahın güvenilir hizmetkârları bu bölümdeydi. • Büyük Oda, Küçük Oda, Seferli Odası, Doğançılar Odası, Kiler Odası, Hazine Odası ve Has Oda olmak üzere yedi odadan oluşurdu • Devletin ihtiyaç duyduğu devlet adamları bu bölümde yetiştirilirdi. 	<p>bulunduğu bölümdür.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saray kadınları burada eğitim - öğretim görürlerdi. • Harem ağası haremın Yöneticisiydi.
---	---	--

1)- BİRÜN: Sarayın dış bölümüne denirdi. Birûnda geniş bir yönetici kadro yer alırdı. Birûndaki görevliler ve teşkilatları şunlardı:

- Yeniçeriler
- Altı Bölük halkı (sipahiler,silahdar,sağ ve sol garipler,sağ ve sol ulûfeciler.)
- Topçular ve Cebeciler
- Mehterler
- Müteferrikalar: (Enderundan çıkma içoğlanlar, beyzade çocukları,devlet ileri gelenlerinin çocukları.)

Birunda başka görevlilerde vardı. Başlıcaları:

Padişah Hocası: Şehzadelerin eğitimiyle meşgul olur.

Hekimbaşı: Cerrahbaşı da denilen doktor.

Çavuşlar ve Çavuşbaşı: Haberleşme ve elçilik görevini yapar.

Ayrıca **Müneccimbaşı,Mimarbaşı,seyisler,okçular, rikabdarlar, Darbhane emini** vb.. Üstün başarı gösterenler, saray dışındaki görevlere atanarak ödüllendirilirlerdi.

2)- ENDERUN :Padişahın özel hayatının geçtiği sarayın iç bölümüdür. Burada padişahın hizmetine bakan güvenilir kimselerin bulunduğu hizmet ve eğitim odaları ve harem bulunuyordu. Enderundaki odalar şunlardır:

- HASODA:** Padişahın günlük himetine bakarlardı.
- HAZİNE ODASI:** Padişahın özel hazinesine bakarlardı.
- KİLER ODASI:** Yemek ve sofrta hizmetlerini yaparlardı.
- SEFERLİ ODASI:** Berber,terzi,müzisyen gibi görevliler bulunurdu.

Devşirme usulüyle toplanan oğlanlar, Acemi oğlanlar ocağına götürülmeden önce, içlerinden seçilenler Topkapı sarayına alınarak, sıkı bir disiplin altında yetiştirilirlerdi. Bunlara dini bilgiler, Arapça, Farsça gibi dersler ve pratik el sanatları öğretilirdi.Bunlara **İÇOĞLANI** denilirdi.Amaç saraya alınan bu içoğlanlarını gerçek bir dindar, devlet adamı, asker ve seçkin nitelikli bir kişi olarak yetiştirmekti. Hasoda,kiler odası,hazine ya da seferli odalarında hem hizmet ederler,hemde eğitim ve öğretimlerini sürdürürlerdi. Daha sonra ÇIKMA denilen bir atama usulüyle Birun da görevlendirilir, bu odaların başındaki ağalar da sancak beyliği gibi önemli görevlere tayin edilirdi.

3)- HAREM: Sarayda kadınların yaşadığı bölüme denirdi.Saraya alınan kızlar tıpkı iç oğlanları gibi sıkı bir eğitim görürlerdi. Eger padişah tarafından sarayda tutulmazlarsa Çıkma ile saray dışında görevlendirilen Kapıkullarıyla evlendirilirlerdi.

*NOT: Osmanlılar'da ilk saray **Bursa da** yapılmıştı. Başkent **Edirne** olunca burada daha büyük bir saray yapılmış,İstanbul'un fethiyle Fatih Beyazıt'taki mevcut sarayda oturmuş, buranın yeterli gelmemesi üzerine aynı yerde başka bir saray yaptırılmıştı. **Eski Saray** denilen bu sarayın da yeterli olmaması üzerine **Topkapı Sarayı(yeni saray)** yapılmıştır. Padişahlar 19. yüzyıla kadar burada oturmuşlar, 19. yüzyılda **Dolmabahçe, Beylerbeyi, Çırağan ve Yıldız sarayları** yapılmıştır.*

DİVANI HÜMAYUN

SEYFİYE	KALEMİYE	İLMİYE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vezir-i Azam ▪ Kubbe altı Vezirleri ▪ Kaptan-ı derya 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nişancı ▪ Defterdar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kazasker ▪ Şeyhülislam

DİVAN-I HÜMAYUN

Bugünkü Bakanlar Kurulu gibi çalışan Divan-ı Hümayun önceleri DİVANHANE'de toplanırken, Kanuni zamanında yapılan KUBBEALTI denilen yerde toplanmaya başlamıştır.

Divan teşkilatı ilk defa ORHAN BEY zamanında kurulmuştur. Fatih Sultan Mehmet padişahların divân toplantılarına katılma geleneğine son vererek, toplantıları kafesli bir pencerenin arkasından takip etmiştir.

Divan-ı hümayundan başka toplanma zamanına ve yerine göre farklı divanlar da vardı.

DİĞER DİVANLAR:

Sefer Divânı: Vezir-i azam sefere çıkarken toplanan divan

Ulufe Divânı: Yeniçeri maaşları için toplanan divan

Galebe Divânı: Yabancı elçilerin kabulü sırasında toplanır

Ayak Divânı: Olağanüstü durumlarda toplanan divan.

At divânı: Sefer sırasında at üzerinde yapılan toplantı.

DİVANIN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

PADİŞAH
VEZİR-İ AZAM(SADRAZAM)

1-Kubbealtı Vezirleri
(Seyfiye)

2-Defterdar
(Kalemiye)

Rumeli
Kazaskeri

Anadolu
Kazaskeri

3-Kazaskerler
(İlmiye)

Rumeli
Defterdarı
(başdefterdar)

Anadolu
Defterdarı

4-Nişancı
(Kalemiye)

NOT: Bunlardan başka eğer vezir rütbesine sahiplerse **YENİÇERİAĞASI** ve **KAPTAN-I DERYA** da divan üyesi olur ve görüşmelere katılırlardı.

DİVANIN YAPISI:

Osmanlılarda padişahın yetkilerini kullanmak yada emirlerini uygulamak için görevlendirilmiş üç temel sınıf bulunuyordu. Bu sınıfların en üst yetkilileri divânda temsil edilirdi. Bu sınıflar şunlardı:

1-Seyfiye (Ehl-i Kılıç= Ehl-i Örf)

2-İlmiye (Ehl-i Şer)

3-Kalemiye (Ehl-i Kalem)

1)- SEYFİYE (Ehli Örf):

Osmanlı Devletinde yönetim ve askerlik görevini yerine getiren zümrelere denirdi. Ehli örf, ehli seyf ve ümera gibi isimler verilen bu sınıfın divan-ı hümayundaki temsilcileri vezir-i azam ve vezirlerdi. Divan dışında beylerbeyleri, sancak beyleri, kapıkulu askerleri, tımarlı sipahiler bu grubun içindedir.

VEZİR-İ AZAM(Sadrizam): Bugünkü başbakan durumunda olan veziri azam, padişahın vekili olarak görev yapar ve onun altın mührünü taşırdı. Divana başkanlık eder, padişah sefere katılmıyorsa ordunun başına geçer, bu görevi sırasında SERDARI EKREM sıfatıyla padişahın bütün yetkilerini kullanırdı.

KUBBE ALTI VEZİRLERİ: Bugünkü devlet bakanları durumunda olan kubbe altı vezirlerinin sayıları 5-7 arasındaydı.

2)- İLMİYE (Ehli Şer)

Medreselerde iyi eğitim görmüş, devletin adalet, eğitim ve yargı görevlerini üstlenen gruptu. Ulema da denilen bu grubun üç önemli görevi vardı:

a)-Tedris Görevi: Eğitim-Öğretim görevidir. Bu görevi müderris, muallim gibi kişiler yürütürdü.

b)-Kaza Görevi: Yargı görevidir. Bu görev kadılar tarafından yürütülürdü. Kadılar İslam hukukuna göre davalara bakar ve karar verirlerdi.

c)-İfta Görevi: Fetva görevidir. Yapılanların şeriata uygun olup olmadığı konusunda fikir beyan etme görevidir.

Fetva verme yetkisine sahip olanlara **MÜFTİ** denilirdi. Müftilerin en üst rütbelisi Şeyhülislam ve kazaskerlerdi.

ŞEYHÜLİSLAM: Divana katılan fakat oy kullanmayan şeyhülislamın protokoldeki sırası veziri azamla aynıydı. Hem ilmi kişiliği, hem de fetva verme yetkisi dolayısıyla şeyhülislama büyük saygı gösterilirdi. Bayramlaşma sırasında padişah sadece şeyhülislamın karşısında ayağa kalkardı.

Önemli devlet işleri hatta padişahların görevden alınması için şeyhülislamın fetvası gerekiyordu. Şeyhülislam idam cezasına çarptırılmaz, tutuklanamaz ve hapsedilemezdi. 17. yüzyıla kadar görevden alınması bile söz konusu değildi. Tanzimattan sonra şeyhülislamın yönetimdeki önemi azalmaya başladı.

KAZASKERLER (KADIASKERLER): Divanı Humayun üyesi olan kadıaskerler şer'i hükümler veren en yüksek görevlilerdi. Fatih'ten itibaren Anadolu ve Rumeli kadıaskerleri olmak üzere sayıları ikiye çıkarıldı. Rumelideki kadılar Rumeli, Anadoludaki kadılar Anadolu kadıaskerine bağlıydılar.

KADILAR: Başlıca görevleri şunlardı:

- a)-Merkezden gelen emirleri halka iletmek, halkın şikayetlerini merkeze bildirmek.
- b)-Her türlü davaya(miras,ticaret,ceza) bakarak karar vermek.(Yargıçlık)
- c)-Nikah sözleşmesi, şirket kurulması, Vakıf kurulması gibi sözleşmeleri yapardı.(Noterlik)
- d)-Avarız denilen olağanüstü durumlardaki vergileri toplar, merkeze gönderirdi.

PADİŞAH HOCALARI: Osmanlı şehzadelerine ulemadan bir kimse hoca olarak tayin edilirdi. Şehzadeler hükümdar olduklarında onları PADİŞAH HOCASI olarak tayin ederlerdi.

SEYYİD VE ŞERİFLER: Hz.Peygamberin torunları Hz.Hasanın soyundan gelenlere Şerif, Hz. Hüseyinin soyundan gelenlere ise Seyyid denirdi. Seyyid ve şerifler Osmanlı toplumunda büyük saygı görürlerdi. Devlet de bunların işleriyle meşgul olmak için **NAKİB'ÜL EŞRAFLIK** denilen bir kurum kurmuştu.

Yukarıdaki görevlilerden başka ilmiye zümresi içinde müderrisleri,müneccimleri,hekimleri, tarikat şeyhlerini, imam ve müezzinleri sayabiliriz.

3)- KALEMİYE(Ehli Kalem):

Günümüzde bürokrasi diye adlandırılan bu sınıfın en üst rütbelileri **NİŞANCI VE DEFTERDARLAR'dır.**

NİŞANCI (TEVKİİ=TUĞRAİ): Divandan çıkarılan belgelerin üstüne padişahın nişan olan **TUĞRA** 'yı çektiği için **TUĞRACI**'da denirdi. Nişancı kendisine bağlı **REİSÜL KÜTTAB** başkanlığında çeşitli kalemler vasıtasıyla merkez bürokrasisinin her türlü işlemlerini yapardı.

Reisülküttab'a bağlı kalemler şunlardı:

- a)-Beylikçi Kalem b)-Tahvil Kalem c)-Ruus Kalem d)-Amedi Kalem

Nişancının görevleri: Nişancı tuğra çekmenin yanı sıra yukarıdaki kalemler vasıtasıyla şu görevleri yapardı:

- A)- Divanda yapılan görüşmelerin kayıtlarını tutarak **MÜHİMME DEFTERİNE**(Divan Defteri) kaydetmek.
- B)- Ferman,berat gibi belgeleri hazırlamak.
- C)- Sadrazam ve padişah arasındaki ve dış ülkelerle olan yazışmaları hazırlamak.
- D)- Tapu Tahrir Defterlerini tutmak.

DEFTERDAR:

Osmanlı Devletinde bütün mali işlerden ve hazineden sorumlu en üst görevlilerdi. Osmanlılarda İç ve Dış Hazine olmak üzere iki tür hazine vardı. İç hazinede padişahın özel serveti ve değerli eşyaları saklanırdı. Dış hazine ise devletin maliye teşkilatını oluştururdu. İlk dönemde defterdar sayısı bir iken, sonraları mâli işlerin artmasından dolayı sayıları ikiye yükselmiştir.Bunlar; **Rumeli defterdarı ve Anadolu Defterdarı idi. Rumeli Defterdarı Başdefterdar idi.**

Defterdara bağlı kalemler şunlardı:

- a)-Ruznamçe kalem b)-Maliye emirleri kalem c)-Tarihçi kalem d)-Gelir ve gider kalem

Defterdara bağlı üst düzey görevliler şunlardı:

- a)-Başbaki kulu b)-Veznedarbaşı c)-Sergi nazırı d)-Sergi halifesi

İstanbul'un Yönetimi

Başkent olmasından dolayı İstanbul'un yönetimi ayrıca düzenlenmişti. Şehrin genel düzen ve güvenliği doğrudan sadrazamın sorumluluğundaydı. Sadrazam, sefere çıktığında İstanbul'la ilgilenmek üzere bir **Sadaret Kaymakamı** bırakırdı. Şehrin güvenliği, **yenicheri ağası, subaşı ve asesbaşı** tarafından sağlanırdı. Belediye hizmetlerinden şehremini, adalet işlerinden taht kadısı sorumluydu. Sivil kuralları çiğneyen yenicheriler ve diğer askerler arasında düzeni **Muhzir Ağa** sağlardı, İstanbul'daki her türlü ticaret faaliyetlerinin denetlenmesi "**muhtesib**" in göreviydi.

b.Taşra ve Eyalet Yönetimi

Osmanlı ülkesi idari bakımdan EYALETLERE, eyaletler SANCAKLARA, Sancaklar KAZALARA, kazalar NAHİYELERİNE Nahiyeler de KÖYLERE ayrılmıştı.

1)- EYALETLER (BEYLERBEYLİK):

Eyaletlerin başında **BEYLERBEYİ** bulunuyordu. Eyalet içinde beylerbeyinin bulunduğu sancak PAŞA SANCAĞI adıyla anılırdı. Beylerbeyi Divan-ı Hümayûnun küçük bir kopyesi olan "Eyalet divanı"nın başıydı.

Osmanlı Devletinde eyaletler SALYANELİ ve SALYANESİZ olmak üzere ikiye ayrılıyordu.

Salyaneli (Yıllıklı) Eyaletler: Bu eyaletlerde tımar sistemi uygulanma, vergiler yıllık olarak toplanırdı. Mısır, Habeş, Bağdat, Basra, Yemen, Tunus, Cezayir, Trablus salyaneli eyaletlerdendi.

Salyanesiz (Yıllıksız) Eyaletler: Tımar(dirlik) sisteminin uygulandığı eyaletlerdir. Bu eyaletlerdeki topraklar has,zeamet ve tımar olarak ayrılmıştır.Merkeze yakın eyaletlerdir. Rumeli, Budin, Anadolu, Karaman, Dulkadir, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Halep, Şam, Trablusşam salyanesiz eyaletlerdendir.

Özel yönetimli (imtiyazheyaletler): Osmanlı devletinin hakimiyetini tanıyan Kırım Hanlığı, Mekke Emirliği, Eflak, Boğdan ve Erdel Beylikleri,Sakız Cumhuriyeti imtiyazlı yönetimlerdi. Bunlar iç işlerinde serbest olup, yöneticileri Osmanlı tarafından kendi soyluları arasından atanırdı. Bu hükümetlerden Kırım Hanlığı ve Mekke Emirliği dışındakilerden yıllık belli bir vergi alınırdı.

2)-SANCAKLAR: Kazaların birleşmesiyle meydana gelmişti. En üst dereceli yöneticisi **SANCAK BEYİ'dir**.Sancaklarda asayiş **sûbaşı** ve **Yasakçılar(asesler)**, kalenin korunması da kale **dizdarları** tarafından yapılırdı.

3)-KAZALAR: Hem adli hem de idarî birimdir. Kazaların başında yönetici olarak **kadı** bulunurdu.

TAŞRA TEŞKİLATINDAKİ DİĞER GÖREVLİLER:

Muhtesib: Çarşı ve pazar denetlemesi yapardı.Satılan mal ve fiatları kontrol ederlerdi.(zabıta)

Kapan Eminleri: Şehirlere gelen sebze-meyvenin toplandığı yerlere "kapan" denirdi. Kapan emiri buraya gelen malın vergilendirilmesini sağlardı.(Hal müdürü)

Beytülmal Emini:Herhangi bir yerleşim yerinde kamuya ait çıkarları korumakla görevliydi.

Gümrük ve Bac Eminleri: Kasaba ve şehirlerde sanat ve ticaretle ilgili vergileri toplarlardı.

TAŞRA TEŞKİLATINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER:

1864'te yayınlanan "**vilayet nizamnamesi**" ile ülke idarî bakımdan yeniden teşkilatlandırıldı.Buna göre taşra yönetimi vilayet, **liva**(sancak), kaza ve köy birimlerine ayrıldı. Livaların yönetimi **MUTASARRIF**'lara verildi.

1871'de kaza ve köy arasına **NAHİYELER** eklendi, bunların başına nahiye müdürleri seçimle getiriliyordu.

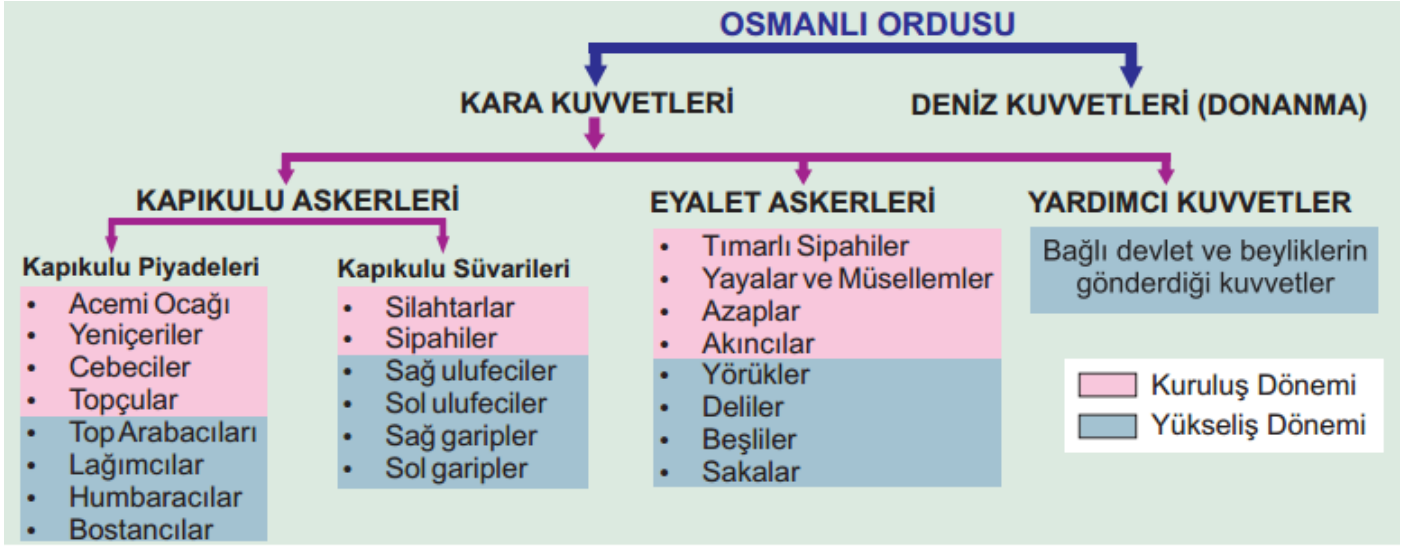
MAHALLİ TEŞKİLAT:

Mahalle veya köy cemaatinin önde gelen kişisi İMAM'dır. İmam cemaatin isteğiyle belirlenir ve kadı'nın onayıyla göreve başlardı.

Mahalle ve köy halkının ortaklaşa karşıladığı giderler şunlardır:

- 1)- Cami,okul,çeşme gibi yapıların onarımı ve ihtiyaçlarının karşılanması,
- 2)- İmam, müezzin, muallim gibi görevlilerin ücretlerinin ödenmesi,
- 3)- Divan-ı Hümayûn tarafından olağanüstü durumlarda konulan AVARIZ adı verilen vergilerin ortaklaşa ödenmesi.

OSMANLIDA ASKERÎ TEŞKİLAT (Yükselme Dönemi)

Lağımcılar: tünel kazarak ve fitil döşeyerek kale duvarlarının yıkılmasında görevliydi.

Humbaracılar: el bombası ve top mermisi yapımı ve kullanımını gerçekleştiren askerî sınıfı.

Bostancılar : saray ve köşkerin korunmasında görevli askerlerdi

Yörükler: Eyalet askerleri içinde konargöçerlerin oluşturduğu yardımcı birliklerdi

Deliler: sınır boylarını koruma görevini üstlenmişlerdi

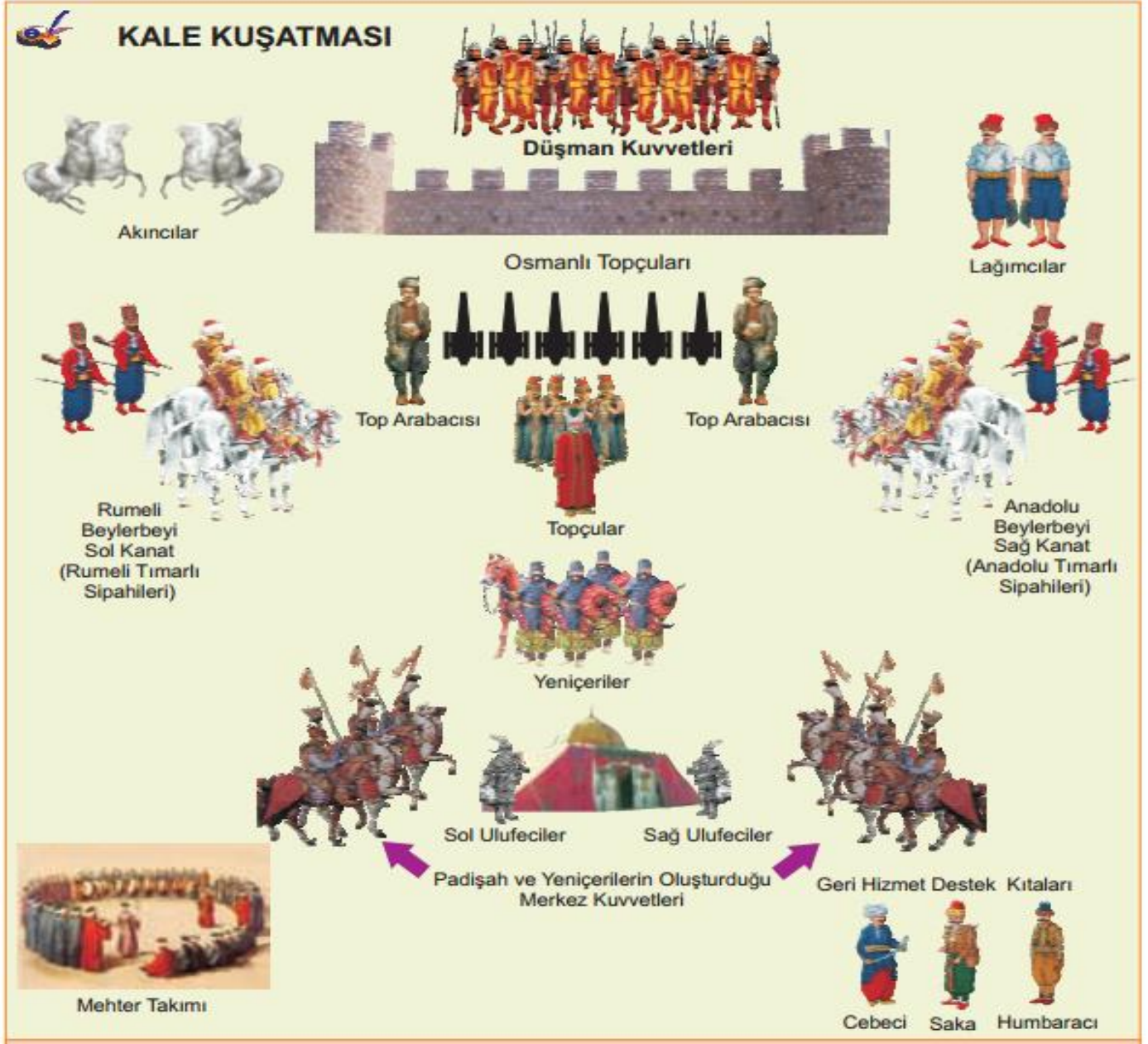
Sakalar : ordunun su ihtiyacını karşılayan gruptu

Beşliler : buldukları kasaba, şehir ve kalelerin muhafazalarıyla görevliydi.

Yardımcı kuvvetler: Osmanlı Devleti'ne bağlı beylik ve devletlerden ihtiyaç duyulduğunda alınan askerlerdi.

Ulufeciler: savaş ve konak yerlerinde saltanat sancaklarını korurlardı.

Garipler: ordu ağırlıklarını ve hazineyi korurlardı.

OSMANLI'DA EĞİTİM

a. Mesleki Eğitim

Türkiye Selçuklu Devleti'nde esnaf teşkilatı olan AHİLİK , Osmanlı Devleti'nde LONCA adıyla devam ettirildi. Bu teşkilat esnaf, zanaatkar ve çalışanları bir çatı altında toplamıştı.

Ahilik kurumu bu özellikleri nedeniyle sanat okulu düzeyindeydi. Lonca teşkilatına alınanlar teşkilatın eğitim öğretim kurallarına uyararak çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa kadar yükselebilirdi. Ustalık belgesi almaya İCAZET denirdi. İcazet alanlara iş yeri açma izni (GEDİK) verilirdi.

b. Saray Eğitimi

Sarayda eğitim verilen kurumlar **enderun, harem ve şehzadegan** mektebidir

Enderun : Enderun devlet memuru, idareci, komutan ve sanatkar yetiştirmek amacıyla kurulan bu saray okulu ilk olarak II. Murat zamanında kurulup, zamanla çeşitli değişikliklere uğramakla beraber Osmanlı Devleti'nin son zamanlarına kadar (1908) varlığını sürdüren bir saray okuludur.

Enderun Mektebine Hıristiyan tebânın yetenekli çocukları alınır ki bu çocuklar akıllı ve zeki, kâbiliyetli ve de yakışıklı idiler. Devşirme sistemiyle toplanan bu çocuklar Enderun'da iyi bir müslüman, güvenilir ve nitelikli bir devlet adamı ve usta bir sanatkar olarak yetiştirilirdi.. Daha sonraları Enderun'a Müslüman ailelerin çocukları da alınmıştır.

Enderûn mektebine alınan çocuklara, Kur'an-ı Kerim, tefsir, hadis, kelâm gibi dini dersler, edebiyat, inşa (şiiir), dil bilgisi, Arapça, Farsça gibi dil ve edebiyat dersleri ve matematik, coğrafya, mantık gibi müspet ilimler dersleri okutulurdu. Bir taraftan da Osmanlı saray geleneği ve görgüsüyle, protokol kaideleri ve bürokratik işler öğretilirdi. Bunların yanında çeşitli sanat kollarında beceriler kazandırıldığı gibi sportif faaliyetlere de yer verilirdi. Bu önemli eğitim kurumu Osmanlı devlet hayatına çok sayıda sadrazam, vezir, yüksek rütbeli asker ve bir çok hattat, şair, müzisyen, ressam ve minyatür ustası yetiştirmiştir.

Harem : Hareme alınan cariyeler, kalfaların sıkı disiplini altında eğitimden geçirilirdi. Bu cariyeler özel yeteneklerine göre müzik, resim, edebiyat, örgü gibi dersler alır, bu arada dinî bilgileri öğrenmelerine de önem verilirdi. Belirli günlerde özel öğretmenler sarayda saz dersleri verirdi. Harem halkı, günlerini kitap okumakla özellikle tarih öğrenerek geçirir ve musiki ile uğraşırlardı. Ayrıca padişahların erkek çocukları olan şehzadeler saray içerisinde açılmış **Şehzadegan mektebinde** ilköğrenim eğitimlerini görürlerdi.

c. Askerî Eğitim

Kapıkulu ordusunun içerisinde birçok ocak bulunmaktaydı. Her ocak uzmanlaştığı alanda kendi eğitimini verirdi. Acemi ocağına alınan devşirmeler Türk-İslam geleneklerine göre eğitilir Yeniçeri Ocağı na geçerlerdi. Yeniçeriler kışlalarda düzenli askerî talim yapar savaşa her an hazır durumda olurlardı

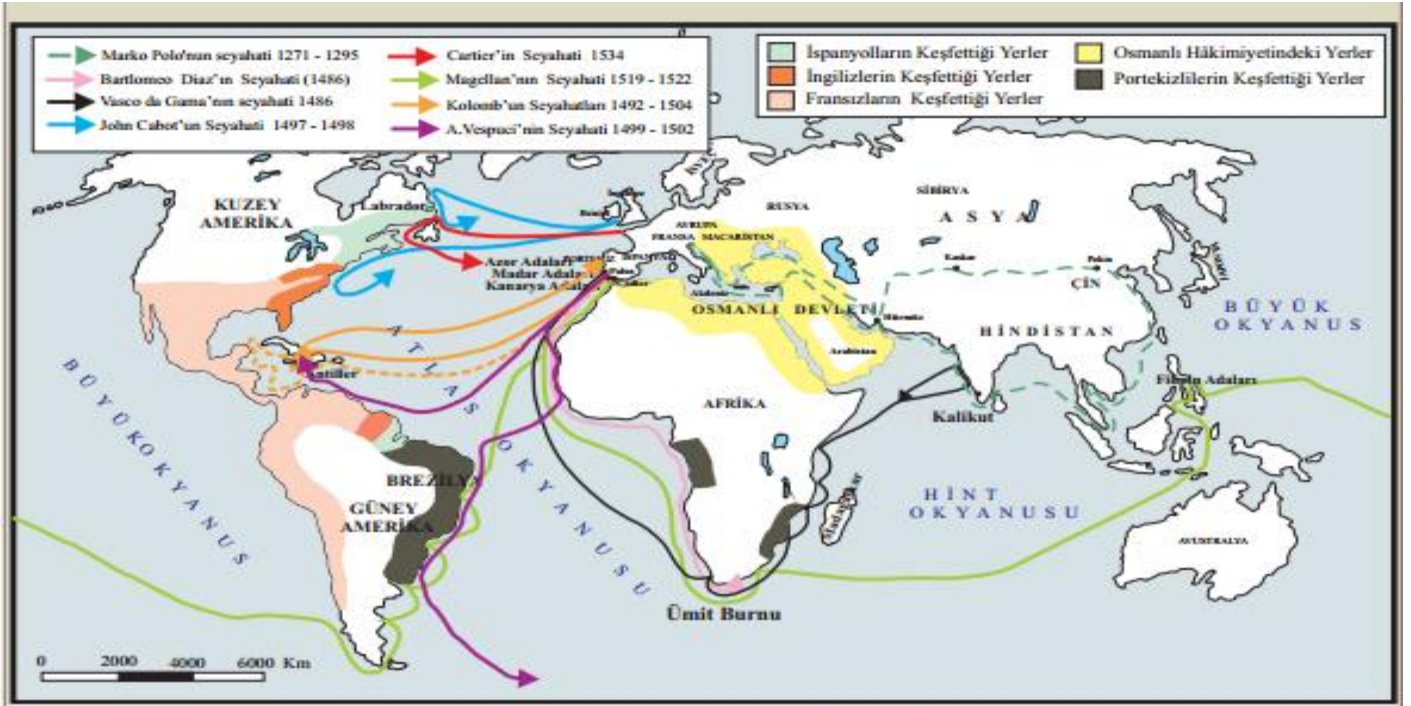
Padişahların zaman zaman düzenledikleri **sürekl avları** da tatbikat niteliğinde eğitim çalışmaları olmuştur.

d. Medrese Eğitimi

- İlk öğretim **SİBYAN MEKTEBİ**(Mahalle mektebi) denilen kurumlarda veriliyordu. Sıbyan mekteplerinin temel amacı çocuklara okuma yazma ve temel İslami kuralları öğretmektir.
- Osmanlı'da orta ve yükseköğretimin temeli medreselerdi. Osmanlı fetih politikasında fethedilen yerlerde ilk önce cami ve yanına medrese kurulurdu.
- Medreseler ile topluma ve devlete gerekli din, ilim ve devlet idaresinde ihtiyaç duyulan elemanlar yetiştiriliyordu.
- Osmanlı'da ilk medrese 1330 yılında **İZNİK'te** açılmıştır. (**Orhan Bey**) İlk dönemlerde Suriye, Mısır, İran ve Türkistan'dan gelen alimler ders vermiştir.
- Selçuklular'dan Fatih Dönemine kadar Osmanlı medreselerinde eğitim **Nizamiye medreselerinin** eğitim sistemi kullanılıyordu.
- 1463-1470 yılları arasında **SAHN-I SEMAN MEDRESELERİ (Fatih)** açılmıştır.
- Kanuni, Mimar Sinan'a İstanbul'da **Süleymaniye Camii ve medresesini** yaptırmıştır.
- Orta düzeydeki medrese öğrencilerine **SOFTA**(suhte); yüksek öğretim düzeyindeki öğrencilere **DANIŞMEND** denirdi. Sahn'ı bitiren öğrencilere **İCAZETNAME** denen diploma verilirdi. Her medresede esas olarak bir **müderriş** bulunurdu. Müderrişin yardımcısına **MUID** denirdi. Müderrişler, sahn'ı bitirenler arasından **MÜLAZEMET** denilen bir sistemle alınırdı.
- Medreselerden mezun olanlar müderriş, müftü, kadı, defterdar, hekim vb. olurlardı.
- .Büyük medreselerde öğrencinin yeme, içme, giyim masrafları da medreselerce karşılanırdı.

3. KONU AVRUPADAKİ GELİŞMELER

1. COĞRAFİ KEŞİFLER

Coğrafi Keşifleri Gösteren Dünya Haritası

15. yy sonrasında Avrupalıların bilinmeyen ülkeleri bulmak için yaptıkları gezilere **Coğrafi Keşifler** denir. Coğrafi keşiflerin öncülüğünü **Portekiz ve İspanya** yaşamıştır.

Coğrafi Keşiflerin Nedenleri:

- 1-İpek ve Baharat yollarının Müslümanların elinde olması.
- 2-Coğrafya bilgisindeki ilerlemeler.
- 3-Pusulananın Avrupalılarca kullanılmaya başlaması.
- 4-Gemicilik sanatının ilerlemesi ve okyanuslara dayanıklı gemilerin yapılması.
- 5-Cesur gemicilerin yetişmesi.
- 6-Matbaanın yayılması ile fikirlerin de yayılmaya başlaması.

Yapılan Keşifler:

- * Coğrafi keşifleri ilk olarak **Portekizliler** başlatmış daha sonra bu ülkeye **İspanyollar** katılmıştır.
- * Portekizli gemici Bartelmi Diyaz Ümit Burnu'nu (Fırtına Burnu) keşfetmiştir.
- * Portekizli gemici Vasko de Gama 1498'de Ümit Burnu'nu geçerek Hindistan'a ulaştı ve Hint Deniz yolunu keşfetti. Böylece İpek ve Baharat yolları Hint Deniz Yolu'na kayd.
- * Kristof Kolomb Atlas Okyanusu'na açılarak Bahama Adalarına ulaştı. Amerika Kıtasını keşfetti ama buranın yeni bir kıta olduğunu anlamadı.
- * Amerika Vespucci Kristof Kolomb'un bulup farkına varamadığı Amerika kıtasını buldu ve Amerika ismini verdi.
- *Portekizli gemici Macellan, Macellan Boğazı'nı keşfetti. Macellan Dünyanın yuvarlak olduğunu ispat için yola çıktı. Macellan'ın ölümü üzerine arkadaşı Del Kano başlatmış oldukları dünya turunu tamamladı. Böylece dünyanın yuvarlaklığı ispatlanmış oldu.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları:

1. Akdeniz Ticareti, İpek ve Baharat yolları önemini kaybetti yerine Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar (Lizbon, Amsterdam, Rotterdam ve Londra) önem kazandı. Bu durum özellikle Osmanlı devletini ekonomik açıdan olumsuz etkilemiştir.

2. Yeni bulunan ülkelerden Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş girdi.
3. Keşfedilen yerlere özellikle Amerika kıtasına Avrupa'dan göçler oldu. Avrupa kültürü bu bölgeye yayıldı.
4. Avrupa'da zengin ve sanattan zevk alan bir sınıf ortaya çıktı. (Burjuva sınıfı) Bu durum Rönesans hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur.
5. Avrupalılar bilinmeyen birçok bitki ve hayvan türünü Avrupa'ya taşıdı.
6. Avrupalılar keşfedilen yerlerde sömürge imparatorlukları kurdular.
7. Hristiyanlık dini geniş alanlara yayıldı. Fakat bilimsel gelişmeler sonucu ortaya çıkan gerçekler kiliseye ve din adamlarına olan güveni azalttı.

2. RÖNESANS

15. ve 16 yüzyıllarda Avrupa'da bilim, edebiyat ve sanat alanında yeniliklerin meydana geldiği döneme **Rönesans** denir. Rönesans "**yeniden doğuş**" anlamına gelir.

Rönesans'ın Sebepleri:

1. Kâğıt ve matbaanın icadı.
2. Coğrafi keşiflerden sonra Avrupa'da sanattan zevk alan zengin bir sınıfın (**mesen sınıfı**) ortaya çıkması.
3. İstanbul'un fethinden sonra birçok bilim adamının İtalya'ya giderek çalışmalarda bulunması.
4. Coğrafi keşiflerin etkisi.
5. Antik kültürün (Eski Yunan kültürü) incelenmesi.

Rönesans ilk olarak **İtalya'da** başladı. Daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayıldı. Bu dönemde insan ve insana ait değerlere ön plana çıkararak **hümanizm** akımı ortaya çıkmıştır. **Bu dönemde edebiyat alanında Dante, Petrark ve Makyavel, resim alanında Leonardo da Vinci, heykeltıraşlık alanında Mikelanj, mimarlık alanında Rafael önemli sanatçılardır.**

Rönesansın İtalya da başlamasının sebepleri :

- İtalya'nın İslam uygarlıklarıyla yakın ilişki içinde olması,
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya ya giden bilginlerin Latince eserleri çevirmeleri,
- Zengin şehir devletlerine sahip olan İtalya'da bilimsel ve kültürel çalışmaların desteklenmesi,
- İtalya'nın ticaret merkezi olması, değişik medeniyetlerle sürekli bir etkileşim içinde olması

RÖNESANS'IN ÜLKELERE GÖRE GELİŞİMİ

İTALYA	Rönesans İtalya'da en çok sanat alanında ön plana çıkmıştır. Resim, mimari ve güzel sanatlarda birçok eser yapılmıştır. Özellikle Leonardo da Vinci (Vinci) Mona Lisa portresi, Milano'da bir manastırdaki Son Akşam Yemeği ve birçok şehir planı gibi çalışmalar yapmıştır. Diğer önemli sanatçılar ise Michelangelo (Mişelancelo) ve Rafael (Rafeel)'dir.
ALMANYA	Almanya'da Rönesans'ın etkisiyle Erasmus, Röklen ve Luther (Luter) gibi hümanistler dinî metinleri incelemeye başladılar. Luther, İncil'i Almancaya çevirdi. Bu çalışmalar Reform hareketlerine zemin hazırladı.
İNGİLTERE	İngiltere'de edebiyat alanında Shakespeare (Şekspir); Hamlet, Makbet, Otello, Kral Lear adlı tiyatro eserlerini yazmıştır.
FRANSA	Fransa'da kralların desteğiyle başlayan Rönesans hareketleri birçok alanda etkisini göstermiştir. Eski Yunan ve Roma eserleri tercüme edilmiştir. Montaigne (Monteyn) Rönesans döneminde yetişmiş ve önemli edebi eserler yazmıştır.
POLONYA	Rönesans Polonya'da daha çok bilimsel alanda etkili olmuştur. Kopernik, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü açıklamıştır.

Rönesans'ın Sonuçları:

- 1-Bilim ve teknik alanında gelişmeler oldu.
- 2-Hür düşünce ve yeni sanat anlayışları ortaya çıktı.

- 3-Skolastik düşünce yerini bilimsel düşünceye bıraktı. Gözlem ve deney önem kazandı.Akılcılık egemen olmaya başladı.
4-Avrupa'da gelişmenin ve ilerlemenin hız kazanmasına neden oldu.
5-Avrupa'da bilim ve teknik alandaki gelişmelerin önünü açtı.

4. KONU

1. SELİM (YAVUZ) DÖNEMİ 1512-1520

Hiç Batıya sefere çıkmamış ve hep doğuya seferler yapmıştır. Amacı doğudaki Müslüman devletleri alarak büyük bir İslam imparatorluğu kurmaktır. Babasına karşı ayaklanan ilk şehzadedir.

OSMANLI – SAFEVİ (İRAN) İLİŞKİLERİ

İRAN SEFERİ (Çaldıran Savaşı) 1514

Nedenler:

- İran'daki Safevi hükümdarı Şah İsmail'in Anadolu'da yaptığı Şîî propagandası (Temel Amaç; Anadolu'da toprak elde etmek)
- Şah İsmail'in Yavuz'un yeğenlerini koruması
- Yavuz'un Anadolu'nun güvenliğini sağlamak, doğu sınırlarını korumak düşüncesi.

Sonuçlar:

- Osmanlıların zaferi ile sonuçlandı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu ele geçirildi.
- Şîî tehlikesi kısmen önlendi.
- İpek Yolu üzerinde İran etkisi azaldı.
- Tebriz'deki sanatçılar ve değerli kimseler İstanbul'a getirildi. Osmanlı sanatında İran etkisi başladı.

NOT: 1515'te sefer dönüşü **TURNADAĞ SAVAŞI** ile Dulkadiroğulları Beyliği ele geçirildi. Böylece Anadolu Türk Birliği kesin olarak tamamlandı.

OSMANLI MEMLÛK İLİŞKİLERİ

MISIR SEFERİ (Mercidabık 1516- Ridaniye 1517 Savaşları)

Nedenleri:

- Yavuz'un İslâm dünyasının liderliğini ele geçirmek düşüncesi.
- II. Bayezid ve Fatih devirlerinden süregelen anlaşmazlıklar.
- Mısır'ın zenginlikleri ve Baharat Yolu'nun buradan geçmesi.

Sonuçları:

- Yavuz 1516 **Mercidabık Savaşı** ile Suriye'yi ele geçirdi. Burada hazırlıklarını tamamlayarak Ridaniye seferine çıktı. 1517 **Ridaniye Savaşını** kazanarak, Memlûk Devleti'ni yıktı.
- Suriye, Mısır, Hicaz ve Filistin Osmanlılar'ın eline geçti.
- Baharat Yolu Osmanlı kontrolüne girdi.
- Venedikliler Kıbrıs adası için ödedikleri vergiyi Osmanlılara vermeye başladılar.
- Osmanlı padişahları **halife** unvanını aldılar.
- Kutsal emanetler ve Mısır'daki birçok sanat eseri İstanbul'a getirildi.

NOT: Mutlakiyet (Monarşi): Tek kişi egemenliğine dayanan yönetim biçimi.

Meşrutiyet: Kral, padişah gibi bir kişi yanında meclisin (parlamentonun) olması.

Teokrasi: Dine dayalı devlet yönetimi.

Oligarşi: Bir grup yada topluluğun yönetimi. (Mesela; zenginler sınıfı yönetirse Aristokrasi denir.)

NOT: Yavuz sekiz yıl gibi kısa sürede devletin yüzölçümünü iki katma çıkarmış, oğlu Kanuni'ye çok güçlü bir devlet hazinesi devretmiştir.

5. KONU

OSMANLI DEVLETİ NDE EKONOMİK GELİŞMELER VE TOPLUM YAPISI

1. EKONOMİK GELİŞMELER

- Osmanlı ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalı idi. Tarım üretiminde tımar sistemi uygulanmaktaydı. Tımar sistemi sayesinde topraklar boş kalmıyor ve üretimin devamlılığı sağlanıyordu.
- Osmanlı Devleti, ticareti geliştirmek ve korumak için çeşitli önlemler almış ve birtakım teşkilatlar oluşturmuştur.
Bunlar:
 - **MENZİL TEŞKİLATI** : Osmanlı topraklarından geçen yol ağının her biriminde, taşımacılığın en hızlı şekilde yapılmasını sağlıyorlardı.
 - **DERBENTÇİLER** : Bu görevliler, ana yollar üzerindeki geçitlerin denetimini yapıyor ve güvenliğini sağlıyorlardı.
 - **MEKKARİ TAİFESİ** : Ticaret yolları üzerinde taşımacılığı meslek edinmişlerdi.
- Güvenlik eksikliği nedeniyle zarara uğrayan tüccarlar olursa kayıpları devlet tarafından karşılanırdı. (**SİGORTA SİSTEMİ**)
- Yeni ticaret yolları yapılarak bu yollar üzerine belirli aralıklarla **han ve kervansaraylar** inşa edilmiş böylece ticaret ile uğraşanların ihtiyaçlarını gidermeleri sağlanmıştır.

2. TOPLUM YAPISI

OSMANLI TOPLUMU				
YÖNETENLER(Askeriler)			Yönetilenler (Reaya)	
Seyfiye	İlmiye	Kalemiye	Müslümanlar	Gayr-i Müslimler
Yönetim ve askerlik görevi bulunan sınıfı ifade eder. Beylerbeyi, sancak beyleri, kapıkulu zabıtları, neferler, tımarlı sipahiler ile deniz askerleri seyfiye sınıfına mensuptu	İlimle meşgul olan topluluğu ifade eden ilmiye sınıfı eğitim, öğretim işini yapan müderrisler, noterlik ve hâkimlik görevi bulunan kadılar ve cami görevlilerinden oluşurdu	Devlet dairelerinde görevli bürokrat ve memur olarak çalışan bu sınıfın en yüksek makamları Anadolu ve Rumeli defterdarlığı, nişancılık, reisülküttaplık, defter eminliğidir.	Türkler Araplar Acemler Boşnaklar Arnavutlar	Rumlar Eflâk - Boğdanlılar Karadağlılar Sırlar Bulgarlar Ermeniler Museviler Süryaniler Nasturiler Keldaniler

MİLLET SİSTEMİ :Osmanlı toplumunda İdari,Hukuki ,siyasi ve toplumsal düzenlemeler Irk esasına göre değil ;inanç esasına göre yapılmıştır.Buna göre toplum Müslümanlardan ve Müslüman olmayanlardan oluşmuştur.

3.GÜNLÜK YAŞAM

Osmanlı şehirlerinde günlük yaşam İslam gelenekleri gereği sabah namazıyla başlardı. Mesai saatlerini belirleyen unsur sabah ve akşam namazı arasında geçen vakitti. Osmanlı günlük yaşamında, mahallelerin de ayrı bir önemi vardı. Mahalleler aynı dinden ve sosyal gruptan, genelde hemşerilik anlayışı ile bir araya gelmiş gruplardan oluşuyordu. Fakat en önemli özellikleri mahalle yapılanmasında sınıf farklılıkları yoktu. Yardımlaşma her mahalle sakininin bir görevi gibi algılanır; düğün, cenaze ve hastalık gibi durumlarda birlik içerisinde sıkıntılar giderilmeye çalışılırdı.

Kışın kışlaklarda yazın ise yaylaklarda yaşayan konargöçerlerin en önemli ticari faaliyetleri hayvancılıktı.Az da olsa tarım ve küçük çaplı ticari faaliyetlerle meşgul olurlardı

4. VAKIF SİSTEMİ:

Vakıf : Kişilerin kendilerine ait menkul, gayrimenkul mallarını veya paralarını toplum yararına oluşturulacak eğitim, din, sağlık, bayındırlık gibi sosyal ve kültürel alanlarda daimî kamu hizmeti verecek kuruluşlara bağışlaması veya oluşturmasıdır.

Vâkıf : Vakfeden kişiye denir.

Mevkûf : Vakfedilen mala denir.

Mütevelli: Vakıf yöneticisine denir.

Vakfiye : Kadı huzurunda düzenlenen, vakıf şartlarını belirten sözleşmeye denir.

Vakıfların faydaları:

- Osmanlı Devleti sınırları içinde uygulanan iskân faaliyetlerinde,

- Yerleşim yerlerinin sosyo - kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- Yolların, han, kervansaray gibi binaların yapım ve işletiminde,
- Halkın sağlık, eğitim ve öğretim alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- İhtiyacı olan tüccarlara vakıflarda biriken paradan kredi kullandırılarak ticaretin desteklenmesinde etkili olmuşlardır

6. KONU KANUNİ DÖNEMİNDEKİ SİYASİ OLAYLAR

- * En uzun süre saltanat süren Osmanlı padişahıdır (46 yıl).
- * Yavuz'un tek oğlu olup, sorunsuz olarak başa geçmiştir.
- * Devri her yönü ile Osmanlıların en parlak devridir.
- * Kanuni padişahlığının ilk yıllarında iç isyanlarla uğraştı. Anadolu ve Mısır'daki isyanları bastırdı.

İÇ İSYANLAR

- **CANBERDİ GAZALİ İSYANI:** Yavuz tarafından Suriye Valiliğine atanan eski Memlük komutanlarından Canberdi Gazali, Yavuz'un ölümünü fırsat bilerek ayaklanmış ve ortadan kaldırılmıştır.
- **AHMET PAŞA İSYANI:** Kanuni tarafından Mısır'a vali olarak gönderilen Ahmet Paşa ayaklanmış ve ortadan kaldırılmıştır.

NOT: Bu iki isyan Memlük Devletini yeniden kurmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

- **BABA ZÜNNUN İSYANI:** Yozgat'da arazi meselesinden çıkmış gibi gösterilen bir Şii ayaklanmasıdır
- **KALENDEROĞLU İSYANI:** Konya'da Hacı Bektaş-ı Veli soyundan geldiğini ileri süren Kalenderoğlu tarafından çıkarılmış bir şii ayaklanmasıdır.

BATIDAKİ GELİŞMELER

A. Osmanlı Macar İlişkileri

▪ Belgrad'ın Alınması (1521)

Nedenler:

- 1)- Orta Avrupa'ya açılan önemli bir konumda olması
- 2)- Macarlar'ın Osmanlı topraklarına saldırması ve Avrupa devletlerini kışkırtması
- 3)- Macarlar'ın vergilerini ödememeleri ve gönderilen Osmanlı elçisini öldürmeleri.

Sonuçlar:

- 1)- Tuna ve kara yolu ile kuşatılarak ele geçirildi.
- 2)- Avrupa seferleri için önemli bir üs elde edildi.
- 3)- Sırbistan'ın güvenliği sağlandı

▪ Mohaç Meydan Savaşı (1526)

Nedenler:

- 1)- Belgrad'ın fethi, Osmanlı Macar gerginliğini daha da arttırdı.
- 2)- Osmanlılar'ın Orta Avrupa'ya egemen olma düşüncesi.
- 3)- Şarlken'e esir düşen Fransa Kralı'na yardım edilmek istenmesi (Avrupa Hıristiyan birliğini parçalamak için).

Sonuçlar:

- 1)- Top üstünlüğü ile kısa sürede Osmanlılar büyük bir zafer kazandı.
- 2)- Budin ele geçirildi.
- 3)- Macaristan Osmanlılara bağlı bir krallık durumuna getirildi. Kanuni, Macar Krallığına Yanoş'u getirdi.

** Avusturya Macar topraklarına durmadan saldırınca Kanuni Macaristan'ı Budin Beylerbeyliği adıyla 1541'de tamamen Osmanlıya bağladı.

B. Osmanlı -Avusturya İlişkileri

▪ VİYANA KUŞATMASI (1529)

Nedenler:

- 1)- Mohaç Savaşından sonra Avusturya Osmanlı ilişkilerinin gerginleşmesi.
- 2)- Mohaç'tan sonra Şarlken'in Avusturya Kralı Ferdinand'ı Macar kralı ilân etmesi, Ferdinand'ın Yanoş'a savaş açması, Yanoş'un Kanuni'den yardım istemesi.
- 3)- Şarlken'in Avrupa'daki üstünlüğüne son verilmek istenmesi.
- 4)- Fransa Kralı'na yardım edilmek istenmesi.

Sonuçlar:

Osmanlı ordusu Macaristan'a girdi. Yanoş yeniden Kral yapıldı. Ferdinand'ı cezalandırmak için ileri gidildi, Viyana kuşatıldı. Ancak kuşatma başarılı olamadı. **Başarılı olamamanın nedenleri:**

- 1- Yolun uzun olması nedeniyle ağır topların götürülememesi
- 2- Kışın gelmesi
- 3- Viyana'nın sağlam surlarla çevrili olması

ALMAN SEFERİ 1532- İSTANBUL ANTLAŞMASI 1533**Nedenler:**

- 1)- Osmanlı ordusu geri dönünce Ferdinand'ın yeniden harekete geçip, Macaristan'a girmesi ve Budin'i kuşatması.
- 2)- Kanuni'nin Şarlken ile bir meydan savaşı yaparak Avrupa'daki üstünlüğü ele geçirmek düşüncesi.

Sonuçlar:

Kanuni orduları ile Macaristan ve Avusturya'yı geçerek Almanya'ya girdi. Ancak Şarlken ortaya çıkmadı. Kışın yaklaşması ile geri dönüldü. Ferdinand barış istedi. Doğuda İran tehlikesi ortaya çıktığından anlaşma kabul edildi. 1533'te Avusturya ile **İstanbul Antlaşması** yapıldı.

Maddeleri:

- a)-Ferdinand Macar topraklarına saldırmayacak.
- b)-Ferdinand elindeki Macar toprakları için yıllık vergi verecek.
- c)-Avusturya hükümdarı protokolde Osmanlı veziriazamına eşit sayılacaktı. (Böylece Osmanlı Avusturya'ya karşı siyasi üstünlük sağlamış oldu.)

Önemi:

Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Avusturya'ya karşı siyasi üstünlük kurmuş oldu. Osmanlı Avusturya ilişkileri 1541'de yeniden bozuldu. Ferdinand yeniden Budin'i ele geçirince yeni bir sefer düzenledi. Sonunda Macaristan tamamen Osmanlı topraklarına katıldı. Budin Beylerbeyliği kuruldu. Osmanlı valileri yönetmeye başladı.

Sonuçta Macaristan üçe ayrıldı:

1. Budin Beylerbeyliği adı ile Osmanlılara katılan Macaristan
2. Yanoş'un oğluna bırakılan Macaristan (Erdel)
3. Ferdinand'a bırakılan Kuzey Macaristan

Zigetvar Seferi (1566): Kanuni 1566'da Erdel sorunu yüzünden Avusturya üzerine sefere çıktı. Yolda Zigetvar Kalesi kuşatıldı. Kale alındı. Kale kuşatılırken Kanuni öldü.

DOĞU'DAKİ GELİŞMELER**Osmanlı İran İlişkileri (1533-1555)****Nedenler:**

- a) Sık sık meydana gelen sınır olayları
- b) Sınırdaki bulunan bazı valilerin karşılıklı olarak diğer tarafa sığınmaları ve yaptıkları savaş kışkırtıcılığı
- c) İran Şahı'nın Ferdinand ve Şarlken ile anlaşması

Başlıca İran Seferleri:

- 1)- İrakeyn Seferi (1533): Tebriz ve Bağdat alındı.
- 2)- II. İran Seferi (1548): İran'ın ele geçirdiği Van, Tebriz ve Bağdat geri alındı. Gürcistan fethedildi.
- 3)- Nahçevan Seferi (1553): Nahçevan, Erivan ve Karabağ ele geçirildi.

Amasya Antlaşması (1555):

Kanuni, İstanbul'a dönerken Amasya'ya gelen İran elçilerinin barış isteğini kabul etti. Yapılan Amasya Antlaşmasına göre; Tebriz, Erivan, Irak ve Doğu Anadolu Osmanlılara verildi.

Önemi: Osmanlılarla Safeviler (İran) arasında yapılan ilk resmî antlaşmadır.

KANUNİ DÖNEMİNDE DENİZLERDEKİ GELİŞMELER

- **Rodos'un Fethi (1522)**Rodos Sen Jan şövalyelerinin elinde idi. Mısır, Suriye ve Anadolu'nun güvenliğini, Akdeniz'deki Osmanlı çıkarlarını sağlamak için denizden ve karadan kuşatıldı. Ada ile beraber Bodrum alındı. Buradan çıkartılan Sen Jan şövalyelerini Şariken Malta adasına yerleştirdi.
- **Cezayir'in alınması (1533)**Kanuni denizlerde de Şariken'e üstünlük sağlamak istiyordu. Cezayir'de bir devlet kuran Barbaros Hayrettin Paşa'yı, İstanbul'a getirerek Kaptanı Derya yaptı ve Cezayir Beylerbeyi ilân etti. Böylece Cezayir doğrudan Osmanlı ülkesine katıldı.

- **Preveze Deniz Savaşı (1538)**

Nedenler:

a) Barbaros'un Ege Denizinde Venediklilere ait bazı kaleleri ele geçirmesi.

b) Kanuni'nin Akdeniz'de üstünlüğü ele geçirmek düşüncesi.

Papa'nın çağrısı ile oluşan Haçlı donanması ile Osmanlı donanması arasında Preveze Körfezi önlerinde yapılan savaşı Osmanlılar kazandı.

Sonuçları:

a) Akdeniz'de üstünlük Osmanlılara geçti. Akdeniz bir Türk gölü haline geldi.

b) Turgut, Salih ve Murat reisler ün kazandı. Savaş sonunda Venedikliler Osmanlılarla bir antlaşma yaptı. Barbaros'un aldığı yerler, Osmanlılarda kaldı. Venedikliler savaş tazminatı ödedi.

- **Hint Deniz Seferleri (1538-1553)**

Nedenler:

a) Hint Müslümanlarına yardım etmek.

b) Gücerat İslâm Hükümdarı'nın Kanuni'den yardım istemesi.

c) Portekizliler'in kapattığı Baharat Yolu'nu yeniden açmak.

d) Portekizliler'in Müslüman tüccar ve hacı gemilerine saldırması.

1538-1553 yılları arasında Hadım Süleyman Paşa, Piri Reis, Murat Reis ve Şeydi Ali Reis komutasında dört Hint Deniz Seferi düzenlendi.

Sonuçları:

Aden, Yemen, Maskat, Habeşistan ele geçirildi. Kızıldeniz'in kontrolü Osmanlıya geçti. Ancak istenilen başarı gösterilemedi.

Bunun Nedenleri:

1- Yeteri kadar önem verilmemesi

2- Yerli halktan yeteri kadar destek alamaması

3- Osmanlı gemilerinin okyanuslara uygun olmayışı

4- Gelecekteki öneminin kavranamayışı.

- **Trablusgarp'ın alınması (1551):**Turgut Reis, 1551'de burayı Sen Jan şövalyelerinden aldı. Buranın Beylerbeyliğine Turgut Reis getirildi.
- **Cerbe Adası'nın Fethi (1559):**Trablusgarp'ın güvenliği için İspanyolların elindeki ada Turgut Reis ve Piyale Paşa tarafından ele geçirildi.
- **Malta Adası'nın Kuşatılması (1565):**Sen Jan şövalyelerinin Osmanlı gemilerine saldırması, buranın bir haçlı üssü olarak kullanılması ve K. Afrika topraklarının güvenliği için kuşatıldı. Ancak yanlış kuşatma plânı nedeniyle alınamadı. Turgut reis şehit düşünce geriye dönüldü.

OSMANLI FRANSIZ İLİŞKİLERİ VE KAPİTÜLÂSYONLAR (1535)

Kanuni, I. İran Seferinden döndükten sonra Fransa Kralı I. Fransuva'nın istediği bazı imtiyazları) vermeyi kabul etti. Böylece Fransa'ya kapitülasyon verildi.

Not: Kapitülasyon : Bir ülkenin başka bir ülkeye tanıdığı ticari, gümrük ve hukuksal alandaki imtiyazlara (ayrıcılıklara) kapitülasyon denir.

Kanuni şu amaçlarla Fransızlara kapitülasyon verdi:

a) Fransa'yı yanına çekerek Avrupa Hıristiyan birliğini parçalamak

b) Akdeniz ticaretini canlandırmak

1535 Kapitülasyonlarının Önemli Maddeleri:

1) - Fransız ticaret gemileri Osmanlı denizlerinde serbestçe dolaşabilecek.

2) - Fransız tüccarlarından daha düşük vergi alınacak.

3) - Fransız tüccarları arasındaki anlaşmazlıklara Fransa'dan gönderilen yargıç bakacak.

4) - Fransız tüccarları ile Türk tüccarları arasındaki anlaşmazlıklara kadılar bakacak, ancak bu yargılamada bir Fransız tercüman bulunacak.

5) - Osmanlı ülkesinde çalışan Fransızlar angarya işlerde çalıştırılmayacak.

6) - Antlaşma, İki ülke hükümdarı sağ kaldıkça geçerli olacaktı.

NOT: Zamanla diğer ülkelere de tanınan bu ayrıcalıklar, sonuçta Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve siyasal alanda dışa bağımlı olmasına yol açtı. 1923 Lozan Antlaşması ile Kapitülasyonlar tamamen kaldırıldı.

7.KONU OSMANLI'DA HUKUK, BİLİM, TEKNOLOJİ VE SANAT ALANINDAKİ GELİŞMELER

1. HUKUK ALANINDAKİ GELİŞMELER

- Osmanlı Devleti'nin temel aldığı iki hukuk sistemi vardı. Bunlar **şeri hukuk ve örfi hukuktur**. Şeri hukuk, İslam inancına göre düzenlenmiş kurallardı. Örfi hukuk ise şeri hukuk kurallarına uymak kaydıyla eski Türk geleneklerinden gelen ve fethedilen yerlerdeki devam eden kurallardan oluşurdu.
- Osmanlı Devleti'nde kanunların ilk defa yazılı hâle gelmesi Fatih döneminde gerçekleşmiştir. Kendinden önceki kanunları da **Kanunname-i Ali Osman** adı ile bir araya toplamıştır. Böylece şeri ve örfi kanunlar yazılı hâle getirilmiş ve resmîyet kazandırılmıştır
- Osmanlı Devleti'nde kanunların **ilk defa yazılı hâle gelmesi Fatih döneminde gerçekleşmiştir**. Kendinden önceki kanunları da Kanunname-i Ali Osman adı ile bir araya toplamıştır. Böylece şeri ve örfi kanunlar yazılı hâle getirilmiş ve resmîyet kazandırılmıştır
- Osmanlı Devleti'nde değişik milletler ve farklı dinler vardı. Hukukta İslam dinine ait kuralların geçerli olduğu Osmanlı Devleti'nde, bu insanlar için İslami hukuk geçerli değildi. Ancak şeriata uygun olarak geliştirilen örfi hukuka uymak zorundaydılar
- Osmanlı Devleti'nde, mahkemelerde hâkimlik yapan, aynı zamanda şehir ve kasabaların belediye işleri ile bugünkü noterlik işlerini yürüten, devletin mahallî uygulamalarında yetkisi olan kişiye **KADI** denirdi. Buna göre kadıların birinci görevi yargıçlık, ikinci görevi ise kazaları yönetmektir. Kadıların küçük yerleşim birimlerindeki temsilcilerine **KADI NAİBİ** denirdi.

2. BİLİM VE TEKNOLOJİ

- Osmanlı Devleti'nin ilk tıp medresesi **Yıldırım Bayezit** tarafından **Bursa'da** kurulmuştu. Fatih döneminde tıp alanında büyük bilim insanları yetişti. Bunlardan **Sabuncuoğlu Şerafettin'in** Türkçeye tercüme ettiği eser, **Cerrâhiyetü'l Hâniyye**, çok ünlüdür.
- Kanuni döneminde ünlü coğrafyacı **Piri Reis**, **KİTAB-I BAHRİYE** adlı eserinde; dünyanın yuvarlaklığı, gelgit olayı, pusulanın kullanımı, Amerika kıtasının varlığı gibi konulara değinmiştir
- **Molla Lütfî**, Sinan Paşa ve **Müslîhüddin bin Sinan**, II. Bayezit döneminin matematik bilginleridir
- **Matrakçı Nasuh** matematik ve astronomi alanlarında çalışmış bilim adamıdır.
- Matematikçi ve astronomcu **Takiyüddin Mehmet**, İstanbul'da bir rasathane kurmuştu (1578). Takiyüddin, rasathanede ilk olarak Güneş ve Ay tutulmaları ile çeşitli gözlemler yapmıştır.
- **Enverî, Amasyalı Şükrullah, Tursun Bey, Kemal Paşazade, Âşık Paşazade, Hoca Saadettin, Neşri ve Mustafa Selanikî** i ünlü Osmanlı tarihçilerindendir.

3. EDEBİYAT

4. GÜZEL SANATLAR

Minyatür : El yazması eserleri süslemek ve metnin aydınlatılmasını sağlamak için perspektif olmadan yapılan resimlere denir. Osmanlı Devleti'nde minyatür yapımına tasvir veya nakış , bunları yapan sanatçılara ise denmiştir

Hat sanatı: Güzel yazı yazma sanatı olan hat, Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle önem kazanmıştır. Bu sanatla uğraşanlara **hattat** denir.

Tezhip : El yazması kitapları süsleme sanatıdır.

Ciltçilik: El yazması eserlerin dağılmasını engellemek için yapılan ve çeşitli malzemelerle süslenen sanat türüdür.

Ebru:Kâğıt süsleme sanatı olan ebru özel karışımı suyun içine boya serpiştirmesiyle yapılan bir süsleme sanatıdır. Osmanlılarda ebru sanatı ciltçilikte, levhaların iç ve dış cephelerinde kullanılmıştır.

Kakmacılık:Ahşap, taş ve metal üzerine belirli bir desen şekillendirerek açılan oyuklara gümüş, sedef, altın gibi madenlerin gömülerek yapıldığı süsleme sanatıdır.

Çinicilik:Özel olarak hazırlanmış toprağın sirlanarak çeşitli nakışlarla süslenip pişirilmesiyle ortaya çıkan süsleme sanatıdır. İznik, Kütahya, Diyarbakır, Bursa ve İstanbul'da çini atölyeleri açılmıştır. Bursa Yeşil Cami, Yeşil Türbe ve Topkapı Sarayı çini sanatının en güzel örneklerinin verildiği

5. MİMARİ

Sivil Mimari Örnekleri : Saraylar, köşkler, hanlar vb.

Askeri mimari Örnekleri : kaleler , surlar, hisarlar vb.

Mimari alanda döneme damgasını vuran kişi **Mimar Sinan'dır**. Osmanlı ordusuna yeniçeri olarak katılan Mimar Sinan, Mohaç Meydan Savaşı'nda gösterdiği yararlılık sayesinde terfi etti. Kısa süre sonra mühendis olarak görev aldı. 1538 yılında baş mimar olan Mimar Sinan yaşamı boyunca 81 cami, 51 mescit, 55 medrese, 26 darülcürre, 17 imaret, 3 darüşşifa, 7 su kemeri, 8 köprü, 18 kervan saray, 6 mahzen, 33 saray, 35 hamam, 17 türbe yapmış Türk tarihinin yetiştirdiği en büyük ustalardan biridir.

Sinan'ın Çıraklık Eseri: Şehzadebaşı Camisi , **Kalfalık Eseri :** Süleymaniye Camisi, **Ustalık Eseri:** Selimiye Camisidir.

8.KONU REFORM HAREKETLERİ

Engizisyon Mahkemeleri : Kilisenin başkanlığında toplanır, genellikle kilisenin öğretilerine karşı çıkanlara ölüm cezası verirdi.

Afroz : Kişiyi dinden çıkarma cezasıdır. Afroz edilen kişi ile toplum bütün ilişkilerini keserdi. Kral bile afroz edilebilirdi.

Enterdi : Belli bir bölgede kilisenin bir süre nikah, vaftiz, ölü gömme gibi dini törenleri durdurmasıdır.

Endüljans : Günahlardan kurtulmak amacıyla kiliseden satın alınan belgedir.

Reform , XVI.yy.da Avrupa'da dinsel alanda görülen yenilik hareketlerine denir. Kelime anlamı yeniden şekil vermek, düzenlemektir. Reform önce **Almanya'da** başlamıştır.

Nedenleri :

- Matbaanın Etkisi : Tevrat ve İncil gibi kitaplar çok sayıda basılmış, Hümanizma hareketleri sırasında da, milli dillere çevrilmiştir. Avrupalılar aracısız , doğrudan kitapları okumaya başlamışlar ve kitaplarda yazılanlarla, Kilise uygulamalarının farkını görerek, Kiliseye tepki duymaya başlamıştır.
- Rönesans' ın Etkisi : Avrupa'da Hümanist düşüncenin doğmasıyla, ortaçağ skolastik düşünce ve felsefesi eleştirilmeye başlandı.
- Katolik Kilisesinin Bozulmasının Etkisi : XVI.yy.da kilise, halka karşı yapması gereken dinsel ve sosyal görevleri, ihmal etmeye başlamış, kaynaklarını başka alanlarda harcadığı için halkın dini duygularını sömürerek, halktan para toplamaya başlamıştı.
- Endüljans Sorunu : Hıristiyanların günahlarından kurtulmaları için Kiliseye para ödemeleri yoluydu. XVI.yy.da papa, bu işi daha ileri götürmüş, ölen insanların yerine de endüljans alınabileceğini belirtmişti.

GELİŞMELER

Almanya 'da :

- Reform hareketlerinin önderi, bir ilahiyat (Teoloji) Profesörü olan, " **Martin Luther** " dir.
- Luther, 1517 ' de Wittenberg Kilisesinin kapısına astığı 95 maddelik bir bildiri ile **Endüljans** satışlarına itiraz etti. Luter bildirisinde " Tanrı ile kul arasına kimse giremez. Tanrı kullarının günahlarını ancak kendisi bağışlar " " Öbür dünyada selamete ermek için imanın yeteceğini, Hıristiyanların Endüljans alarak günahlardan kurtulamayacaklarını " söylemiştir. Bunun üzerine Papa X. Leon , Luther' i Afroz etmiş, Luther' de Wittenberg ' de halkın gözü önünde , Afroznameyi yakarak, Papa ile bağlarını koparmıştır. Papa'nın, Alman İmparatoru Şarlken' den Luther' i cezalandırma isteği ile toplanan Worms şehrindeki diyet meclisi, Luther' i ölüme mahkum etmiş ve yakılmasına karar vermiştir. Ancak dostlarından, Saksonya Elektörü Akıllı Frederik, Luther' i kaçırarak kendi malikanesinde saklamıştır. Luther bir yıllık süre içinde İncil'i Almanca'ya çevirmiştir.
- Luther'in düşüncelerinde " Kilise'yi düzeltmek için, onun elindeki bütün servetini almak lazımdır.Kilise ancak o zaman kendisine düşen görevleri yapar" vardı. Bu düşüncüyü kendi çıkarları için uygun bulan , köylü-şövalye ve prensler, kilisenin Almanya'daki topraklarına saldırdılar. Şarlken, Diyet meclisiyle önce başka yerlere yayılmaması koşuluyla , Luterciliği kabul etmiş(1529), bunun üzerine bu karara uymayıp onunla mücadele edilmesi üzerine (bu kararların

protesto edilmesi üzerine Luterci'lere Protestan denilmiştir.) **Ogsburg Antlaşmasıyla (1555), Luterciliği (Protestanlık) resmen kabul etmiştir.** Not

Ogsburg Antlaşması (1555) (Alman İmparatoru - Protestan Prenslar) :

1. Protestan mezhebi ve kilisesi resmen tanındı.
2. Alman prensleri, istedikleri mezhebi seçmekte ve seçtikleri mezhebi kendi uyruklarına da kabul ettirmekte serbest oldular
3. Prenslar kendi ülkeleri içindeki din işlerinin mutlak amiri oldular.
4. Prensların mezheplerini kabul etmek istemeyen Almanlar, başka yerlere göç edebilecekleri.

Fransa 'da :

- **Kalven** adlı bir Fransız, Luter'e benzeyen görüşlerini, Fransa ve İsviçre'de yaymaya başladı. (Fransa'da Protestanlık resmen yasaklanmış olduğu için etkili olamamış, İsviçre'ye geçmek zorunda kalmıştır)
- Kral IV.Hanri zamanında Nant Fermanı ile (1598), Kalvenist ve Protestanlara mezhep özgürlüğü tanındı.

İngiltere' de :

- Kral VIII. Hanri, eşinden boşanıp sevdiği kızla evlilik yapmasına izin vermeyen Papa'dan ayrılmış, **Kalvenizm ve Katolikliğin birleşmesinden oluşan "Anglikanizm"** mezhebi ve kilisesini kurmuştur.
- Kraliçe I. Elizabet zamanında (1588 - 1603) Anglikanizm resmi mezhep olarak tanınmıştır.

İskoçya ' da :

- Reform hareketleri halk tarafından gerçekleştirildi.
- İskoçya'da din işleri halk tarafından seçilen "Presbiteri" denilen meclis tarafından yapıldığından, İskoçya'daki Kalvenizm Presbiteriyen olarak adlandırılmıştır.

Diğer : İsveç ,Norveç, Danimarkalılar "Protestanlık" mezhebini kabul ettiler.

Sonuçları :

- Avrupa'da mezhep birliği bozuldu. Katolik ve Ortodoks mezheplerinin yanında, Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
- Papa'lar eski güçlerini ve itibarlarını kaybettiler. Papa' ya bağlılık azaldı.
- Okullar Kilise'den alınarak halka verildi. Böylece laik eğitim sistemi kuruldu.
- Katolik kilisesinden ayrılan ülkelerde, kilisenin malları ve topraklarına el konuldu.
- Katolik kilisesi, kendisini düzeltmek zorunda kaldı.
- Katolik olarak kalan ülkelerde, başka mezheplere karşı mücadele edebilmek amacıyla " Engizisyon Mahkemeleri" kurulmuş, binlerce insanı ölüme göndermiştir.
- Avrupa'nın mezhep birliğinin bozulması, birliği sağlamaya çalışan Şarlken'in amacına ulaşamamasına neden olmuştur.

Not: Osmanlı Hıristiyanları, tam bir din ve mezhep serbestliğine sahip olarak, reform hareketlerinden etkilenmemişlerdir.

2. ÜNİTE SONU ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

KLASİK SORULAR

S1) –İstanbul'un Fethinin sebeplerinden 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C1)-

- 1- Osmanlı toprakları arasında kalan Bizans'ın Osmanlıların sınır güvenliğini tehlikeye düşürmesi
- 2- Bizans'ın Anadolu beyliklerini ve Osmanlı şehzadelerini Osmanlıya karşı kışkırtması
- 3- Bizans'ın Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlanması ve Osmanlı Devleti'nin güvenliği açısından tehlike oluşturması
- 4- Peygamberimizin hadisi
- 5- Bizans'ın Haçlıları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması
- 6- Avrupalı devletlerin Türkleri Balkanlardan çıkarma ümitlerine son verilmek istenmesi
- 7- Türklerin Avrupa içlerine ilerleyişinin kolaylaştırılmak istenmesi
- 8- İstanbul'un jeopolitik konumu ve önemli ticaret yolları üzerinde olması

S2)- İstanbul'un Fethinin Türk Tarihi Açısından Sonuçlarından 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C2)-

9. Osmanlı'nın kuruluş dönemi son erdi. Yükseliş dönemi başladı.
10. Başkent Edirne'den İstanbul'a taşındı.
11. Anadolu ve Rumeli arasında Osmanlı toprak bütünlüğü sağlandı.
12. Türklerin Avrupa içlerine ilerleyişi kolaylaştı.
13. İstanbul Boğazı'nın kontrolü Türklerin eline geçti.
14. Karadeniz ticaret yolu Osmanlıların eline geçti.
15. Fener Patrikhanesi'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanmasıyla Osmanlı Ortodoks halkın koruyucusu durumuna geldi.
16. II.Mehmet "ülke alan,ülke açan" anlamına gelen Fatih unvanını aldı.

S3)- İstanbul'un Fethinin Dünya Tarihi Açısından Sonuçlarından 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C3)-

- 1- Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) yıkıldı.
- 2- Avrupalıların Türkleri Balkanlardan çıkarma ümidi kalmadı.
- 3- Ortaçağ kapanıp, Yeniçağ açıldı.
- 4- Ticaret yollarının Osmanlı denetime geçmesi ile Avrupalılar yeni ticaret yolları aradılar. Böylece Coğrafi Keşifler başladı.
- 5- Bizans'tan Avrupa'ya giden bilim adamları burada Rönesans ve Reform Hareketlerinin başlamasına katkıda bulundu.
- 6- Kale ve surların top mermileriyle yıkılabileceğinin görülmesi üzerine Avrupa'da Derebeylik rejimi (feodalite) yıkıldı yerine merkezi krallıklar güçlendi.

S4)- Cem Sultan Olayı hakkında bilgi vererek Osmanlı devletine etkilerini belirtiniz.

C4)- Fatih'in ölümünden sonra çocukları Cem ve Bayezit arasında taht kavgası başladı. Cem Sultan II. Bayezit'a karşı Memlûkler'in de kışkırtmasıyla birkaç kez taht mücadelesine girişmişse de mağlup olarak Rodos şovalyelerine sığınmış ve onlar tarafından papaya götürülmüştür. Böylece olay uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

Cem Olayının Sonuçları ve Osmanlı Devletine Etkileri:

- Cem'in Hıristiyanların eline geçmesi, batılı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına neden olmuştur.
- Osmanlıların batıdaki fetihlerinin durmasına neden olmuştur.
- Cem Sultan'ın Memlûklere sığındığı dönemde bu devlet tarafından padişah gibi karşılanıp, himaye görmesi, Osmanlı-Memlûk ilişkilerinin daha da bozulmasına sebep olmuştur.
- Papa'nın bakım masrafı diye yüklü miktarda para alması Osmanlı maliyesini zayıflatmıştır.
- Bu olay, II. Bayezit'in Safevî tehlikesine karşı gereken önemi vermemesine neden olmuştur.
- Bu olaydan dolayı Endülüs Emevileri'ne gereken yardım yapılamamıştır.
- II. Bayezit döneminin sönük geçmesine sebep olmuştur.
- Papa ve Avrupa tarafından baskı unsuru olarak kullanılmıştır.

S5)-Osmanlı saray teşkilatını oluşturan bölümleri yazarak bu bölümler hakkında kısaca bilgi veriniz.

C5)- Osmanlı sarayı birün ,Enderun ve haremden oluşmaktadır.

BİRÜN: Sarayın dış bölümüne denirdi. Biründe geniş bir yönetici kadro yer alırdı

ENDERUN :Padişahın özel hayatının geçtiği sarayın iç bölümüdür. Burada padişahın hizmetine bakan güvenilir kimselerin bulunduğu hizmet ve eğitim odaları ve harem bulunuyordu.

HAREM: Sarayda kadınların yaşadığı bölüme denirdi.Saraya alınan kızlar tıpkı iç oğlanları gibi sıkı bir eğitim görürlerdi. Eğer padişah tarafından sarayda tutulmazlarsa Çıkma ile saray dışında görevlendirilen Kapıkullarıyla evlendirilirlerdi.

S6)-Divanı Hümayunu oluşturan sınıfları yazarak bunların görev alanları hakkında kısaca bilgi veriniz.

C6)- Osmanlılarda padişahın yetkilerini kullanmak yada emirlerini uygulamak için görevlendirilmiş üç temel sınıf bulunuyordu. Bu sınıfların en üst yetkilileri divânda temsil edilirdi. Bu sınıflar şunlardı:

- 1-Seyfiye (Ehl-i Kılıç=Ehl-i Örf)
- 2-İlmiye (Ehl-i Şer)
- 3-Kalemiye (Ehl-i Kalem)

SEYFİYE (Ehli Örf): Osmanlı Devletinde yönetim ve askerlik görevini yerine getiren zümrelere denirdi.

İLMİYE (Ehli Şer)Medreselerde iyi eğitim görmüş, devletin adalet,eğitim ve yargı görevlerini üstlenen gruptu.

KALEMİYE(Ehli Kalem): Bürokratik işlerle ilgilenen sınıftır.

S7)-Aşağıda verilen Divanı Hümayun üyelerinin görevlerini kısaca yazınız.

C7)-

VEZİR-İ AZAM(Sadrazam): Bugünkü başbakan durumunda olan veziri azam, padişahın vekili olarak görev yapar ve onun altın mührünü taşırdı. Divana başkanlık eder, padişah sefere katılmıyorsa ordunun başına geçer, bu görevi sırasında SERDARI EKREM sıfatıyla padişahın bütün yetkilerini kullanırdı.

KAZASKERLER (KADIASKERLER): Divanı Humayun üyesi olan kadıaskerler şer'î hükümler veren en yüksek görevlilerdi. Fatih'ten itibaren Anadolu ve Rumeli kadıaskerleri olmak üzere sayıları ikiye çıkarıldı. Rumelideki kadılar Rumeli, Anadoludaki kadılar Anadolu kadıaskerine bağlıydılar.

NİŞANCI (TEVKİİ= TUĞRAİ): Nişancı tuğra çekmenin yanı sıra yukarıdaki kalemler vasıtasıyla şu görevleri yapardı: Divanda yapılan görüşmelerin kayıtlarını tutarak MÜHİMME DEFTERİNE (Divan Defteri) kaydetmek. Ferman, berat gibi belgeleri hazırlamak. Sadrazam ve padişah arasındaki ve dış ülkelerle olan yazışmaları hazırlamak. Tapu Tahrir Defterlerini tutmak.

DEFTERDAR: Osmanlı Devletinde bütün mali işlerden ve hazine sorumluluğu en üst görevlilerdi.

S8)- Aşağıdaki verilen görevliler yaptıkları işleri dikkate alındığında SEYFİYE, KALEMİYE, İLMİYE sınıflarından hangisi içerisinde yer alırlar? Karşılarına yazınız.

Vezir-i Azam	→	Defterdar	→
Nişancı	→	Şeyhülislam	→
Kadı	→	Kaptan-ı derya	→
Yeniçeri ağası	→	Kazasker	→
Reisu'l küttab	→	Subaşı	→

S9)- Aşağıda verilen Osmanlı yönetim birimlerini büyükten küçüğe doğru sıralayınız.

****Kaza ** eyalet ** sancak ** köy ** nahiye**

C9)- eyalet – sancak – kaza- nahiye - köy

S10)- Aşağıdaki eyalet çeşitleri hakkında kısaca bilgi veriniz.

C10)-

Salyaneli (Yıllıklı) Eyaletler: Bu eyaletlerde tımar sistemi uygulanma, vergiler yıllık olarak toplanırdı. Mısır, Habeş, Bağdat, Basra, Yemen, Tunus, Cezayir, Trablus salyaneli eyaletlerdendi.

Salyanesiz (Yıllıksız) Eyaletler: Tımar (dirlik) sisteminin uygulandığı eyaletlerdir. Bu eyaletlerdeki topraklar has, zeamet ve tımar olarak ayrılmıştır. Merkeze yakın eyaletlerdir. Rumeli, Budin, Anadolu, Karaman, Dulkadir, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Halep, Şam, Trablusşam salyanesiz eyaletlerdendi.

Özel yönetimli (imtiyazheyaletler): Osmanlı devletinin hakimiyetini tanıyan Kırım Hanlığı, Mekke Emirliği, Eflak, Boğdan ve Erdel Beylikleri, Sakız Cumhuriyeti imtiyazlı yönetimlerdi. Bunlar iç işlerinde serbest olup, yöneticileri Osmanlı tarafından kendileri tarafından atanırdı. Bu hükümetlerden Kırım Hanlığı ve Mekke Emirliği dışındakilerden yıllık belli bir vergi alınırdı.

S11)- Osmanlı Devletinde görülen Lonca Teşkilatı hakkında kısaca bilgi veriniz.

C11)- Türkiye Selçuklu Devleti'nde esnaf teşkilatı olan AHİLİK , Osmanlı Devleti'nde LONCA adıyla devam ettirildi. Bu teşkilat esnaf, zanaatkar ve çalışanları bir çatı altında toplandı.

Ahilik kurumu bu özellikleri nedeniyle sanat okulu düzeyindeydi. Lonca teşkilatına alınanlar teşkilatın eğitim öğretim kurallarına uyarak çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa kadar yükselebiliyordu. Ustalık belgesi almaya İCAZET denirdi. İcazet alanlara iş yeri açma izni (GEDİK) verilirdi.

S12)- Coğrafi Keşiflerin Nedenlerinden 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C12)-

- 1-İpek ve Baharat yollarının Müslümanların elinde olması.
- 2-Coğrafya bilgisindeki ilerlemeler.
- 3-Pusulanın Avrupalılarca kullanılmaya başlaması.
- 4-Gemicilik sanatının ilerlemesi ve okyanuslara dayanlı gemilerin yapılması.
- 5-Cesur gemicilerin yetişmesi.
- 6-Matbaanın yayılması ile fikirlerin de yayılmaya başlaması.

S13)- Coğrafi Keşiflerin sonuçlarından 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C13)- 1. Akdeniz Ticareti, İpek ve Baharat yolları önemini kaybetti yerine Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar (Lizbon, Amsterdam, Rotterdam ve Londra) önem kazandı. Bu durum özellikle Osmanlı devletini ekonomik açıdan olumsuz etkilemiştir.

2. Yeni bulunan ülkelerden Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş girdi.
3. Keşfedilen yerlere özellikle Amerika kıtasına Avrupa'dan göçler oldu. Avrupa kültürü bu bölgeye yayıldı.
4. Avrupa'da zengin ve sanattan zevk alan bir sınıf ortaya çıktı. (Burjuva sınıfı) Bu durum Rönesans hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur.
5. Avrupalılar bilinmeyen birçok bitki ve hayvan türünü Avrupa'ya taşıdı.
6. Avrupalılar keşfedilen yerlerde sömürge imparatorlukları kurdular.
7. Hristiyanlık dini geniş alanlara yayıldı. Fakat bilimsel gelişmeler sonucu ortaya çıkan gerçekler kiliseye ve din adamlarına olan güveni azalttı.

S14)- Rönesans nedir tanımlayınız ve Rönesansın sebeplerinden 4 tanesini maddeler halinde yazınız.

C14)- 15. ve 16 yüzyıllarda Avrupa'da bilim, edebiyat ve sanat alanında yeniliklerin meydana geldiği döneme **Rönesans** denir. Rönesans **"yeniden doğuş"** anlamına gelir.

Rönesans'ın Sebepleri:

- 1.Kâğıt ve matbaanın icadı.
- 2.Coğrafi keşiflerden sonra Avrupa'da sanattan zevk alan zengin bir sınıfın (**mesen sınıfı**) ortaya çıkması.
- 3.İstanbul'un fethinden sonra birçok bilim adamının İtalya'ya giderek çalışmalarda bulunması.
- 4.Coğrafi keşiflerin etkisi.
- 5.Antik kültürün (Eski Yunan kültürü) incelenmesi.

S15)- Rönesansın sonuçlarından 4 tanesini maddeler halinde yazınız.

- 1-Bilim ve teknik alanında gelişmeler oldu.
- 2-Hür düşünce ve yeni sanat anlayışları ortaya çıktı.
- 3-Skolastik düşünce yerini bilimsel düşünceye bıraktı. Gözlem ve deney önem kazandı.Akılcılık egemen olmaya başladı.
- 4-Avrupa'da gelişmenin ve ilerlemenin hız kazanmasına neden oldu.
- 5-Avrupa'da bilim ve teknik alandaki gelişmelerin önünü açtı.

S16)- Çaldıran Savaşı'nın sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

C16)- Nedenler:

- a) İran'daki Safevi hükümdarı Şah İsmail'in Anadolu'da yaptığı Şii propagandası (Temel Amaç; Anadolu'da toprak elde etmek)
- b) Şah İsmail'in Yavuz'un yeğenlerini koruması
- c) Yavuz'un Anadolu'nun güvenliğini sağlamak, doğu sınırlarını korumak düşüncesi.

Sonuçlar:

- a) Osmanlıların zaferi ile sonuçlandı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu ele geçirildi.
- b) Şii tehlikesi kısmen önlendi.
- c) İpek Yolu üzerinde İran etkisi azaldı.
- d) Tebriz'deki sanatçılar ve değerli kimseler İstanbul'a getirildi. Osmanlı sanatında İran etkisi başladı.

S17)- Mısır Seferi hakkında kısaca bilgi vererek sonuçlarından 4 tanesini yazınız.

C17)- Memlûklular ile Osmanlılar arasında yaşanan anlaşmazlık üzerine Yavuz S.Selim tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sefer kapsamında Mercidabık 1516- Ridaniye 1517savaşları yapılmıştır

Sonuçlar:

- a) Yavuz 1516 **Mercidabık Savaşı** ile Suriye'yi ele geçirdi. Burada hazırlıklarını tamamlayarak Ridaniye seferine çıktı. 1517 **Ridaniye Savaşı**nı kazanarak, Memlûk Devleti'ni yıktı.
- b) Suriye, Mısır, Hicaz ve Filistin Osmanlılar'ın eline geçti.
- c) Baharat Yolu Osmanlı kontrolüne girdi.
- d) Venedikliler Kıbrıs adası için ödedikleri vergiyi Osmanlılara vermeye başladılar.
- e) Osmanlı padişahları **halife** unvanını aldılar.
- f) Kutsal emanetler ve Mısır'daki birçok sanat eseri İstanbul'a getirildi.

S18)- Osmanlı Toplum yapısını oluşturan unsurlar nelerdir ? Açıklayınız.

S18)-Osmanlı Toplumunu YÖNETENLER ve YÖNELİLENLER olmak üzere 2 ana bölüme ayrılır.

YÖNETENLER : Seyfiye, kalemiye ve ilmiyeden oluşur.

Seyfiye : Yönetim ve askerlik görevi bulunan sınıfı ifade eder. Beylerbeyi, sancak beyleri,kapıkulu zabıtları, neferler, tımarlı sipahiler ile deniz askerleri seyfiye sınıfına mensuptu

Kalemiye : Devlet dairelerinde görevli bürokrat ve memur olarak çalışan bu sınıfın en yüksek makamları Anadolu ve Rumeli defterdarlığı, nişancılık, reisülküttaplık, defter emniyetidir.

İlmiye : İlimle meşgul olan topluluğu ifade eden ilmiye sınıfı eğitim, öğretim işini yapan müderrisler, noterlik ve hâkimlik görevi bulunan kadılar ve cami görevlilerinden oluşurdu

YÖNELİLENLER: Müslümanlar ve Gayr-i Müslimler

S19) –Osmanlı toplum yapısının oluşumunda etkili olan MİLLET SİSTEMİ ni açıklayınız.

C19)- Osmanlı toplumunda İdari,Hukuki ,siyasi ve toplumsal düzenlemeler Irk esasına göre değil ;inanç esasına göre yapılmıştır.Buna göre toplum Müslümanlardan ve Müslüman olmayanlardan oluşmuştur.

S20)-Vakıf sistemi ve yararları hakkında bilgi veriniz.

C20)- Vakıf sistemi, Kişilerin kendilerine ait menkul, gayrimenkul mallarını veya paralarını toplum yararına oluşturulacak eğitim, din, sağlık, bayındırlık gibi sosyal ve kültürel alanlarda daimi kamu hizmeti verecek kuruluşlara bağışlaması veya oluşturmasına dayanan bir sistemdir.

Vakıfların faydaları:

- Osmanlı Devleti sınırları içinde uygulanan iskân faaliyetlerinde,
- Yerleşim yerlerinin sosyo - kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- Yolların, han, kervansaray gibi binaların yapım ve işletiminde,
- Halkın sağlık, eğitim ve öğretim alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- İhtiyacı olan tüccarlara vakıflarda biriken paradan kredi kullanılarak ticaretin desteklenmesinde etkili olmuşlardı

S21)-Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılan Hint deniz seferlerinin sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

C21)- Nedenler:

- Hint Müslümanlarına yardım etmek.
- Gücerat İslâm Hükümdarı'nın Kanuni'den yardım istemesi.
- Portekizliler'in kapattığı Baharat Yolu'nu yeniden açmak.
- Portekizliler'in Müslüman tüccar ve hacı gemilerine saldırması.

1538 yılları arasında Hadım Süleyman Paşa, Piri Reis, Murat Reis ve Şeydi Ali Reis komutasında dört Hint Deniz Seferi düzenlendi.

Sonuçları:

Aden, Yemen, Maskat, Habeşistan ele geçirildi. Kızıldeniz'in kontrolü Osmanlıya geçti. Ancak istenilen başarı gösterilemedi.

Bunun Nedenleri:

- Yeteri kadar önem verilmemesi
- Yerli halktan yeteri kadar destek alamaması
- Osmanlı gemilerinin okyanuslara uygun olmayışı
- Gelecekteki öneminin kavranamayışı.

S22)- Aşağıdaki açıklamaların hangi sanat dalına ait olduğunu karşınıza yazınız.

AÇIKLAMA	SANAT DALI
El yazması eserleri süslemek ve metnin aydınlatılmasını sağlamak için perspektif olmadan yapılan resimlere denir.	Minyatür
Güzel yazı yazma sanatıdır. Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle önem kazanmıştır.	Hat sanatı
El yazması kitapları süsleme sanatıdır.	Tezhip
özel karışımli suyun içine boya serpiştirilmesiyle yapılan bir süsleme sanatıdır.	Ebru sanatı
Özel olarak hazırlanmış toprağın sırlanarak çeşitli nakışlarla süslenip pişirilmesiyle ortaya çıkan süsleme sanatıdır.	Çinicilik
El yazması eserlerin dağılmasını engellemek için yapılan ve çeşitli malzemelerle süslenen sanat türüdür.	Ciltçilik
Ahşap, taş ve metal üzerine belirli bir desen şekillendirerek açılan oyuklara gümüş, sedef, altın gibi madenlerin gömülerek yapıldığı süsleme sanatıdır.	Kakmacılık

S23)- XVI.yy.da Avrupa' daortaya çıkan reform hareketinin sonuçlarından 5 tanesini maddeler halinde yazınız.**C23)-**

- Avrupa' da mezhep birliği bozuldu. Katolik ve Ortodoks mezheplerinin yanında, Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
- Papa'lar eski güçlerini ve itibarlarını kaybettiler. Papa' ya bağlılık azaldı.
- Okullar Kilise'den alınarak halka verildi. Böylece laik eğitim sistemi kuruldu.
- Katolik kilisesinden ayrılan ülkelerde, kilisenin malları ve topraklarına el konuldu.
- Katolik kilisesi, kendisini düzeltmek zorunda kaldı.
- Katolik olarak kalan ülkelerde, başka mezheplere karşı mücadele edebilmek amacıyla " Engizisyon Mahkemeleri" kurulmuş, binlerce insanı ölüme göndermiştir.
- Avrupa'nın mezhep birliğinin bozulması, birliği sağlamaya çalışan Şarlken'in amacına ulaşamamasına neden olmuştur.

KAVRAM BİLGİSİ:

Dizdar: kale muhafızı

Muhtesib: Çarşı ve pazar denetlemesi yapardı.Satılan mal ve fiyatları kontrol ederlerdi.(zabıta)

Kapan Eminleri: Şehirlere gelen sebze-meyvenin toplandığı yerlere "kapan" denirdi. Kapan emiri buraya gelen malın vergilendirilmesini sağlardı.(Hal müdürü)

Beytülmal Emini:Herhangi bir yerleşim yerinde kamuya ait çıkarları korumakla görevliydi

Avarız: Doğal afetler ,savaşlar gibi olağanüstü durumlarda alınan vergi çeşiti.

Danışmend: Medreselerde yüksek öğretim düzeyindeki öğrenciler

Softa: Orta düzeydeki medrese öğrencileri

Vakıf : Kişilerin kendilerine ait menkul, gayrimenkul mallarını veya paralarını toplum yararına oluşturulacak eğitim, din, sağlık, bayındırlık gibi sosyal ve kültürel alanlarda daimî kamu hizmeti verecek kuruluşlara bağışlaması veya oluşturmasıdır.

Vâkıf : Vakfeden kişiye denir.

Mevkûf : Vakfedilen mala denir.

Mütevelli: Vakıf yöneticisine denir.

Vakfiye : Kadı huzurunda düzenlenen, vakıf şartlarını belirten sözleşmeye denir.

Engizisyon Mahkemeleri : Kilisenin başkanlığında toplanır, genellikle kilisenin öğretilerine karşı çıkanlara ölüm cezası veririrdi.

Afaroz : Kişiyi dinden çıkarma cezasıdır. Aforoz edilen kişi ile toplum bütün ilişkilerini keserdi. Kral bile aforoz edilebilirdi.

Enterdi : Belli bir bölgede kilisenin bir süre nikah, vaftiz, ölü gömme gibi dini törenleri durdurmasıdır.

Endüljans : Günahlardan kurtulmak amacıyla kiliseden satın alınan belgedir.

BOŞLUK DOLDURMA

- ◆ İlk ticari imtiyazlar (kapitülasyonlar), **Fatih Sultan Mehmet** tarafından ticareti geliştirmek ve Hıristiyan birliğini parçalamak amacıyla **Venediklilere** verildi.
- ◆ Fatih döneminde **Kırım'ın** fethiyle Karadeniz ticaret yolları denetim altına alınmış, bu durum coğrafi keşiflere sebep olmuştur. Ayrıca Karadeniz bir Türk gölü haline gelmiştir
- ◆ **Fatih Sultan Mehmet** Devrinde ilk altın para bastırıldı.
- ◆ **Fatih Sultan Mehmet** Rönesans hareketlerine ilgi duydu. Kendi portresini İtalyan ressam Bellini'ye yaptırdı.
- ◆ **Fatih Sultan Mehmet** Hazırlattığı Kanunnamei Ali Osmani ile kardeş katliamını yasal hale getirdi.
- ◆ Osmanlılar'da ilk saray **Bursa** da yapılmıştı
- ◆ Kazaların başında yönetici olarak **kadı** bulunurdu.
- ◆ Mahalle veya köy cemaatinin önde gelen kişisi **İMAM**'dır.
- ◆ 1864'te yayınlanan "**vilayet nizamnamesi**" ile ülke idarî bakımdan yeniden teşkilatlandırıldı. Buna göre taşra yönetimi vilayet, liva(sancak), kaza ve köy birimlerine ayrıldı.
- ◆ **Enderun** devlet memuru, idareci, komutan ve sanatkar yetiştirmek amacıyla kurulan bu saray okuludur.
- ◆ 15. yy sonrasında Avrupalıların bilinmeyen ülkeleri bulmak için yaptıkları gezilere **Coğrafi Keşifler** denir.
- ◆ Coğrafi keşiflerin öncülüğünü **Portekiz ve İspanya** yaşamıştır.
- ◆ **Kristof Kolomb** Atlas Okyanusu'na açılarak Bahama Adalarına ulaştı. Amerika Kıtasını keşfetti ama buranın yeni bir kıta olduğunu anlamadı.
- ◆ **Amerika Vespuçi** Kristof Kolomb'un bulup farkına varamadığı Amerika kıtasını buldu ve Amerika ismini verdi.
- ◆ Portekizli gemici **Bartelmi Diyaz** Ümit Burnu'nu (Fırtına Burnu) keşfetmiştir.
- ◆ Rönesans ilk olarak **İtalya'da** başladı. Daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayıldı.
- ◆ **Yavuz Sultan Selim**, Batıya sefere çıkmamış ve hep doğuya seferler yapmıştır. Amacı doğudaki Müslüman devletleri olarak büyük bir İslam imparatorluğu kurmaktır. Babasına karşı ayaklanan ilk şehzadedir.
- ◆ **Kanuni Sultan Süleyman** En uzun süre saltanat süren Osmanlı padişahıdır (46 yıl).
- ◆ **Preveze Deniz Zaferi** ile Akdeniz'de üstünlük Osmanlılara geçti. Akdeniz bir Türk gölü haline geldi.
- ◆ **Amasya Antlaşması** Osmanlılarla Safeviler (İran) arasında yapılan ilk resmî antlaşmadır.
- ◆ **İstanbul Antlaşması** Avusturya hükümdarı protokolde Osmanlı veziriazamına eşit sayılacaktı. (Böylece Osmanlı Avusturya'ya karşı siyasi üstünlük sağlamış oldu.)
- ◆ Fransa'ya Kapitülasyon hakları ilk defa **Kanuni Sultan Süleyman** döneminde verilmiştir.
- ◆ Şeri Hukuk Osmanlıda , İslam inancına göre düzenlenmiş kurallardır.
- ◆ Örfî hukuk, şeri hukuk kurallarına uymak kaydıyla eski Türk geleneklerinden gelen ve fethedilen yerlerdeki devam eden kurallardan oluşan hukuktur.
- ◆ Osmanlı Devleti'nde kanunların ilk defa yazılı hâle gelmesi **Fatih Sultan Mehmet** gerçekleşmiştir. yazılı hale getirilen kanunlar bütününe **Kanunname-i Ali Osman** adı verilmiştir.
- ◆ Osmanlı Devleti'nde, mahkemelerde hâkimlik yapan, aynı zamanda şehir ve kasabaların belediye işleri ile bugünkü noterlik işlerini yürüten, devletin mahallî uygulamalarında yetkisi olan kişiye **KADI** denirdi.
- ◆ Osmanlı Devleti'nin ilk tıp medresesi **Yıldırım Bayezit** tarafından **Bursa'da** kurulmuştur
- ◆ Fatih döneminde tıp alanında büyük bilim insanları yetişti. Bunlardan **Sabuncuoğlu Şerafettin** adlı bilim adamının Türkçeye tercüme ettiği eser, Cerrâhiyetü'l Hâniyye, çok ünlüdür.
- ◆ Kanuni döneminde ünlü coğrafyacı **Piri Reis**, kitab-ı bahriye adlı eserinde; dünyanın yuvarlaklığı, gelgit olayı, pusulanın kullanımı, Amerika kıtasının varlığı gibi konulara değinmiştir
- ◆ Matematikçi ve astronomcu **Takiyüddin Mehmet**, İstanbul'da bir rasathane kurmuştur , rasathanede ilk olarak Güneş ve Ay tutulmaları ile çeşitli gözlemler yapmıştır.
- ◆ **Reform** , XVI.yy.da Avrupa'da dinsel alanda görülen yenilik hareketlerine denir.
- ◆ Reform ilk olarak **Almanya'da** başlamıştır.
- ◆ Reform hareketlerinin önderi, bir ilahiyat (Teoloji) Profesörü olan, "**Martin Luther**" dir.

3. ÜNİTE

ARAYIŞ YILLARI (XVII. YÜZYIL)

- 1. KONU:** XVII. YÜZYILDA ASYA VE AVRUPA **2. KONU:** XVII. YÜZYIL ISLAHATLARI
3. KONU: IV. MEHMET DÖNEMİ (1648 - 1688)

XVII. YÜZYILDA ASYA VE AVRUPA

1. XVII. YÜZYILDA AVRUPA, ASYA VE OSMANLI DEVLETİ'NİN DURUMU

a. Avrupa'nın Genel Durumu

XVII. yüzyılda Avrupa devletlerinde yönetim şekli olarak mutlak monarşi hâkimdi. Coğrafi keşiflerin etkisiyle ekonomik yönden zenginleşen ve gelişen Avrupa'da İngiltere, Fransa, İspanya, Hollanda, Portekiz sömürgecilik yarışı içine girdiler.

Uzak Doğu ve Hindistan bölgesi ile Atlas Okyanusu limanları bu dönemde Avrupa devletlerinin yeni paylaşım bölgeleri olmuştur. Bu rekabet Avrupa devletleri arasında savaflara neden olmuştur. (**Otuz Yıl Savaşları**)

b. Asya'nın Genel Durumu

XVII. yüzyılda Rusya, Asya'da güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. Altın Orda Devleti'nin yıkılmış ve bu devletin toprakların üzerinde Özbekler güçlenmiştir. Yine bu dönemlerde Kazak Hanlığı, Kırgız, Kaşgar ve Babür Devleti özellikle Orta Asya ve Hindistan'da hem önemli bir siyasi güç olmuşlar hem de Türk kültürünün bu bölgede yaşamasına ve yayılmasına katkıda bulunmuşlardır.

c. Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu

XVII. yüzyılda bütün Balkan yarımadası dâhil olmak üzere Polonya'nın güneyinden Kafkasya'ya; Kuzey Afrika ve Habeşistan'dan Mora'ya ve Dalmaçya kıyılarına kadar olan bölge Osmanlı Devleti'nin denetimindeydi.

XVII. yüzyıldaki ayaklanmalarda özellikle merkezi otoritenin zayıflamasının etkileri görülmektedir. Veraset sistemindeki değişiklik merkezi otoritenin bozulmasının en önemli nedenlerindedir.

I. Ahmet döneminde uygulanmaya başlanan "**ekber ve erşed**" sistemi ile taht kavgaları önlenmek istenmiştir. Ancak şehzadelerin sancağa çıkma usulleri ortadan kaldırılmıştır. Yönetim tecrübesinde yoksun kalan şehzadeler, padişah olunca otorite kurmakta zorlanmıştır. Saray kadınlarının ve devlet adamlarının etkisinde kalmasında neden olmuştur.

2. XVII. YÜZYILDA OSMANLI-AVUSTURYA VE OSMANLI-İRAN İLİŞKİLERİ

a. Osmanlı-Avusturya İlişkileri

Kanuni döneminde oluşturulan barış ortamı 1593'te sınır ihlalleri ve vergi yüzünden ilişkiler bozuldu. III. Mehmet döneminde 1596 **Haçova Meydan Muharebesi**'nde Osmanlı ordusu Avusturya'yı yendi. Kanije ve Estergon Kaleleri alındı. 1606 yılına kadar süren savaflar sonunda **1606 Zitvatorok Antlaşması** imzalandı. **Buna göre;**

- ✓ Eğri, Kanije ve Estergon Kaleleri Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.
- ✓ Avusturya savaş tazminatı ödedi.
- ✓ Avusturya arşidükası bundan böyle Osmanlı padişahına eşit sayılacak ve kendisine **ceasar** (imparator) denecekti.

Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerinde üstünlüğünü kaybetmesinin nedeni;

1. Celali ayaklanmaları
2. İran ile yapılan savafların devam etmesidir.

NOT Osmanlı Devleti, 1533 İstanbul Antlaşması ile Avusturya üzerinde sağladığı üstünlüğü 1606 Zitvatorok Antlaşması ile kaybetti

b. 1555 Sonrası Osmanlı-İran İlişkileri

1590 **Ferhatpaşa Antlaşması** ile Osmanlı Devleti **Doğu’da en geniş sınırlara ulaşmıştır.**

XVII. Yüzyılda I. Ahmet, II. Osman ve IV. Murat dönemlerinde İran ile mücadele edilmiştir. 1603-1612 yılları arasında yapılan savaşlar 1612 **Nasuh Paşa Antlaşması** ile, 1614-1618 yılları arasındaki savaşlar 1618 **Serav Antlaşması** ile 1635-1639 yılları arasındaki savaşlar ise **1639 Kasrışirin Antlaşması** ile sona ermiştir.

NOT: Osmanlı Devleti’nin İran ve Avusturya ile yaptığı savaşlar ülkede askeri yapının ve ekonomik düzenin bozulmasına neden olmuştur.

3. İÇ İSYANLAR

İç İsyanların Genel Nedenleri

1. Veraset sistemindeki değişiklikler (Siyasi)
2. Yönetimde saray adamlarının ve valide sultanların etkili olması (Siyasi)
3. Rüşvet ve adam kayırmanın artması (Siyasi)
4. Yeniçeri ocağının bozulması (Askeri)
5. Halktan ağır vergiler alınması ve köylünün toprağının terk etmesi (Ekonomik)
6. Tarımsal üretimin azalması (Ekonomik)
7. Tımar sistemin bozulması (Askeri ve Ekonomik)
8. Ordunun bozulması (Askeri)
9. Savaşların uzun sürmesi ve masrafların artması (Ekonomik)

a. İstanbul Ayaklanmaları

İstanbul isyanları kapıkulu askerlerinden yeniçeriler ve sipahiler tarafından çıkarılmıştır.

Temel Nedeni: Merkezi otoritenin zayıflamasıdır.

Diğer Nedenleri:

1. Devlet yönetimindeki otorite boşluğundan yararlanan yeniçeri ağaları ve saray kadınlarının yönetimi olumsuz yönde etkilemeleri
2. Kapıkulu sisteminin değişmesi ve ocağa askerlikle ilgili olmayan kişilerin alınması
3. Kapıkulu askerlerinin maaşlarının zamanında ödenmemesi veya ayarı düşük paralarla ödenmesi
4. Yeniçerilerin **cülus bahşişi** almak için sık sık padişah değiştirmek istemeleri
5. Devlet yönetiminde etkin olmak isteyen devlet adamlarının yeniçerileri kışkırtması
6. Yeniçeri ve sipahilerin çıkarları doğrultusunda hareket etmeyen padişah ve devlet adamlarını görevden uzaklaştırmak istemeleri
7. Kapıkulu askerlerinin disiplin altında tutulamaması
8. “Ocak devlet içindir” anlayışının yerine “Devlet ocak içindir” anlayışının hâkim olması. gibi nedenler etkili olmuştur.

Not: İstanbul isyanları devlet düzenini değiştirmeye yönelik olmayıp, yönetimdeki şahıslara karşı yapılmıştır.

İstanbul isyanları Fatih döneminde başlamış III. Murat, II. Osman, IV. Murat ve IV. Mehmet dönemlerinde de çıkmıştır.

Sonuçları:

1. Merkezi otorite zayıfladı.
2. Yönetimde ordunun etkisi arttı.
3. Islahat hareketleri başarılı olamadı.
4. Sık sık idareciler değişti.
5. Padişahların yönetimdeki etkisi azaldı.
6. Halkın orduya karşı olan güveni azaldı.
7. İstanbul’da huzur ve güven bozuldu.

Vaka-i Vakvakiye (Çınar Vakası): 1648’de IV. Mehmet’in tahta çıkışında kapıkulu askerleri, ayarı düşük aylık verilmesiyle tekrar isyan ettiler. 1656’daki isyanda ise idamlarını istedikleri bazı yöneticilerin isimlerini liste hâlinde padişaha verdiler. Listedeki isimlerin idamıyla sonuçlanan bu ayaklanmaya Vaka-i Vakvakiye (Çınar Vakası) denildi.

b. Celali Ayaklanmaları

XVII. yüzyılda Anadolu’da çıkan isyanlara “**Celali İsyanları**” denilmiştir.

Temel Nedeni: Ekonominin bozulmasıdır.

Diğer Nedenleri:

1. Eyaletlerde devlet yönetiminin bozulması ve vergi toplamada adaletsiz davranılması
2. Dirlik sisteminin bozulması ve dirliklerin dağıtımında haksızlıkların yapılması
3. XVII. Yüzyılda savaşların uzun sürmesi ve yenilgiyle sonuçlanmasından dolayı askerden kaçanların Anadolu'da eşkıyalığa başlaması
4. Devşirme asıllı devlet adamlarının Anadolu halkıyla kaynaşamamaları
5. Merkezi otoritenin zayıflaması
6. Kadı ve sancak beylerinin kanunlara aykırı hareket ederek halkı zor duruma düşürmeleri
7. Uzun süren Osmanlı-İran ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının halkı yıpratması

NOT: İlk Celali isyanı Yavuz döneminde meydana geldi.

Celali isyanları içinde devleti en çok uğraştıranlar: Karayazıcı, Canbolatoğlu, Kalenderoğlu, Kör Mahmut, Katırcıoğlu ve Gürcü Nebi isyanları.

Sonuçları:

1. Vergiler düzenli toplanamadığı için devlet gelirleri düştü.
2. Kırsal kesimde güvenlik kalmadı, köylü toprağını terk etti.
3. Üretim azaldı, tarım ve hayvancılık geriledi.
4. Anadolu'nun büyük bir kısmı harabe haline geldi.
5. İsyancılardan, askerlerden ve halktan birçok insan hayatını kaybetti.
6. Avusturya ve İran savaşlarını olumsuz yönde etkiledi.

c.Eyalet Ayaklanmaları

Merkezi otoritenin zayıflamasından faydalanan eyalet yöneticileri imparatorluktan ayrılmak amacıyla Yemen, Bağdat, Basra, Trablusgarp, Kırım, Eflak, Boğdan ve Erdel'de çıkan isyanlardır. Devlet bu isyanları zorlukla bastırdı.

4. AVRUPA'NIN GELİŞİMİNE SEYİRCİ KALAN OSMANLI

Günümüz Avrupa'sının siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal temelleri, XV. yüzyıldan başlayarak atılmaya başlamıştır. İnsan hakları ve demokratikleşme çabaları, özellikle İngiltere ve Fransa'nın başını çektiği devletlerarasında yarış başlamıştır. Reform ve Rönesans, Avrupa'da köklü değişikliklere yol açmış. Özgür düşünce ve bilim alanındaki çalışmalar devletlerin gelişmesini sağlamış ve Avrupalı devletler arasında rekabete yol açmıştır.

Avrupalı devletler arasında rekabet Coğrafi Keşiflerin başlamasına sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasına yol açmıştır. Coğrafi keşifler sonucunda ticaret yolları yön değiştirmiştir. Osmanlı devleti **iç çalkantılar ve dış savaşlar** nedeniyle gelişmeleri ilgisiz kalmıştır.

a.Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'ne Etkileri

Coğrafi keşifler nedeniyle ticaret yollarının yön değiştirmesi Akdeniz ticaretinin önemini kaybetmesine yol açmıştır. Coğrafi keşifler sonucunda Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş girmiştir. Altın ve gümüşün Osmanlı piyasasında kullanılmaya başlanması ile Osmanlı ekonomisi büyük zarar görmüştür. Piyasada **pahalılık ve enflasyon** yaşanmasına neden olmuştur.

b.Avrupa'ya Tavizler Verilmesi

Coğrafi keşiflerle birlikte Avrupalı devletler denizcilik alanında geliştiler. Keşiflerle beraber gelen ekonomik zenginlik deniz ticaretinin gelişmesini, gelişen deniz ticareti de Avrupalı devletlerin ekonomik anlamda daha da güçlenmesine neden olmuştur.

Osmanlı Devleti deniz ticaretini canlı tutmak ve ekonomik kaybı önlemek için Avrupalı devletlere **kapitülasyonlar** vermek zorunda kaldı. Gümrük vergilerinin düşürülmesi, ticarete serbestlik içeren bu kapitülasyonlar sonunda vergi gelirlerinde kayıplar oldu. Piyasaya ucuz Avrupa malları hâkim oldu. Avrupa mallarının Osmanlı coğrafyasında yaygınlaşması Osmanlı üreticisine büyük darbe indirdi.

c.Yeni Ekonomik Model: Merkantilizm

Coğrafi keşifler neticesinde XVII. Yüzyıl Avrupa'sında yeni bir ekonomik model ortaya çıktı. Gelirlerini daha çok arttırmak için Avrupalı devletlerin geliştirdiği **merkantilizme göre bir ülke ne kadar çok madene ve paraya sahipse o kadar zengin sayılıyordu**. Zengin devlet statüsünde yer almak isteyen Avrupalı devletler iç ve dış ticarete önem verdiler. Yeni yollar bulma ve sömürgeler sayesinde ham madde ve Pazar sahibi olma isteğinin altında yatan etken de budur. Bir diğer etkense gelir düzeyini ve tüketim isteğini arttırmaktır.

Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlere tanıdığı kapitülasyonlar sonucunda Osmanlı piyasası Avrupalı mallara dolmaya başladı. Osmanlı'da üretim çökerken ithal mallar Osmanlı piyasasını ele geçirdi. Ortaya çıkan yeni ekonomik model merkantilizm ile gelişirken, gelişmeleri takip Osmanlı Devleti süratle çökmeye başladı.

2. KONU XVII. YÜZYIL ISLAHATLARI

1. II. OSMAN (GENÇ OSMAN) DÖNEMİ VE ISLAHATLARI

Islahatlar:

- Şeyhülislam'ın fetva vermek dışındaki yetkilerini elinden aldı. Böylece ilmiye sınıfının devlet işlerine karışmasını önlemiştir.
- Maliyeye önem verdi. Din adamlarına ve askerlere fazladan verilen paraları kesti.
- Genç Osman, saray dışı evlilik yaparak sarayı halka açmaya çalışmıştır. Genç Osman bu yönü ile sosyal alanda ıslahat yapan ilk padişah'tır.
- Başkenti İstanbul'dan Anadolu'ya taşınmayı düşünmüştür.
- İlk kez Yeniçeri Ocağını kaldırmayı düşünmüştür. Bunu haber alan yeniçeriler Genç Osman'ı öldürmüşlerdir.

Siyasi Olaylar:

Lehistan'ın Osmanlı Devleti'ne bağlı Boğdan'ın iç işlerine karışması üzerine sefere çıkan II. Osman Hotin Kalesi'ni kuşattı. Ancak yeniçerilerin disiplinsizliği yüzünden alınamadı ve Lehistan ile **1621 Hotin Antlaşması** imzalandı. **Buna göre;**

- ✓ İki taraf birbirinin topraklarına saldırmayacak
- ✓ Lehistan, Osmanlı'ya bağlı Kırım Hanlığı'na vergi vermeye devam edecek

Not: II. Osman Hotin Seferi'nden sonra Yeniçeri Ocağı'nı kaldırma fikrini ilk kez ortaya atmıştır. II. Osman bu fikri duyan yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.

2. IV. MURAT DÖNEMİ (SİYASİ OLAYLAR-ISLAHATLAR)

Islahatlar:

- Devletin kötü gidişinin nedenleri ve bu kötü gidişin durdurulması için alınabilecek tedbirlere ilişkin devletin ileri gelenlerine raporlar hazırlattı. (Koçi Bey Risalesi bu alanda en önemlisidir.)
- IV. Murat, başta annesi Kösem Sultan olmak üzere ıslahatların önündeki engelleri ortadan kaldırdı.
- Yeniçeri içindeki zorbaları ortadan kaldırdı ve fazla olan yeniçeri sayısını azalttı. Böylece gücünü arttırarak askeri itaat altına aldı.
- Hak etmeyenlerden dirlikleri geri aldı.
- İçki ve tütün yasağı getirdi. Birlikte sokağa çıkma yasağını uyguladı.

Siyasi Olaylar:

Venedik, Lehistan ve İran ile savaşlar yapılmıştır. İran, Osmanlı-Avusturya savaşlarını ve iç isyanları fırsat bilerek sık sık Osmanlı topraklarına saldırmaya devam ediyordu. Bu nedenle IV. Murat, İran üzerine bir 1635 diğeri ise 1638'de olmak üzere iki sefer düzenledi. Yapılan seferler sonunda Revan ve Bağdat alındı. IV. Murat **Bağdat Fatihi** olarak anıldı. İran'ın isteği üzerine 1693'da **Kasrışirin Antlaşması** imzalandı. **Buna göre;**

- ✓ Bağdat Osmanlı'ya, Revan ve Azerbaycan'a İran'a bırakıldı.
- ✓ Zağros Dağları iki ülke arasında sınır oldu.

ÖNEMİ: *Kasrışirin Antlaşması bugün de geçerli olan Türkiye-İran sınırını büyük ölçüde belirlemiştir.*

TIMAR SİSTEMİNİN BOZULMASI

Temel Nedeni: Tımarların hak eden kişilere değil de rüşvet karşılığında başkalarına verilmesidir.

Merkezi otoritenin zayıfladığı bu dönemde tımar dağıtımındaki adaletsizlikler birçok tımar sahibinin dirliğini kaybetmesine neden oldu. Tımarlarına kaybeden pek çok dirlik sahibi ayaklanmalar çıkartmış ve Celali ayaklanmalarına sebep olmuştur.

Tımar Sisteminin Bozulması ile;

- Üretim azalmıştır. Üretimin azalması nedeniyle devlet halktan yeterince vergi toplayamadı. Bu nedenle halka ağır vergiler koymak zorunda kaldı. Devletin koyduğu ağır vergileri karşılamayan köylüler topraklarını terk ederek göç etmiştir. Böylece ekonomik anlamda önemli bir kaynağını kaybeden devlet ayrıca işsizlik ve göç gibi yeni bir sosyal problemle karşı karşıya kalmıştır. Toprağı terk eden köylülerin şehirlere göç etmesiyle şehirlerde asayiş problemleri arttı.
- Tımar sisteminin bozulması ile askeri teşkilatta da bozulmalara neden olmuştur. Sistem sayesinde hazineden para harcanmadan hazır ordu kuruluyordu. Sistem bozulunca devlet ücretli asker olmak zorunda kaldı. **Sekban** adı verilen ücretli askerler savaş zamanı asker, barış zamanı işsizdi. İşsiz kalan sekbanlar halktan haraç alıyorlardı.

- Tımar sistemi sayesinde ülkenin en uç bölgelerine dahi devlet otoritesi ulaştırıyorken tımar sisteminin bozulmasıyla bu asayiş ve otorite ortamı da yok oldu.

İLTİZAM VE MUKATAA

Fatih sultan Mehmet zamanında tımar dışında kalan bölgelerin vergilerini toplamak için getirilen bir düzendir. Bir bölgenin kanunla belirlenmiş vergisini toplayıp hazineye yatırma işidir. İhale ile belirlenen sistemde vergi kaynağı araziye **Mukataa**, ihale sistemine **iltizam**, bu işi yapan kişilere de **mültezim** denirdi.

İltizam Sisteminin Yararı: Devlet, Mültezimlerden bölgenin vergilerini peşin olarak alırdı. Böylece nakit sıkıntısı giderilirdi.

İltizam Sisteminin Zararları:Mültezimler devlete verdiği verginin kat be kat fazlasını halktan alabiliyordu. halk mültezim baskıları nedeniyle vergi ödeyemeyince toprağını terk etmek zorunda kalıyordu. Bu da üretimin düşmesine neden oluyordu.

3. XVII. YÜZYILDA AVRUPA'DA SİYASİ DURUM

Otuz Yıl Savaşları (1618 - 1648)

Bu savaşlar Reform hareketlerinin sonuçlarına bağlı olarak doğmuştur. Katolik Alman imparatoru ile Protestan Alman prensleri arasında başlayan savaşlara; İsveç, Fransa, Danimarka ve İspanya da katılmıştır. Fransa Katolik olmasına rağmen Almanya'nın güçlenmesini önlemek için Almanya'nın karşısında yer almıştır. İspanya ise bu savaşlar sırasında müttefiki Almanya ile birlikte hareket etmiştir. Bu savaşlar sonunda Katolik Alman imparatorluğu yenilmiştir.

1648 Westfalya Antlaşması ile 30 Yıl Savaşları sona ermiştir.

Westfalya Antlaşmasına göre;

1. Protestanlık resmen tanınırken, halka da mezhep özgürlüğü verildi.
2. Almanya, Prusya Dükalığı çevresinde birçok prensliğe bölündü.
3. Alsas - Loren Bölgesi Fransa'ya bırakıldı.
4. 1609'da kurulmuş olan Hollanda ve İsviçre'nin de bağımsızlıkları onaylandı.
5. İspanya ile de 1639'da Pirene Antlaşması yapılmıştır.

4. XVII. YÜZYILDA AVRUPA'DA BİLİM VE TEKNİK ALANDAKİ GELİŞMELER

Avrupa'da Rönesans ve Reform ile modern düşünce ortamı oluşurken akıl ön plana çıkmıştır. Bu sayede modern bilimin temelleri atıldı.

XVII. Yüzyılda Bilime Yön Veren Bilim İnsanları:

- **Kopernik:** Polonyalı astronom ve matematikçidir. Dünyanın ve diğer gezegenlerin güneş etrafında döndükleri kuralını açıklamıştır.
- **Galile:** Modern fiziğin ve teleskopik astronominin kurucularındandır.
- **Bacon (Beykın):** İngiliz filozof ve devlet adamıdır.
- **Kepler:** Alman gök bilimci, fizikçi ve matematikçidir.
- **Pascal (Paskal):** Fransız matematikçi, fizikçi ve düşünürdür. 1642'de bir hesap makinesi icat etti.
- **Newton (Nivtn):** İngiliz fizikçi, matematikçi ve astronomdur. Yer çekimini kanunu bulmuştur.

Yapılan bilimsel çalışmalar sonunda bu dönem, **Akıl Çağı** olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemdeki çalışmalar Avrupa'da sanayinin hızla gelişmesini sağladı. Gelişen sanayi bir sonraki yüzyılda yaşanacak olan **Sanayi İnkılabı**'nın da zeminini hazırlamıştır. Sanayisi gelişen Avrupa devletleri, dünya siyasetinde daha sözü geçen bir güç haline geldi.

3. KONU

IV. MEHMET DÖNEMİ (1648-1688)

1. IV. MEHMET DÖNEMİ ISLAHAT ÇALIŞMALARI

IV. Mehmet çocuk yaşta iken (6 yaşında) tahta geçmiştir. Kendisi yönetecek yaşa gelince kadar ülkeyi IV. Mehmet'in annesi (Hatice Tarhan Sultan) ve vezirler yönetmiştir.

IV. Mehmet'in Görevlendirdiği Bazı Devlet Adamları ve Yaptıkları İslahatlar Şunlardır:

- **Tarhuncu Ahmet Paşa:**

- ✓ Has ve zeamet gelirlerini doğrudan hazineye aktardı.
- ✓ Saray masraflarını kısıtı ve hediyeler verilmesini azalttı.
- ✓ Modern anlamda ilk kez bütçe çalışması yaptı.
- ✓ Rüşvet alınmasını engelledi.
- ✓ Hazineye borçlu olanlardan tahsilat yaptı.

➤ **Köprülü Mehmet Paşa**

- ✓ Şartlar öne sürerek sadrazam olmuştur.
- ✓ Orduyu disiplin altına aldı.
- ✓ Görevini yapmayan memur ve askerın maaşını kesti.
- ✓ Donanmayı düzeltti.

➤ **Köprülü Fazıl Ahmet Paşa**

- ✓ Devlet giderlerini kısıtı.
- ✓ Bütçe açığıını azalttı.
- ✓ Orduyu yeniden düzenledi.
- ✓ Çemberlitaş'ta kütüphane kurdurdu.

XVII. YÜZYIL ISLAHATLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

1. Kuvvet ve şiddet yolu ile ülkede asayişin sağlanması yoluna gidilmiştir. **Sorunların kökenine inilmediği için başarılı olunamamıştır.**
2. Islahatlarda Avrupa örnek alınmamıştır.
3. Yeniçeri, ulema ve halkın tepkisi ile karşılaşmıştır.
4. Islahatların ağırlık noktasını **ordu ve ekonomi** oluşturur.
5. Islahatların öncülüğünü padişah ve devlet adamları yapmış ve ıslahatlar **şahıslara bağlı kalmıştır.**

2. IV. MEHMET DÖNEMİ SİYASİ OLAYLARI

a.Osmanlı-Venedik İlişkileri

Osmanlı-Venedik ilişkileri 17. yüzyılda Girit adası yüzünden bozuldu.

Nedenleri:

- Girit teki korsanların Osmanlı gemilerine saldırması
- Girit'in önemli bir konumda bulunması

Osmanlı Devleti Venedik'e savaş açarak adayı kuşattı. Kuşatma 1645-1669 yılları arasında sürdü. 1669'da Girit'in fethedilmesi ile; Doğu Akdeniz ve Çanakkale Boğazının güvenliği sağlandı.

*Not 1: Kuşatmanın uzun sürmesi **hem Osmanlı maliyesini hem de donanmayı olumsuz etkiledi.***

Not 2: Girit fethinin uzaması Osmanlı donanmasının eski gücünde olmadığını gösterdi.

b.Osmanlı-Avusturya İlişkileri

Nedeni: Avusturya'nın Erdel Beyliğinin içişlerine karışmasıdır.

Sonucu: Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, Uyvar Kalesini ele geçirdi. Avusturya'nın isteği üzerine **1664 Vasvar Antlaşması** imzalandı. Buna göre;

- 1.Uyvar ve Neograd Kaleleri Osmanlı'ya bırakıldı.
- 2.Avusturya savaş tazminatı ödedi.
- 3.Erdel, Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.

c.Osmanlı-Lehistan İlişkileri

Lehistan'ın Osmanlı'ya bağlı Ukrayna Kazaklarına saldırımları üzerine IV. Mehmet ve Fazıl Ahmet Paşa ordunun başında sefere çıktı Lehistan yenilmiştir. Bunun üzerine Lehistan ile **1672 Bucaş Antlaşması** imzalandı. **Buna göre;**

- Podolya Osmanlı'ya bırakılacak
- Lehistan Osmanlı'ya vergi verecek
- Ukrayna, Osmanlı egemenliğindeki Kazaklara bırakıldı.

Önemi:

- Bu antlaşma, Osmanlı Devletinin topraklarına toprak kattığı son antlaşmadır.
- Osmanlı Devleti Batı'da en geniş sınırlara ulaştı.

d.Osmanlı-Rusya ilişkileri

Osmanlı Devleti ile Rusya arasına yapılan ilk antlaşma **1678 Bahçesaray (Çehrin) Antlaşmasıdır**. Bu antlaşmaya göre; Özi (Dinyeper) Nehri iki devlet arasında sınır oldu.

e.II. Viyana Kuşatması (1683)

Katolik Avusturya Kralı I. Leopold, Protestan Macarları mezhep değiştirmeye zorluyordu. Macarlar Tököli İmre önderliğinde isyan ederek Osmanlı Devleti'nden yardım istediler. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, padişah IV. Mehmet'i ikna ederek Avusturya meselesini halletmek için Avusturya üzerine sefere çıktı ve Viyana'yı kuşattı (1683). Viyana kuşatmasının uzun sürmesi üzerine Papa'nın desteği ile Fransız, Alman ve Lehlerden oluşan bir Haçlı ordusu Avusturya'nın yardımına geldi. Tuna nehrini tutmakla görevli Kırım Hanı Leh kuvvetlerine engel olmayınca Osmanlı ordusu yenildi. Merzifonlu, padişahın emri ile burada idam edildi.

f.Kutsal İttifak

Bu durumdan yararlanmak isteyen Papa'nın gayretleriyle Avusturya, Lehistan, Venedik, Rusya ve Malta kuvvetlerinden oluşan "Kutsal İttifak" kuruldu. Bu ittifak karşısında Osmanlı ordusu başarısız oldu. Osmanlı Devleti **Karlofça Antlaşmasını** imzaladı.

g.Karlofça Antlaşması (1699)

Maddeleri:

- ✓ Temeşvar ve Banat hariç tüm Macaristan ve Erdel Avusturya'ya bırakılacak
- ✓ Podolya ve Ukrayna Lehistan'a bırakılacak
- ✓ Mora, Dalmaçya kıyıları ve Ayamavra Adası Venedik'e bırakılacak
- ✓ Antlaşma 25 yıl geçerli olacaktır.
- ✓ Antlaşma Avusturya'nın kefilliği altında olacaktı.

Karlofça Antlaşması'nın Sonuçları:

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Batı'da bu kadar büyük ölçüde toprak kaybettiği ilk antlaşmadır.
- ✓ Avrupa, Osmanlı Devleti'ne karşı savunmadan saldırıya geçti
- ✓ Türklerin Avrupa'da ilerleyişi durdu ve **1921 Sakarya Meydan Muharebesine** kadar geriye çekiliş başladı

h.İstanbul Antlaşması (1700)

Rusya ile de Karlofça Antlaşmasını tamamlayıcısı İstanbul Antlaşması imzalandı.

Maddeleri

- ✓ Azak Kalesi Rusya'ya verilecekti.
- ✓ Rusya İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecekti.

Önemi: İstanbul Antlaşması ile Ruslar Azak Kalesi'ni alarak Karadeniz'e inme politikasında ilk adımını atmış oldular.

3. XVII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜLTÜR, BİLİM, SANAT VE MİMARİ

Sultanahmet Camii (1609-1616)

- Sultan Ahmet döneminde yapılmıştır.
- Mimarı Sedefkâr Mehmet Ağa'dır.
- Avrupalılarca **Mavi Cami** olarak da adlandırılmaktadır.
- Caminin en dikkat çeken yanı 20.000 aşkın İznik çinisiyle bezenmiş olmasıdır.
- Sultanahmet Cami, Türkiye'nin altı minareli ilk cami olma özelliğini taşımaktadır.

Sanatçılar ve Bilim İnsanları

- **Evliya Çelebi:** XVII. yüzyılda yaşamış ünlü Türk gezgindir. **Seyahatname** adındaki 10 ciltlik eserinde gezip gördüğü ülkelerin coğrafyası, gelenek ve göreneklere hakkında bilgi verir.
- **Kâtip Çelebi:** Tarih, coğrafya, felsefe alanında çalışmalar yapmıştır. En önemli eseri **Cihannüma**'dır.
- **Nâbî:** Toplum ve sosyal hayatla ilgili şiirler yazmıştır. **Hayrabad** ve **Tuhfetü'l Harameyn** önemli eserleridir.
- **Naima:** Osmanlı Devleti'nin ilk resmi tarihçisidir. Eseri **Naima Tarihi**'dir.
- **Nef'i:** Türk edebiyatının en önemli hiciv şairlerindendir. **Siham-ı Kaza** önemli bir eseridir.
- **Karacaoğlan:** Aşk, gurbet, doğa, sıla özlemi ve ölüm üzerine şiirler yazmış halk ozanıdır. Şiirlerini hece ölçüsü ve yaşadığı bölgenin konuşma diliyle yazmıştır.

3. ÜNİTE SONU ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

KLASİK SORULAR

S1) –17. Yy da Osmanlı da ortaya çıkan iç isyanların genel sebeplerinden 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C1)- 1. Veraset sistemindeki değişiklikler (Siyasi) **2.** Yönetimde saray adamlarının ve valide sultanların etkili olması (Siyasi) **3.**Rüşvet ve adam kayırmanın artması (Siyasi) **4.**Yeniçeri ocağının bozulması (Askeri) **5.**Halktan ağır vergiler alınması ve köylünün toprağının terk etmesi (Ekonomik) **6.**Tarımsal üretimin azalması (Ekonomik) **7.**Tımar sistemin bozulması (Askeri ve Ekonomik) **8.**Ordunun bozulması (Askeri) **9.**Savaşların uzun sürmesi ve masrafların artması (Ekonomik)

S2)- İstanbul Ayaklanmaları hakkında kısaca bilgi veriniz.

C2)- İstanbul isyanları kapıkulu askerlerinden yeniçeriler ve sipahiler tarafından çıkarılmıştır.**Temel Nedeni:** Merkezi otoritenin zayıflamasıdır.

İstanbul isyanları devlet düzenini değiştirmeye yönelik olmayıp, yönetimdeki şahıslara karşı yapılmıştır.

İstanbul isyanları Fatih döneminde başlamış III. Murat, II. Osman, IV. Murat ve IV. Mehmet dönemlerinde de çıkmıştır.

İsyanlar sonucunda;**1.** Merkezi otorite zayıfladı.**2.** Yönetimde ordunun etkisi arttı.**3.** İslahat hareketleri başarılı olmadı.**4.** Sık sık idareciler değişti.**5.** Padişahların yönetimdeki etkisi azaldı.**6.** Halkın orduya karşı olan güveni azaldı. **7.** İstanbul'da huzur ve güven bozuldu.

S3)-Celali İsyanları hakkında kısaca bilgi veriniz.

C3)- XVII. yüzyılda Anadolu'da çıkan isyanlara "**Celali İsyanları**" denilmiştir. **Temel Nedeni:** Ekonominin bozulmasıdır. **Sebepler :**1. Eyaletlerde devlet yönetiminin bozulması ve vergi toplama adaletsiz davranılması**2.** Dirlik sisteminin bozulması ve dirliklerin dağıtımında haksızlıkların yapılması**3.** XVII. Yüzyılda savaşların uzun sürmesi ve yenilgiyle sonuçlanmasından dolayı askerden kaçanların Anadolu'da eşkıyalığa başlaması**4.** Devşirme asıllı devlet adamlarının Anadolu halkıyla kaynaşmaması**5.** Merkezi otoritenin zayıflaması**6.** Kadı ve sancak beylerinin kanunlara aykırı hareket ederek halkı zor duruma düşürmeleri **7.** Uzun süren Osmanlı-İran ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının halkı yıpratması

Sonuçları:**1.**Vergiler düzenli toplanamadığı için devlet gelirleri düştü.**2.**Kırsal kesimde güvenlik kalmadı, köylü toprağını terk etti.**3.**Üretim azaldı, tarım ve hayvancılık geriledi.**4.**Anadolu'nun büyük bir kısmı harabe haline geldi.**5.**İsyancıardan, askerlerden ve halktan birçok insan hayatını kaybetti.**6.**Avusturya ve İran savaşlarını olumsuz yönde etkiledi.

S4)- Vaka-i Vakkakiye (Çınar Vakası) hakkında bilgi veriniz.

C4)- 1648'de IV. Mehmet'in tahta çıkışında kapıkulu askerleri, ayarı düşük aylık verilmesiyle tekrar isyan ettiler.1656'daki isyanda ise idamlarını istedikleri bazı yöneticilerin isimlerini liste hâlinde padişaha verdiler. Listedeki isimlerin idamıyla sonuçlanan bu ayaklanmayaVaka-i Vakkakiye (Çınar Vakası) denildi.

S5)- Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'ne Etkileri hakkında kısaca bilgi veriniz.

C5)- Coğrafi keşifler nedeniyle ticaret yollarının yön değiştirmesi Akdeniz ticaretinin önemini kaybetmesine yol açmıştır. Coğrafi keşifler sonucunda Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş girmiştir. Altın ve gümüşün Osmanlı piyasasında kullanılmaya başlanması ile Osmanlı ekonomisi büyük zarar görmüştür. Piyasada **pahalılık ve enflasyon** yaşanmasına neden olmuştur.

S6)- IV.Murat döneminde yapılan ıslahatlar hakkında bilgi veriniz.

C6)- Devletin kötü gidişinin nedenleri ve bu kötü gidişin durdurulması için alınabilecek tedbirlere ilişkin devletin ileri gelenlerine raporlar hazırlattı. (Koçi Bey Risalesi bu alanda en önemlisidir.)

- IV. Murat, başta annesi Kösem Sultan olmak üzere ıslahatların önündeki engelleri ortadan kaldırdı.
- Yeniçeri içindeki zorbaları ortadan kaldırdı ve fazla olan yeniçeri sayısını azalttı. Böylece gücünü arttırarak askeri itaat altına aldı.
- Hak etmeyenlerden dirlikleri geri aldı.
- İçki ve tütün yasağı getirdi. Birlikte sokağa çıkma yasağını uyguladı.

S7)- İltizam ve mukataa sistemi hakkında kısaca bilgi veriniz.

C7)- Fatih sultan Mehmet zamanında tımar dışında kalan bölgelerin vergilerini toplamak için getirilen bir düzendir. Bir bölgenin kanunla belirlenmiş vergisini toplayıp hazineye yatırma işidir. İhale ile belirlenen sistemde vergi kaynağı araziye **Mukataa**, ihale sistemine **iltizam**, bu işi yapan kişilere de **mültezim** denirdi.

İltizam Sisteminin Yararı: Devlet, Mültezimlerden bölgenin vergilerini peşin olarak alırdı. Böylece nakit sıkıntısı giderilirdi.

İltizam Sisteminin Zararları:Mültezimler devlete verdiği verginin kat be kat fazlasını halktan alabiliyordu. halk mültezim baskıları nedeniyle vergi ödeyemeyince toprağını terk etmek zorunda kalıyordu. Bu da üretimin düşmesine neden oluyordu.

S8)- Tımar Sisteminin bozulması ile ortaya çıkan sorunlar hakkında bilgi veriniz.

C8)- Üretim azalmıştır. halka ağır vergiler getirildi. Devletin koyduğu ağır vergileri karşılamayan köylüler topraklarını terk ederek göç etmiştir.

Böylece ekonomik anlamda önemli bir kaynağını kaybeden devlet ayrıca işsizlik ve göç gibi yeni bir sosyal problemle karşı karşıya kalmıştır. Toprağı terk eden köylülerin şehirlere göç etmesiyle şehirlere asayiş problemleri arttı.

Tımarlarına kaybeden pek çok dirlik sahibi ayaklanmalar çıkartmış ve Celali ayaklanmalarına sebep olmuştur.

Tımar sisteminin bozulması ile askeri teşkilatta da bozulmalara neden olmuştur. Sistem sayesinde hazineden para harcanmadan hazır ordu kuruluyordu. Sistem bozulunca devlet ücretli asker olmak zorunda kaldı. **Sekban** adı verilen ücretli askerler savaş zamanı asker, barış zamanı işsizdi. İşsiz kalan sekbanlar halktan haraç alıyorlardı.

Tımar sistemi sayesinde ülkenin en uç bölgelerine dahi devlet otoritesi ulaştırıyorken tımar sisteminin bozulmasıyla bu asayiş ve otorite ortamı da yok oldu.

S9)- 17. Yy da Avrupa da yaşanan Otuz Yıl Savaşları hakkında bilgi veriniz.

C9)- Bu savaşlar Reform hareketlerinin sonuçlarına bağlı olarak doğmuştur. Katolik Alman imparatoru ile Protestan Alman prensleri arasında başlayan savaşlara; İsveç, Fransa, Danimarka ve İspanya da katılmıştır. Fransa Katolik olmasına rağmen Almanya'nın güçlenmesini önlemek için Almanya'nın karşısında yer almıştır. İspanya ise bu savaşlar sırasında müttefiki Almanya ile birlikte hareket etmiştir. Bu savaşlar sonunda Katolik Alman imparatorluğu yenilmiştir. 1648 Westfelya Antlaşması ile 30 Yıl Savaşları sona ermiştir.

S10)- Aşağıdaki açıklamaların hangi sanatçı ya da bilim adamıyla ilgili olduğunu karşılarına yazınız.

AÇIKLAMA	SANATÇI BİLİM ADAMI
XVII. yüzyılda yaşamış ünlü Türk gezgindir. Seyahatname adındaki 10 ciltlik eserinde gezip gördüğü ülkelerin coğrafyası, gelenek ve göreneklere hakkında bilgi verir.	Evliya Çelebi
Tarih, coğrafya, felsefe alanında çalışmalar yapmıştır. En önemli eseri Cihannüma 'dır.	Kâtip Çelebi
Toplum ve sosyal hayatla ilgili şiirler yazmıştır. Hayrabad ve Tuhfetü'l Harameyn önemli eserleridir.	Nâbî
Osmanlı Devleti'nin ilk resmi tarihçisidir.	Naima
Türk edebiyatının en önemli hiciv şairlerindedir. Siham-ı Kaza önemli bir eseridir.	Nef'i
Aşk, gurbet, doğa, sıla özlemi ve ölüm üzerine şiirler yazmış halk ozanıdır. Şiirlerini hece ölçüsü ve yaşadığı bölgenin konuşma diliyle yazmıştır.	Karacaoğlan

KAVRAM BİLGİSİ:

Merkantilizm: XVII. Yüzyıl Avrupa'sında yeni bir ekonomik model ortaya çıkan ekonomik modeldir. Bu modele göre, bir ülke ne kadar çok madene ve paraya sahipse o kadar zengin sayılıyordu.

BOŞLUK DOLDURMA

- ◆ XVII. yüzyılda Avrupa devletlerinde yönetim şekli olarak **mutlak monarşi** hâkimdi
- ◆ **Osmanlı Devleti, 1533 İstanbul Antlaşması ile Avusturya üzerinde sağladığı üstünlüğü 1606 Zivatorok Antlaşması ile kaybetti**
- ◆ **IV. Murat** Bağdat Fatihisi olarak anılmaktadır.
- ◆ **Kasrışirin Antlaşması** bugün de geçerli olan Türkiye-İran sınırını büyük ölçüde belirlemiştir.
- ◆ **2. Osman** yeniçeri ocağını kaldırmaya çalışan ilk Osmanlı padişahıdır. Ancak başarılı olamayarak yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.
- ◆ Avrupa'da Rönesans ve Reform ile modern düşünce ortamının oluştuğu ve bilimsel çalışmaların hız kazandığı döneme **Akıl Çağı** denir.
- ◆ 30 yıl savaşları **Westfelya Antlaşması** ile sona ermiştir.
- ◆ **Köprülü Mehmet Paşa** Sadrazamlık görevini bazı şartlar öne sürerek kabul eden Osmanlı devlet adamıdır.
- ◆ **Tarhuncu Ahmet Paşa IV.** Mehmet döneminde Modern anlamda ilk kez bütçe çalışması yapan ve ekonomik ıslahatları uygulamaya koyan Osmanlı sadrazamıdır.
- ◆ Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan ilk antlaşma **1678 Bahçesaray (Çehrin)** Antlaşmasıdır.
- ◆ **İstanbul Antlaşması** ile Ruslar Azak Kalesi'ni alarak Karadeniz'e inme politikasında ilk adımını atmış oldular.
- ◆ **Karlofça Antlaşması** Türklerin Avrupa'da ilerleyişi durdu ve 1921 Sakarya Meydan Muharebesine kadar geriye çekiliş başladı
- ◆ **Sultanahmet Camii**, Türkiye'nin altı minareli ilk camii olma özelliğini taşımaktadır.
- ◆ Sultanahmet Camii'nin Mimarı **Sedefkâr Mehmet Ağa'dır**.
- ◆ Sultanahmet Camii Avrupalılarca **Mavi Camii** olarak da adlandırılmaktadır.

IV.ÜNİTE:

XVIII.YÜZYILDA DEĞİŞİM VE DİPLOMASİ

1. KONU: XVIII.YÜZYILDA AVRUPA VE OSMANLI DEVLETİ'NİN GENEL DURUMU

2. KONU: III. AHMET DÖNEMİ

3. KONU: AVRUPA'DA DÜŞÜNCE VE EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER

4. KONU: RUSYA'NIN GELİŞME POLİTİKASI VE OSMANLI- RUS İLİŞKİLERİ

5. KONU: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI VE FRANSIZ İHTİLALİ

6. KONU: III. SELİM DÖNEMİ

7. KONU: XVIII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ DEĞİŞİM VE ISLAHATLAR

1. KONU

XVIII.YÜZYILDA AVRUPA VE OSMANLI DEVLETİ'NİN GENEL DURUMU

1.AVRUPA DEVLETLERİNİN GENEL DURUMU

- 18. yy'da Avrupa da **mutlakiyet** yönetimine dayalı krallık ve prenslikler vardı.
- Devletler arasında çıkar ilişkilerine dayanan ittifaklar ve mücadeleler yaşıyordu.
- Avrupalı Devletler Amaca ulaşmak için her yolun kullanılabileceği sistemine dayanan **MAKYEVALİZM ANLAYIŞI** hakimdi.
- Devletler sömürgeler elde ederek zenginleşmeye ve birbirlerine karşı üstünlük kurmaya çalışmaktaydılar.

tek kişinin hakimiyetine dayanan yönetim şekli

2.OSMANLI DEVLETİ VE AVRUPA DEVLETLERİNİN DIŞ POLİTİKASI

OSMANLI DEVLETİ

- Osmanlı Devleti ,Avrupalı devletlerin coğrafi keşifler, Rönesans ve Reform gibi gelişmelerle elde ettikleri ilerlemelere ayak uyduramamış ve Avrupa karşısında ekonomik, askeri ve sosyal açıdan gerileme içerisine girmişti.
- Uzun süren savaşlar ve alınan yenilgiler Osmanlıyı zor duruma sokmuştu.
- Devlet, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak için Askeri alan başta olmak üzere birçok alanda ıslahat yapmaya çalışıyordu.

FRANSA

- En büyük rakibi olan İngiltere ile sömürge yarışı içerisindeydi.Sömürgelerinin bir bölümünü İngiltere ye kaptırmıştı.
- Çıkar ilişkileri kapsamında zaman zaman İngiltere ye karşı Osmanlı ile; Osmanlıya karşı Rusya ile ittifaklar kuruyordu.

İNGİLTERE

- Avrupanın güçlü devletleri arasındaydı
- Elde ettiği sömürgeleri korumak için Fransa ve Rusya ile mücadele ediyordu.
- Sömürgelerinin güvenliği için Osmanlı devletinin toprak bütünlüğünü savunuyordu.

AVUSTURYA

- Avrupa da yayılan **milliyetçilik akımından** olumsuz etkileniyor, çatısı altında bulunan farklı milletleri bir arada tutmaya çalışıyordu.
- Rusya'nın **Panslavizm politikası** karşısında Osmanlı Devleti ile barışçıl bir politika izlemeye başlamıştı.

1789 Fransız ihtilali ile ortaya çıkan akım

RUSYA

- En büyük amacı sıcak denizlere (Akdeniz ege denizleri) inerek sömürge pastasından pay almaktı. Osmanlı ile mücadele ederek Karadeniz e hakim olmak ve boğazları kullanarak amacına ulaşmak istiyordu.
- Kafkasya da , Balkanlarda hakimiyetini genişletmeye yönelik politikalar izliyordu.
- **Panslavizm politikası** ile Balkan coğrafyasındaki Slav halkları birleştirmek ve kendi kontrolüne almaya çalıştı.
- En büyük rakipleri İngiltere ve Fransa karşısında zaman zaman Osmanlı Topraklarını koruma politikası izledi.

2. KONU

III. AHMET DÖNEMİ

1703 Edirne Vakası (Cebeci İsyanı) : Sultan II. Mustafa devlet işlerinden elini çekmiş ve vaktinin çoğunu Edirne’de geçirmeye başlamıştır. Şeyhülislam Feyzullah Efendi’nin eline kalan devlet işlerinde önemli aksamlar görülmüştür. Bir de başkentin Edirne’ye taşınacağı söylentisi, yeniçerilerin isyanına sebep olmuştur. Şeyh’ül-Islam öldürülmüş, **II. Mustafa tahttan indirilerek yerine Sultan III. Ahmet getirilmiştir.**

OSMANLI - RUS İLİŞKİLERİ

1711 Prut Savaşı :

18. Yy. başlarında Rus Çarı olan I. Petro Rusya’yı bir Avrupa devleti haline getirmiş ve tarihi bir dış politika tayin etmiştir. Bir taraftan Baltık Denizi’ne diğer taraftan Akdeniz’e açılmayı hedeflemiştir. Lehistan’ın iç işlerine karışması İsveç ile savaflara sebep olmuş **Poltova Savaşı’nda** Ruslara mağlup olan İsveç kralı 12. Şarl’ın peşinden Petro da Osmanlı topraklarına girmiştir. Bunun üzerine Osmanlı, Rusya’ya savaş açmıştır. Prut bataklığında Rus ordusu sıkıştırılmışsa da Yeniçerilere güvenemediği için Baltacı Mehmet Paşa antlaşmaya razı olmuştur

1711 Prut Antlaşması :

- ✓ Azak Kalesi ve çevresi Osmanlı’ya verilecek
- ✓ Ruslar İstanbul’da elçi bulunduramayacak
- ✓ Rusya Lehistan’ın iç işlerine karışmayacak
- ✓ Demirbaş Şarl ülkesine dönebilecek
- ✓ Çar Petro ve ordusu serbest bırakılacaktır.

Not : İstanbul Antlaşması’yla kaybedilen yerler ve haklar geri alınmıştır. Karlofça ile kaybedilen yerlerin de geri alınabileceği ümidi doğmuştur.

Not : Karadeniz yeniden Ruslar’a kapatılmış ve Türk gölü haline gelmiştir.

1715 – 1718 OSMANLI – AVUSTURYA VE VENEDİK SAVAŞLARI

Mora halkının Venedik idaresinden memnun olmayıp Osmanlı’dan yardım istemesi üzerine Venedik ile savaş yapılmış, Mora alınmıştır. Fakat bu olay Karlofça’nın garantör devleti olan Avusturya’nın Osmanlı’ya savaş açmasına sebep olmuştur. İki devletle birden savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti barış istemiştir.

1715 Pasarofça Antlaşması : Banat, Temeşvar ve Belgrat dahil Macaristan’ın büyük bir bölümü Avusturya’ya bırakıldı. Arnavutluk, Hersek ve Dalmaçya kıyıları Venedik’e, Mora Osmanlı’ya bırakılmıştır.

Not : Avrupa’nın üstünlüğü kabul edilmiş, Lale Devri başlamış ve ilk kez Avrupa örnek alınarak ıslahatlara girişilmiştir.

OSMANLI – İRAN İLİŞKİLERİ :

İran’ın Sünni Müslümanlara baskı yapmasıyla mezhep ve saltanat mücadelesi başlamıştır. İran’da ortaya çıkan bu karışıklıktan faydalanmak isteyen Rusya İran’a saldırınca Osmanlı Devleti de İran’a girmiş, Fransa’nın arabuluculuğu ile savaş olmadan **Rusya ile 1724 İstanbul Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre,** İran’ın kuzeyi Rusya’ya batısı Osmanlı Devleti’ne bırakılmıştır.

İran Osmanlı Devleti’nin ele geçirdiği toprakları geri almak isteyince Osmanlı – İran savaşları başlamış, **1732 Ahmet Paşa Antlaşması** ile son bulmuştur. Buna göre, Tebriz, Kirman, Hemedan İran’da, Tiflis ve Dağıstan Osmanlı’da kalıyordu. Bu esnada İran’da, taht değişikliği olmuş, Safevi hanedanına son veren Avşar Türkleri’nden Nadir Şah tahta geçmiş ve yapılan anlaşmayı tanımayarak Osmanlı’ya savaş açmıştır. Sonunda **1746 Kerden (II. Kasr-ı Şirin) Antlaşması** imzalanmıştır.

Buna göre; I. Kasr-ı Şirin Antlaşması esas alınmış ve Zağros Dağları sınır kabul edilmiştir. Böylece günümüze kadar süren dostluk dönemi başlamıştır.

III.AHMET DÖNEMİ ISLAHATLARI

18 .Yüzyıl İslahatları (Batılılaşma)

18.yüzyıl İslahatları ,17.yüzyıl İslahatlarından farklıdır.18.yüzyıla geldiğinde devletin içine düştüğü gerilemenin hızla devam ettiğini gören devlet adamları,17.yüzyılda yapılan İslahat anlayışının bu gerilemeyi durduramayacağını anladılar.18.yüzyılda Osmanlı Devleti bilim ve teknolojiye Avrupa'nın iyice gerisinde kalmıştı.Bu dönemde gerilemenin sebepleri daha köklü bir biçimde araştırıldı.**Bu dönem İslahatlarında devlet ilk kez Avrupa'ya örnek aldı.Bu sebeple bu dönemdeki İslahat hareketlerine “Batılılaşma Hareketleri” adı verilir.**

Lale Devri İslahatları (1718-1730)

- Osmanlı tarihinde **1718 Pasarofça Antlaşmasıyla başlayıp, 1730 Patrona Halil İsyanıyla** sona eren döneme Lale Devri adı verilir.Dönemin padişahı **III.Ahmet** ,sadrızamı ise **Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır.**
- Lale devri Osmanlı Devleti'nde Batının üstünlüğünün kabul edildiği ve Batının örnek alınarak İslahatlar yapıldığı ilk dönemdir.
- Lale Devri ,bu dönemde devam eden Osmanlı-İran savaşları hariç genelde barışçı bir politikanın benimsendiği bir devir olmuştur.
- Lale devri bir zevk ve eğlence devri gibi görülse de Osmanlı Devleti'nin batıya açılması ilk defa bu dönemde gerçekleşmiş,bir çok teknik buluş ve yenilik Osmanlı Devleti'ne getirilmiştir.Devlet adamları savaşların getirdiği huzursuzluk ortamından uzaklaşarak saraylar ,köşkler yaptırmışlardır.
- Bu dönemde Lale çiçeği ön plana çıkmış ve Lalenin bir çok türü yetiştirilmiştir.Bu yüzden bu döneme”**Lale Devri**” adı verilir.
- Dönemin ünlü şairi **Nedim'dir.**

Bu dönemde yapılan İslahatlar şunlardır:

- Avrupa'ya ilk kez geçici elçiler gönderildi.Amaç Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmektir.Avrupa'nın önemli başkentlerine (Paris,Viyana) bu elçiler gönderildiler.İlk geçici elçi **Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendidir.**
- Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi oraya oğlu **Sait Efendiyi** de götürmüştür.Sait Efendi ,Fransa da matbaa üzerine incelemeler yaptı.Dönüşünde bu işten anlayan **İbrahim Müteferrika** ile birlikte matbaayı kurdu (1727) **Matbaa batıdan alınan ilk yeniliktir.**

NOT: Hattatlar işsiz kalacakları endişesiyle matbaaya karşı çıkmış ancak şeyhülislamın fetvası ve padişahın fermanı ile matbaa kurulmuştur.Bununla beraber hattatların işsiz kalmaması için matbaada dini kitapların basılması yasaklanmıştır.**İlk eser 1729 da basılır.Vankulu Lügati,Cihannüma ve Naima Tarihi ilk basılan eserler arasında yer almaktadır.Bilim kurulu oluşturularak matbaada basılacak eserler belirlenmiştir.**

- Yalova'da bir kağıt fabrikası kuruldu.
- İstanbul'da bir kumaş fabrikası ve çini atölyesi kuruldu.
- İstanbul'da sık sık çıkan yangınları önlemek amacıyla Yeniçeri ocağından,Tulumbacı Ocağı adıyla ilk kez bir itfaiye örgütü kurulmuştur.
- İlk kez çiçek aşısı uygulandı.
- Sivil mimari gelişti.Bu dönemde pek çok köşk,saray,kasr,çeşme ve kütüphane yaptırılmıştır. Sadabad kasrı ve III.Ahmet çeşmesi bu dönem mimarisinin en güzel örnekleridir.
- Pek çok doğu klasiği Türkçe'ye çevrilmiştir.
- İstanbul'da bir çok kütüphane açılmıştır.
- Bu dönemde resim ve minyatür de çok gelişmiştir.Özellikle Levni,yaptığı minyatürlerle büyük bir ün kazanmıştır.Yirmisekiz Mehmet Çelebi Efendi portresini yaptırmıştır.
- Lale Devri ,Patrona Halil Ayaklanması ile son bulmuştur(1730).**Bu ayaklanmanın nedenleri:**

-İran savaşlarında alınan başarısızlıklar ve halkın savaşın getirdiği ağır vergiler altında ezilmesine karşın,devlet adamlarının lüks ve israf içinde yaşaması

-Hattatların kitap basımına tepki duymaları

- 1722-1746 arasında süren İran savaşlarından yenilgi haberleri geldiği halde padişah ve sadrazamın zevk ve eğlenceden ayrılarak cepheye gitmemeleri, İran üzerine yapılması düşünülen seferi geciktirmeleri
- Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın yakınlarını yüksek memurluklara getirmesi

Patrona Hail adında bir hamam tellağı ,etrafına topladığı kişilerle birlikte isyan çıkardı.Halktan ve asker ocaklarından da katılımlarla isyan kısa sürede büyüdü. İsyân sonucunda sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa öldürülürken padişah III.Ahmet'te tahttan indirildi.Kağıthane ve Boğaz içindeki Yalılar,köşkler ve lale bahçeleri isyancılar tarafından yakıp yıkıldı.(1730)

Yorum:

-İsyancıların dönemin eğlence sembollerinden lale bahçeleriyle ünlü bir çok köşkü yakıp yıkmasına rağmen matbaaya dokunmamaları, halkın yeniliklerden çok zevk ,eğlence ve israfa dalan yönetime karşı tepkili olduğunu gösterir.

3.KONU AVRUPA'DA DÜŞÜNCE VE EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER

AYDINLANMA ÇAĞI:

- 17. ve 18. yy da Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda aklın ön plana çıktığı, buna bağlı olarak felsefe ve bilimde büyük gelişmelerin yaşandığı döneme **aydınlanma çağı** denir. Aydınlanma çağının ortaya çıkmasında Rönesans ve Reform hareketleri ile kâğıt ve matbaanın kullanılması etkili olmuştur. Bu dönemde **akılcılık ve bilimsellik, deney ve gözlem** ön plana çıkmıştır.
- Bu dönemde Newton matematik ve fizik alanında, Kopernik coğrafya alanında, Galile fizik alanında, Jan Jak Russo edebiyat alanında Mozart müzik alanında çalışmalarda bulunmuştur.
- Avrupa'da mutlakiyet yönetimleri yıkıldı.**MEŞRUTİYET ve DEMOKRASİ** ye dayalı yönetim biçimleri ortaya çıktı. Kilise kurumunun devlet ve toplum üzerindeki etkisi zayıflayarak yönetimde din ve vicdan özgürlüğünü sağlamayı amaçlayan anlayışı geliştirdi.
- Aydınlanmacı düşünürler tarafından **kapitalizm liberalizm sosyalizm ve komünizm** gibi ekonomik ve siyasi akımlar ortaya çıktı.
- Aydınlanma çağı; sanayi inkılabı , Amerikanın bağımsızlığını kazanması, Fransız İhtilâlinin ortaya çıkmasında etkili oldu.

AVRUPA'DA SANAYİ İNKILABI

Sanayi İnkılabı: Üretimin kol (insan) gücü yerine makinelerle yapılmasına verilen addır.

18. yy da buhar gücünün trenlerde ve makinalarda kullanılmaya başlaması ile sanayi inkılabı başlamıştır. **Sanayi inkılabı ilk olarak İngiltere'de ortaya çıkmıştır.**

Sanayi inkılabı sonucunda büyük fabrikalar kurulmuş, sanayi ve ticaret gelişmiş ulaşım imkanları kolaylaşmıştır. Sanayi inkılabının en önemli sonuçlarından biri de **sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasıdır.**

SÖMÜRGEÇİLİK :

Büyük devletlerin, gelişmemiş ülkeleri ve milletleri siyasi ve ekonomik olarak himayelerine almaları ile bu bölgelerin yer altı, yer üstü kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına **Sömürgecilik** denir.

Sömürgecilik önce Avrupa devletlerinin Uzak Doğu zenginliklerini Avrupa'ya taşımalarıyla başladı.

Sanayi İnkılabı, XIX. Yüzyıl da Avrupa'da ham madde, pazar ve iş gücü ihtiyacını artırdı. Bu durum, yeni sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasına ve dünyada yaygınlaşmasına neden oldu.

4.KONU RUSYA'NIN GENİŞLEME POLİTİKASI VE OSMANLI - RUS İLİŞKİLERİ

OSMANLI -RUS VE AVUSTURYA SAVAŞI

Belgrat Antlaşması (1736 -1739)

Avusturya ve Rusya'nın anlaşarak kendi aralarında Osmanlı topraklarını paylaşmaları. Bu amaçla Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesi ile savaş başlar. Osmanlı Devleti her iki cephede de başarılı olarak **Belgrat Antlaşmasını** imzalar. **Buna göre Avusturya'nın Pasarofça Antlaşmasında aldığı yerleri Osmanlı Devleti'ne geri verir.**

NOT Osmanlı Devleti'nin XVIII. yy.da imzaladığı en kazançlı antlaşmadır. Karadeniz'in Türk gölü olduğu bir kez daha onaylandı.

NOT: Antlaşmada aracılık yapan Fransa'ya 1740'da kapitülasyonları verilir. Fransa'ya verilen bu kapitülasyonlardan "hükümdarların hayatlarıyla sınırlıdır." hükmü çıkarılır. Böylece kapitülasyonlar süreklilik kazanır.

LEHİSTAN S ORUNU VE OSMANLI RUS SAVAŞLARI

Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)

Ruslar'ın Lehistan işlerine karışması, Çariçe Katerina'nın Balkanlar ve Karadeniz'le ilgili düşünceleri, Ruslar'ın Kırım'a saldırması sonucunda III. Mustafa Rusya'ya savaş açmış ancak başarılı olamamıştır. Ayrıca İngiltere'nin yardımı ile Cebelitarık Boğazı'nı geçen Rus gemileri **Çeşme'de Osmanlı donanmasını yakmıştır (1770)**. Bunun sonucunda **Küçük Kaynarca Antlaşması** imzalanır. **Buna göre:**

- 1- Kırım bağımsız oldu.
- 2- Ruslara kutsal yerleri ziyaret edebilecek
- 3- Karadeniz'de donanma bulundurma hakkı verilmiştir.
- 4-Ayrıca Rusya, Osmanlı ülkesinde yaşayan Ortodoksların haklarını koruyacaktı.
- 5- Rusya'ya Kapitülasyon verilecek
- 6- Osmanlı Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek.

Antlaşmanın önemi:

- Rusya, Osmanlı'nın iç işlerine karışma hakkı elde etti.(4. maddeye göre)
- Karadeniz'in Türk gölü olma özelliği ortadan kalktı. (3. maddeye göre)
- Osmanlı ilk kez tazminat ödedi.
- İlk kez halkı Müslüman olan bir yer (Kırım) elden çıkmıştır. (1. maddeye göre)

Aynalıkavak Sözleşmesi (1783) : Rusya Kırım'a girince Osmanlı ile karşı karşıya geldi. Yapılan sözleşme ile Rusya Kırım'dan çekildi ancak Kırım Hanını Rusya seçecekti.

5.KONU AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI VE FRANSIZ İHTİLALİ

AMERİKABİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI

- Amerika kıtasının 1492 yılında keşfedilmesinden sonra İspanyollar, Portekizliler, Fransızlar ve İngilizler, bu kıtaya gelerek koloniler kurdular. Bu koloni topraklarına başta İngiltere'den olmak üzere, Avrupa'dan gelen göçmenler yerleşti. Kolonilerin yönetimi İngiliz kralının atadığı valilere verildi.
- Burada yaşayan halk, İngilizlerin yaşam biçimini ve yönetim şeklini devam ettiriyordu. İngiltere'nin kendilerine sömürge gibi davranmasından hoşlanmıyordu. Koloniler, Amerika'yı yeni vatanları olarak kabul ediyorlardı.
- İngiltere'nin istediği vergileri vermek istemeyen koloniler, İngiliz mallarını denize döktüler. Böylece Amerika'daki İngiliz kolonilerinde ayaklanma başladı. Koloni temsilcileri **1774 yılında Filedelfiya'da** toplandılar. Toplantı sonunda, İngiltere'den kolonilerin onayı alınmadan vergi alınmamasını ve ticareti engelleyici kanunlar konulmamasına karar verildi. İsteklerinin reddedilmesi üzerine ikinci kez toplanan koloniler **İngiltere'ye savaş ilan ettiler**. Ayrıca bu toplantı sonunda **İnsan Hakları Bildirisi** ilan edildi.
- Toplanan ordunun komutanlığına **George Washington (Corc Vaşington)** getirildi İngiltere'ye karşı sekiz yıl süren savaş sonunda, Amerikan kolonileri galip geldi. İngiltere, **1783 yılında Versay Antlaşması'yla Amerikan kolonilerinin**

bağımsızlığını tanıdı. Bağımsızlığını elde eden koloniler, anayasa hazırlayarak federal bir cumhuriyet yönetimine geçti. Avrupa'dan Amerika'ya yapılan göçler sonunda Avrupa'da işsizlik azaldı. Amerika Birleşik Devletleri, dünya tarihini etkileyerek yeni bir denge unsuru oldu.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Nedenleri:

1) Krallık Rejiminin İstibdadı: Fransa XVI. yüzyıldan beri koyu bir mutlakiyetle yönetilmekte idi. Krallar, memleketin sahibi ve efendisi sayılırdı. Kralın Tanrı'dan başka kimseye hesap vermeyeceği kabul olunurdu. Kral ve çevresinin, zengin ve gösterişli yaşamına karşılık, halkın sıkıntılı yaşamı, Kral'a tepki duyulmasına yol açmıştı.

2) Sosyal Durum (Halkın çeşitli Sosyal Sınıflara Ayrılması) : Fransız milleti eşitsizlik üzerine kurulmuş sosyal bir yapıya sahipti. Halk, birbirlerine eşit olmayan ve başka hak ve imtiyazlara sahip bulunan ; Soylular - Rahipler - Burjuvalar- Köylüler olarak, dört ayrı sınıfa bölünmüştü.

***Soylular :** Büyük toprak ve Malikane sahibi idiler. Devlet memurluğu ve askerlikle uğraşırlar, devlete vergi vermezlerdi. Topraklarında, köylülere çalıştırdırlardı.*

***Rahipler :** Arazi ve mal sahibi idiler. Din bakımından Papa'ya bağlıydılar. Devlet ve Halk üzerinde dinsel otoriteye sahiptiler. Devlete vergi vermezlerdi.*

***Burjuvalar :** Şehir ve kasabalarda oturan , iş ve ticaret'le uğraşan kesimdi. Aydınlar bu sınıf içinde idi. (Doktor, Mühendis, Avukat, Tüccar, Sanatçı) . Siyasal hakları yoktu. Devlete vergi verirdiler.*

***Köylüler :** Halkın çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Vergi verirler, askerlik yaparlar, soylu kişilerin ve rahiplerin tarlalarında çalışırlar, gerektiğinde onların angaryalarını görürlerdi. Hiçbir siyasal hakları yoktu. Okuma - Yazma bilmezlerdi. Ekonominin bütün yükü, vergileri bu sınıf karşılıyordu.*

3) Fransız Aydınlarının Etkisi : XVIII.yy.da Fransa'da yetişen filozoflar, düşünceleri ve eserleriyle, Fransız halkını etkilemişlerdir. Bu aydınlar içinde etkili olanları, **Monteskiyö , Volter, Didero ve Jan Jak Ruso'** dur.

Monteskiyö , "İran Mektupları " adlı eserinde, bir İranlının ağzından Fransa'daki devlet rejimini, memleket yönetimini, sosyal durumu eleştirerek, hükümetin uygulamalarını ve soyluların yaşayışlarını halka göstermeye çalışmıştır.

" Kanunların Ruhu Üzerine " adlı eserinde, devlet rejimlerini inceleyerek, en iyi devlet rejiminin, kanunları yapan kuvvetle, yürütme kuvvetlerinin birbirlerinden ayrıldıkları rejimler olduğu fikrine ulaşmıştır.

***Volter :** Felsefe, Tarih, Edebiyat, Sosyoloji, Din alanlarında eserler yazmış, eserlerinde özgürlük ve vicdan özgürlüğü üzerinde durarak, genellikle Kilise ve Papazları eleştirmiştir.*

***Didero :** Fransa'nın en büyük Ansiklopedist lerindendir. Fransızları kültür yoluyla yükseltmeye çalışmış, devlet yönetimini eleştirerek, rejimin değişmesi gerektiğini söylemiştir.*

***Jan Jak Ruso :** Düşünceleriyle, Fransız halkını en çok etkileyen düşünürdür. " Sosyal Mukavele " (Contrat Social) adlı eserinde; " İnsanın hür olarak doğduğunu, fakat her yerde zincire vurulmuş bulunduğunu, hakları çignenen insanların, bu haklarını geri almaları için, ihtilalin meşru bir araç olduğunu, hükmetme hakkının yalnız millette bulunması gerektiğini söylemiştir.*

4) İngiltere ve Amerika'nın Yönetimlerinin Etkileri : İngiltere'de , 1688'den itibaren görülen " Meşrutî Krallık " yönetimi, ve Fransızların destekledikleri Amerika'nın yönetim anlayışları (Özgürlük), Fransızları etkilemiştir.

5) Mali Zorluklar, Vergilerin Ağırlığı : Fransız ihtilalinin en temel nedenidir. Sarayın israfları, Fransa'nın XVIII.yy boyunca girdiği savaşlar, devletin ekonomik durumunun daha da bozulmasına yol açmış, halktan alınan vergilerin artırılmasına yol açmıştır.

İhtilalin Başlaması ve Dönemleri :

Fransa Kralı, XVI. Lui ' nin, halktan yeni bir vergi almak için "Etajenero" yu toplamasıyla başlayan İhtilal 5 dönemden geçmiştir.

Fransız İhtilali'nin Sonuçları :

- Dünyada yeni bir devlet rejiminin (**Demokrasi**) doğmasına yol açmıştır.
- Mutlak krallıkların yıkılabileceği görülmüştür.
- **Milliyet, eşitlik, özgürlük, adalet, kardeşlik** gibi kavramlar dünyaya yayılmaya başladı.
- Milliyetçilik akımı dünyada etkili olmuş, çok uluslu yapıdaki imparatorlukların parçalanmasına yol açmıştır.
- İnsan hakları kavramını geliştirmiştir.
- Getirdiği ve dünyayı etkilediği evrensel düşüncelerden dolayı **yakınçağın** başlangıcı kabul edilmiştir.

Osmanlı Devletine Etkileri :

- Osmanlı Ülkesindeki Azınlıklar arasında, özellikle Milliyetçilik akımı çok etkili olmuş ve İmparatorluğun parçalanmasına ve sonuçta yıkılmasına yol açmıştır.
- İhtilal sonrası dünyaya yayılan yeni düşünceler Osmanlı aydınları arasında da etkili olmuştur. Tanzimat'ın ilanında, yeni Osmanlıların ortaya çıkmasında, Kanun-i Esasi' nin hazırlanmasında bu etkiler görülür.

FRANSIZ İHTİLALİ

Demokrasi, Eşitlik, Kardeşlik, Milliyetçilik, Adalet, İnsan Hakları

Toplumsal Hayat

- Millî bilinç uyandı.
- Feodal anlayış tamamen kalktı.
- Sınıf ayrımı kalktı.
- İnsan Haklarında gelişme sağlandı.

Siyasal Hayat

- Mutlak yönetim sistemi yıkıldı.
- Meşruti yönetimler kuruldu.
- 1830 - 1848 ihtilalleri çıktı.
- Demokratik yönetimler kuruldu.

OSMANLI DEVLETİ

Osmanlı Devleti'nde azınlık ayaklanmaları

- Sırp ayaklanması
- Yunan ayaklanması
- Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme
- Tanzimat Fermanı (Anayasal Sisteme Geçiş)
- I. Meşrutiyet (Kanuniesasi)
- II. Meşrutiyetin ilanı
- Yeni Türk Devletinin kurulması

6.KONU III. SELİM DÖNEM

OSMANLI AVUSTURYA - RUS SAVAŞLARI

Ziştovi (1791) ve Yaş (1792) Antlaşmaları

Avusturya ve Rusya'nın birlikte hareket etmesi İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ni savaşa kışkırtması ve Kırım'ı geri almak istemesi sonucunda savaş başlamış, ancak Osmanlı Devleti her iki cephede de başarılı olamamış Avusturya ile **Ziştovi**, Rusya ile **Yaş** Antlaşması'nı imzalamıştır.

NOT: Avusturya'nın antlaşma imzalamasında Fransız İhtilali'nin çıkmasından etkilenmesi rol oynamıştır.

NOT: Yaş Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemi başlamıştır. Yaş Antlaşması ile de Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi. ** (İlk kez Müslüman bir yer yabancı bir ülkeye bırakıldı.)

III.SELİM DÖNEMİ ISLAHATLARI (1789-1807)

- III.Mustafa'nın oğludur.Babası ölürken kendisine ıslahatlar yapmasını öğütlemiştir.Fransız ihtilali başladığı yıllarda (1789) padişah olmuştur.Aşırı Fransız hayranıdır.İslahatçılığının yanında aşırı derecede Fransa'ya güvenmesi ,Fransa'nın Mısır çıkarmasında olumsuz gelişmeler doğurmuştur.Daha şehzadeligi döneminde güvendiği adamları Avrupa'ya yollayarak ,Avrupa hakkında bilgi toplamaya çalışmıştır.Henüz şehzade iken ,padişah olduğu zaman yapacağı ıslahatlarla ilgili olarak rapor hazırlayan ilk padişah III.Selim'dir.
- Padişah olduğunda 1787 de başlayan Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşları devam ediyordu.Bu savaşlar sırasında Osmanlı ordusunun eski gücünü kaybettiğini gördü.Bu nedenle Yaş antlaşmasından sonra ıslahatlara başladı.İlk olarak devrin ileri gelen devlet ve fikir adamlarından devletin güçlenmesi için yapılabilecek işler hakkında raporlar hazırlamalarını istedi.Hazırlanan raporlardaki ortak görüş askerlik alanındaki ıslahatlara öncelik verilmesiydi.Bu dönemdeki ıslahat hareketlerinin tamamına genel anlamda "**Nizam- Cedit**" (**Yeni Düzen**) adı verilir.

Bu dönemde;

- Yeniçeri Ocağının yanına Avrupa tarzında yeni ve ayrı bir ocak kurdu. "Nizam-Cedit Ocağı" adı verilen bu ocak için **Selimiye Kışlası** kurulmuştur.
 - Nizam-ı Cedit askerlerine tek tip elbise giydirdi. Fransa ve İsveç'ten getirilen subaylar gözetiminde ocak kısa zamanda güçlü bir ordu durumuna getirildi. **Bu ordu Akka kalesi önünde Napolyon'un kuvvetlerini yenerek ilk başarısını kazanmıştır.**
 - III.Selim ,Nizam-Cedit Ocağının masraflarını karşılamak amacıyla "**İrad-Cedit**" adıyla ayrı bir hazine kurdu.
 - Donanmaya önem verdiği için tersaneler yenilendi ve III.Mustafa döneminde kurulan Deniz Mühendishanesi genişletildi. Aynı şekilde daha önce I.Mahmut döneminde kurulan Kara Mühendishanesi de genişletildi.
 - Avrupa'dan uzmanlar getirilerek **topçu , humbaracı ve lağımçı** ocaklarını yeniden düzenledi.
 - Fransa'dan getirilen top örneklerine uygun olarak yeni toplar döktürüldü.
 - Yeniçerilerin sayısı azaltılmış ve bu ocağa eğitim zorunluluğu getirilmiştir.
 - Batıdaki bilim ,teknik ve siyasi alanlardaki gelişmeleri daha çabuk takip edebilmek amacıyla Londra-Paris-Viyana-Berlin gibi belli başlı başkentlerde **ilk sürekli elçilikler** kuruldu. İlk sürekli elçi **Yusuf Agah Efendidir.**
 - Merkeze bağlı eyaletler yeniden düzenlendi. Anadolu ve Rumeli 28 vilayete bölünmüştür.
 - Tımarların haksız yere dağıtılması engellendi.
 - Vezirlerin sayısı ve görev süreleri yeniden düzenlenmiştir.
 - Kadıların görev yerlerine gitmeleri sağlanmıştır. Böylece yönetimde disiplin yeniden sağlanmaya çalışılmıştır.
 - Devlet memurlarının seçimine yeni esaslar getirdi. Medreseleri yeniden düzenledi.
 - Yeni bir devlet matbaası açılmış ,tercüme faaliyetleri devam etmiştir. Bu dönemde başta askeri eserler olmak üzere Avrupa'dan pek çok eser Türkçe'ye çevrildi. Ayrıca Fransızca ilk kez okullarda yabancı dil olarak okutulmaya başlandı.
 - Devletin parasının korunması yolunda gerekli tedbirler alındı ve yerli malı kullanımı teşvik edildi.
- III.Selim'in yaptığı yenilikler başta Yeniçeriler olmak üzere bazı çıkar çevreleri tarafından iyi karşılanmadı. Özellikle Yeniçeriler ,Nizam-Cedit ordusunun kurulmasını ve güçlenmesinin hazmedemediler. 1806-1812 Osmanlı-Rus savaşının devam ettiği bir sırada Nizam-Cedit ordusunun İstanbul'da olmamasını fırsat bilen bazı yeniçeriler **Kabakçı Mustafa önderliğinde birleşerek isyan çıkardılar.** III.Selim'i tahtan indirip ,yerine IV.Mustafa'yı tahta çıkardılar (1807). Ayaklanan yeniçeriler Nizam-Cedit kışlalarını basarak ocağı dağıttılar. Ancak IV.Mustafa'da fazla tahtta kalamamış ,**Ruşuk Ayanı Alemdar Mustafa Paşa İstanbul'a gelerek II.Mahmut'u padişah yapmıştır.**

OSMANLI - FRANSIZ İLİŞKİLERİ:

1789 Fransız ihtilâlinde sonra, Osmanlı -Fransız ilişkileri bozuldu. Fransa, İngiltere'nin sömürgeleri ile (Hindistan) olan bağlantısını kesmek amacıyla 1798'de Mısır'ı işgal etti. Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki Nizam-ı Cedit kuvvetleri, Akkâ'da Fransızları yendi. İngiltere ve Rusya Osmanlılara yardımda bulundu. Fransızlar, 1801'de **Elarış Antlaşmasını** yaparak Mısır'dan ayrıldı.

7. KONU

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ DEĞİŞİM VE ISLAHATLAR

Yönetim Alanındaki Değişimler

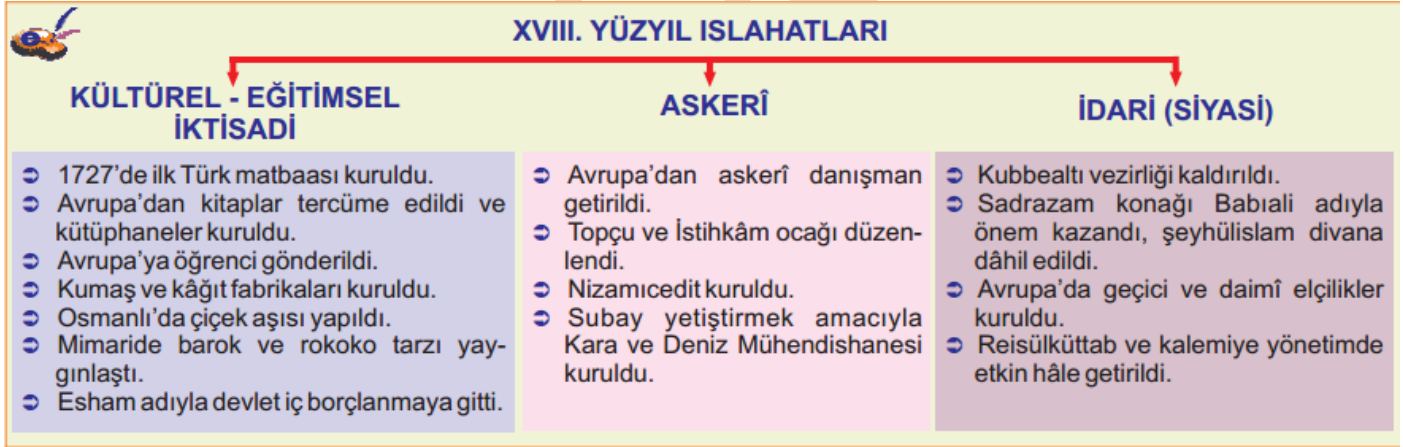
- XVIII. yüzyılda ise Divanühümayun toplantıları üç ayda bir yapılmaya başlanarak eski önemini kaybetti. Kubbealtı vezirliği ve Divanühümayun sistemi kaldırıldı.
- Kubbealtı vezirleri yerine **vekiler heyeti** oluşturuldu.
- Divanühümayun sisteminin kaldırılması ile divan toplantıları veziriazamların ve şeyhülislamın oturduğu konaklarda yapılmaya başlandı. Böylece şeyhülislam da vekiller heyetine girerek devlet yönetiminde etkili olmaya başladı. Veziriazam konakları **BAB-I ALİ (yüksek kapı) adını alarak devlet yönetiminin merkezi hâline geldi.**
- Babiali'nin devletin yönetim merkezi hâline gelmesiyle birlikte Divanı hümayunda bulunan defterdar ve nişancı kalemleri Babiali'ye nakledildiler. Böylece devlet yönetiminde etkili hâle gelen kalemiye sınıfı **HADEME-İ BAB-I ALİ** (Babiali çalışanları) adını alarak Osmanlı Devleti'nin bürokrasisini oluşturdular.
- Babiali'deki divan toplantıları; yapılacak olan toplantının konusuna göre, **veziriazamın** başkanlığında ve ihtiyaç duyduğu zamanda, **şeyhülislam, yeniçeri ağası, kadıasker,** devletin dış işleri ile ilgilenen **reisulküttab, defterdar, nişancı ve İstanbul kadısının** katılımıyla yapılırdı.
- II.Mahmut döneminde divan toplantıları haftanın bir günü şeyhülislam konağında, diğer günü ise veziriazam konağında olmak üzere haftada iki kere toplanacak şekilde düzenlendi.
- XIX. yüzyılda Babiali'nin yapısında değişikliğe gidilerek veziriazamlık **BAŞ VEKALET** 'e (başbakanlık)dönüştürüldü. Babiali'de Hariciye, Mülkiye ve Maliye nazırlığı (bakanlıkları) gibi nazırlıklar kurularak **günümüz bakanlar kurulunun temelleri atılmış oldu.**

Taşra Teşkilatındaki değişimler

- XVIII. Yüzyılda tımar sisteminin bozulması Osmanlı Devleti'nde pek çok alanda aksaklıkların yaşanmasına neden oldu.
- XVIII. yüzyıla kadar devlet, tımar dışında kalan toprakların gelirlerini açık artırma yoluyla **Mültezim** denen kişilere kiralityordu. Bu yüzyıldan itibaren **iltizam** uygulamasından vazgeçilerek vergi kaynaklarının yaşam boyu kiralandığı **Malikâne sistemine** geçilmiştir. Malikane sistemiyle mukataa topraklar, **Muaccele** denen satış bedeli karşılığında, hayatı süresince olmak şartıyla kiralanıyordu
- Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren Osmanlı Devleti'nde şehirlerde ve taşrada **Ayan ve Eşraf** denen itibarlı bir zümre bulunuyordu. Âyanlar vergilerin belirlenmesi ve toplanmasında görevlilere yardımcı olurlardı. Zaman içerisinde ayanlar yetkileri dışında hareket ederek devletin merkezi otoritesine zarar vermeye başladılar. **II. Mahmut 1808 yılında yaptığı SENED-İ İTTİFAK** ile âyanların varlığını resmen tanımak zorunda kaldı. Âyanların siyasi ve toplumsal hayatımızdaki etkisi Tanzimat dönemine kadar devam etti.
- XVIII. yüzyıl boyunca yapılan savaşların uzun sürmesi ve başarısızlıkla neticelenmesi Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin daha da bozulmasına neden oldu. Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılda devlet bütçesinde oluşan açığı kapatmak amacıyla günümüz hazine bonosuna benzer bir şekilde **ESHAM** adıyla iç borçlanmaya gitmiştir. Devlet, bütçe açığını kapatmak için var olan vergileri artırarak yeni vergiler koydu.

18.Yüzyıl İslahatlarının Genel Özellikleri

- İlk kez Avrupa örnek alınmıştır. Avrupa'nın üstünlüğü ,Osmanlı Devleti tarafından ilk defa bu yüzyılda kabul edilmiştir (askeri ve teknik üstünlük)
- Öncelikle askeri alanda ıslahatlar yapılmıştır. Lale devri ıslahatları ise sosyal niteliklidir.
- İslahatlar ,kişilere bağlı kalması,halkın desteğinin alınmaması ve çıkarları zedelenen toplum kesimlerinin tepkileri yüzünden süreklilik gösterememiştir.İslahatlara en büyük tepkiyi Yeniçeriler göstermiştir.
- 17.Yüzyıl ıslahatlarından daha kapsamlı ve sistemli olsalar da devletin gerilemesine engel olamamışlardır.İslahatlar devletin ömrünü uzatmıştır
- Avrupa'dan uzman ıslahatçılar getirilerek yenilikler yapmak istenilmiştir
- 18.yüzyılda yeniçerilerin baskılarından dolayı özellikle Yeniçeri ocağına dokunulamamış, bunların yanına Avrupa tarzında yeni askeri kurumlar açılmıştır.Ancak bunlarda peş peşe gelen yenilgiler ve yeniçeri isyanları sonucunda devamlı olamamıştır.
- 18.Yüzyıl padişahlarının hemen hemen hepsi ıslahatçı karakterdedir.

4. ÜNİTE SONU ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ

KLASİK SORULAR

S1) –18. Yy da Rusya'nın genel durumu ve izlediği dış politika hakkında bilgi veriniz.

C1)- En büyük amacı sıcak denizlere (Akdeniz ege denizleri) inerek sömürge pastasından pay almaktı. Osmanlı ile mücadele ederek Karadeniz e hakim olmak ve boğazları kullanarak amacına ulaşmak istiyordu.

- Kafkasya da , Balkanlarda hakimiyetini genişletmeye yönelik politikalar izliyordu.
- **Panslavizm politikası** ile Balkan coğrafyasındaki Slav halkları birleştirmek ve kendi kontrolüne almaya çalıştı.
- En büyük rakipleri İngiltere ve Fransa karşısında zaman zaman Osmanlı Topraklarını koruma politikası izledi.

S2)- 18. Yy da Avusturya'nın genel durumu ve izlediği dış politika hakkında bilgi veriniz.

C2)- Avrupa da yayılan **milliyetçilik akımından** olumsuz etkileniyor, çatısı altında bulunan faklı milletleri bir arada tutmaya çalışıyordu.Rusya'nın **Panslavizm politikası** karşısında Osmanlı Devleti ile barışçıl bir politika izlemeye başlamıştı.

S3)- 18. Yy da İngiltere'nin genel durumu ve izlediği dış politika hakkında bilgi veriniz.

C3)- Avrupanın engüçlü devletleri arasındaydı Elde ettiği sömürgeleri korumak için Fransa ve Rusya ile mücadele ediyordu.Sömürgelerinin güvenliği için Osmanlı devletinin toprak bütünlüğünü savunuyordu.

S4)- 18. Yy da Fransa'nın genel durumu ve izlediği dış politika hakkında bilgi veriniz.

C4)- En büyük rakibi olan İngiltere ile sömürge yarışı içerisindeydi.Sömürgelerinin bir bölümünü İngiltere ye kaptırmıştı.Çıkar ilişkileri kapsamında zaman zaman İngiltere ye karşı Osmanlı ile; Osmanlıya karşı Rusya ile ittifaklar kuruyordu.

S5)- 18. Yy da Osmanlı Devleti'nin genel durumu ve izlediği dış politika hakkında bilgi veriniz.

C5)- Osmanlı Devleti ,Avrupalı devletlerin coğrafi keşifler, Rönesans ve Reform gibi gelişmelerle elde ettikleri ilerlemelere ayak uyduramamış ve Avrupa karşısında ekonomik, askeri ve sosyal açıdan gerileme içerisine girmişti.

- Uzun süren savaşlar ve alınan yenilgiler Osmanlıyı zor duruma sokmuştu.
- Devlet, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak için Askeri alan başta olmak üzere birçok alanda ıslahat yapmaya çalışıyordu.

S6)- 1711 Prut Savaşı ve sonucu hakkında bilgi veriniz.

C6)-18. Yy. başlarında Rus Çarı olan **I. Petro** Rusya'yı bir Avrupa devleti haline getirmiş ve tarihi bir dış politika tayin etmiştir. Bir taraftan Baltık Denizi'ne diğer taraftan Akdeniz'e açılmayı hedeflemiştir. **Lehistan'ın iç işlerine karışması** İsveç ile savaşlara sebep olmuş **Poltova Savaşı'nda** Ruslara mağlup olan İsveç kralı 12. Şarl'ın peşinden Petro da Osmanlı topraklarına girmiştir. Bunun üzerine Osmanlı, Rusya'ya savaş açmıştır. **Prut bataklığında** Rus ordusu sıkıştırılmışsa da Yeniçerilere güvenemediği için **Baltacı Mehmet Paşa** antlaşmaya razı olmuştur.Osmanlı ile Rusya arasında **Purut Antlaşması** yapılmıştır. İstanbul Antlaşması'yla kaybedilen yerler ve haklar geri alınmıştır Karadeniz yeniden Ruslar'a kapatılmış ve Türk gölü haline gelmiştir.

S7)-Lale devrinde yapılan yeniliklerden 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

C7)-

- Avrupa'ya ilk kez geçici elçiler gönderildi..İlk geçici elçi **Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendidir.**
- Sait Efendi'yi ve İbrahim Müteferrika tarafından matbaayı kuruldu (1727) **Matbaa batıdan alınan ilk yeniliktir.**
- Yalova'da bir kağıt fabrikası kuruldu.
- İstanbul'da bir kumaş fabrikası ve çini atölyesi kuruldu.
- Tulumbacı Ocağı adıyla ilk kez bir itfaiye örgütü kurulmuştur.
- İlk kez çiçek aşısı uygulandı.
- Sivil mimari gelişti.Bu dönemde pek çok köşk,saray,kasr,çeşme ve kütüphane yaptırılmıştır.
- Pek çok doğu klasiği Türkçe'ye çevrilmiştir.
- İstanbul'da bir çok kütüphane açılmıştır.
- Bu dönemde resim ve minyatür de çok gelişmiştir.

S8)- Patrona Halil İsyanının sebepleri hakkında bilgi veriniz.

C8)- İran savaşlarında alınan başarısızlıklar ve halkın savaşın getirdiği ağır vergiler altında ezilmesine karşın,devlet adamlarının lüks ve israf içinde yaşaması

- Hattatların kitap basımına tepki duymaları
- 1722-1746 arasında süren İran savaşlarından yenilgi haberleri geldiği halde padişah ve sadrazamın zevk ve eğlenceden ayrılarak cepheye gitmemeleri,İran üzerine yapılması düşünülen seferi geciktirmeleri
- Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın yakınlarını yüksek memurluklara getirmesi

S9)- Avrupa da yaşanan Sanayi İnkılabı hakkında bilgi veriniz.

C9)- Sanayi İnkılabı,Üretimin kol (insan) gücü yerine makinelerle yapılmasına verilen addır.

18. yy da buhar gücünün trenlerde ve makinalarda kullanılmaya başlaması ile sanayi inkılabı başlamıştır. **Sanayi inkılabı ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkmıştır.**

Sanayi inkılabı sonucunda büyük fabrikalar kurulmuş, sanayi ve ticaret gelişmiş ulaşım imkanları kolaylaşmıştır. Sanayi inkılabının en önemli sonuçlarından biri de **sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasıdır.**

S10)- Fransız İhtilalinin sebepleri hakkında bilgi veriniz.

C10)-

Krallık Rejiminin İstibdadı: Fransa XVI. yüzyıldan beri koyu bir mutlakiyetle yönetilmekte idi. Krallar, memleketin sahibi ve efendisi sayılırdı. Kralın Tanrı'dan başka kimseye hesap vermeyeceği kabul olunurdu. Kral ve çevresinin, zengin ve gösterişli yaşamına karşılık, halkın sıkıntılı yaşamı, Kral'a tepki duyulmasına yol açmıştır.

Sosyal Durum (Halkın çeşitli Sosyal Sınıflara Ayrılması) : Fransız milleti eşitsizlik üzerine kurulmuş sosyal bir yapıya sahipti. Halk, birbirlerine eşit olmayan ve başka hak ve imtiyazlara sahip bulunan ; Soylular - Rahipler - Burjuvalar- Köylüler olarak, dört ayrı sınıfa bölünmüştü.

Fransız Aydınlarının Etkisi : XVIII.yy.da Fransa'da yetişen filozoflar, düşünceleri ve eserleriyle, Fransız halkını etkilemişlerdir. Bu aydınlar içinde etkili olanları, **Monteskiyö , Volter, Didero ve Jan Jak Ruso'** dur.

İngiltere ve Amerika'nın Yönetimlerinin Etkileri : İngiltere' de , 1688' den itibaren görülen " **Meşrutî Krallık "** yönetimi, ve Fransızların destekledikleri Amerika'nın yönetim anlayışları (Özgürlük), Fransızları etkilemiştir.

Mali Zorluklar, Vergilerin Ağırlığı : Fransız ihtilalinin en temel nedenidir. Sarayın israfları, Fransa'nın XVIII.yy boyunca girdiği savaşlar, devletin ekonomik durumunun daha da bozulmasına yol açmış, halktan alınan vergilerin artırılmasına yol açmıştır.

S11)- Fransız İhtilalinin sonuçları hakkında bilgi veriniz.

C11)- Dünyada yeni bir devlet rejiminin (**Demokrasi**) doğmasına yol açmıştır.

- Mutlak krallıkların yıkılabileceği görülmüştür.
- **Milliyet, eşitlik, özgürlük, adalet, kardeşlik** gibi kavramlar dünyaya yayılmaya başladı.
- Milliyetçilik akımı dünyada etkili olmuş, çok uluslu yapıdaki imparatorlukların parçalanmasına yol açmıştır.
- İnsan hakları kavramını geliştirmiştir.
- Getirdiği ve dünyayı etkilediği evrensel düşüncelerden dolayı **yakınçağın** başlangıcı kabul edilmiştir.

S12)- Fransız İhtilalinin Osmanlı Devletine Etkilerini kısaca yazınız.

C12)- Osmanlı Ülkesindeki Azınlıklar arasında, özellikle Milliyetçilik akımı çok etkili olmuş, isyanlar çıkmış ,İmparatorluğun parçalanmasına ve sonuçta yıkılmasına yol açmıştır.

İhtilal sonrası dünyaya yayılan yeni düşünceler Osmanlı aydınları arasında da etkili olmuştur. Tanzimat'ın ilanında, yeni Osmanlıların ortaya çıkmasında, Kanun-i Esasi' nin hazırlanmasında bu etkiler görülür.

S13)- III. Selim döneminde askeri alanda yapılan yeniliklerden 4 tanesini maddeler halinde yazınız.

C13)-

- Yeniçeri Ocağının yanına Avrupa tarzında yeni ve ayrı bir ocak kurdu."Nizam-Cedit Ocağı" adı verilen bu ocak için **Selimiye Kışlası** kurulmuştur.
- III.Selim ,Nizam-Cedit Ocağının masraflarını karşılamak amacıyla "**İrad-Cedit**" adıyla ayrı bir hazine kurdu.
- Donanmaya önem verdiği için tersaneler yenilendi ve III.Mustafa döneminde kurulan Deniz Mühendishanesi genişletildi.Aynı şekilde daha önce I.Mahmut döneminde kurulan Kara Mühendishanesi de genişletildi.
- Avrupa'dan uzmanlar getirilerek **topçu , humbaracı ve lağımçı** ocaklarını yeniden düzenledi.
- Fransa'dan getirilen top örneklerine uygun olarak yeni toplar döktürüldü.
- Yeniçerilerin sayısı azaltılmış ve bu ocağa eğitim zorunluluğu getirilmiştir.

14)-Kabakçı Mustafa Paşa İsyanı hakkında bilgi veriniz.

14)- III.Selim'in yaptığı yenilikler başta Yeniçeriler olmak üzere bazı çıkar çevreleri tarafından iyi karşılanmadı.Özellikle Yeniçeriler ,Nizam-Cedit ordusunun kurulmasını ve güçlenmesinin hazmedemediler.1806-1812 Osmanlı-Rus savaşının devam ettiği bir sırada Nizam-Cedit ordusunun İstanbul'da olmamasını fırsat bilen bazı yeniçeriler **Kabakçı Mustafa önderliğinde birleşerek isyan çıkardılar.**III.Selim'i tahtan indirip ,yerine IV.Mustafa'yı tahta çıkardılar (1807).Ayaklanan yeniçeriler Nizam-Cedit kışlalarını basarak ocağı dağıttılar.Ancak IV.Mustafa'da fazla tahtta kalamamış ,**Rusçuk Ayarı Alemdar Mustafa Paşa İstanbul'a gelerek II.Mahmut'u padişah yapmıştır.**

KAVRAM BİLGİSİ

MAKYEVALİZM: Avrupalı Devletler Amaca ulaşmak için her yolun kullanılabileceği sistemine dayanan anlayış.

SÖMÜRGEÇİLİK: Büyük devletlerin, gelişmemiş ülkeleri ve milletleri siyasi ve ekonomik olarak himayelerine almaları ile bu bölgelerin yer altı, yer üstü kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına Sömürgecilik denir.

BAB-I ALİ: Yüksek kapı.18. yydan itibaren devlet yönetiminin merkezi haline gelen sadrazam konağı

BOŞLUK DOLDURMA

- Osmanlı tarihinde 1718 **Pasarofça Antlaşması** ile başlayıp, 1730 **Patrona Halil İsyanı** ile sona eren döneme Lale Devri adı verilir. Dönemin padişahı **III.Ahmet** ,sadrızamı ise **Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır**.
- **Lale devri** Osmanlı Devleti'nde Batının üstünlüğünün kabul edildiği ve Batının örnek alınarak ıslahatlar yapıldığı ilk dönemdir.
- **Nedim** Lale devrinin ünlü şairidir.
- 17. ve 18. yy da Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda aklın ön plana çıktığı, buna bağlı olarak felsefe ve bilimde büyük gelişmelerin yaşandığı döneme **aydınlanma çağı** denir.
- Büyük devletlerin, gelişmemiş ülkeleri ve milletleri siyasi ve ekonomik olarak himayelerine almaları ile bu bölgelerin yer altı, yer üstü kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına **Sömürgecilik** denir.
- **Sanayi İnkılabı**, Avrupa'da ham madde, pazar ve iş gücü ihtiyacını artırdı. Bu durum, yeni sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasına ve dünyada yaygınlaşmasına neden oldu.
- **Küçük Kaynarca Antlaşması** ile Rusya, Osmanlı ülkesinde yaşayan Ortodoksların haklarını koruyacaktı.
- **Küçük Kaynarca Antlaşması** ile Kırım bağımsız oldu. İlk kez halkı Müslüman olan bir yer elden çıktı
- Amerika Birleşik Devletleri, **İngiltere** ile Amerikan kolonilerinin yaptığı savaş sonrasında imzalanan **Versay Antlaşması** ile kurulmuştur.
- III.Selim dönemdeki ıslahat hareketlerinin tamamına genel anlamda "**Nizam- Cedit**" adı verilir.
- İlk sürekli elçiler **III. Selim** döneminde Avrupa da açılmıştır.
- II. Mahmut 1808 yılında yaptığı **SENED-İ İTTİFAK** ile âyanların varlığını resmen tanımak zorunda kaldı.
- Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılda devlet bütçesinde oluşan açığı kapatmak amacıyla günümüz hazine bonosuna benzer bir şekilde **ESHAM** adıyla iç borçlanmaya gitmiştir.

V. ÜNİTE

EN UZUN YÜZYIL (1800 - 1922)

1. KONUS: XIX. YÜZYIL BAŞLARINDA ASYA VE AVRUPA
2. KONUS: II. MAHMUT DÖNEMİ SİYASİ OLAYLARI
3. KONUS: TANZİMATTAN MEŞRUTİYETE
4. KONUS: OSMANLI DEVLETİ'NDE ANAYASAL DÜZENE GEÇİŞ VE SİYASİ GELİŞMELER
5. KONUS: XIX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜLTÜREL GELİŞMELER
6. KONUS: XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ VE SAVAŞLAR

1. KONUS

XIX. YÜZYIL BAŞLARINDA ASYA VE AVRUPA

XIX. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin çağdaşı olan İngiltere, Fransa, Rusya, İspanya, Hollanda ve Avusturya dünya politikalarına yön veren devletler durumundaydı. XIX. Yüzyılda milliyetçilik ve liberalizm, Avrupa'nın siyasi ve sosyal gelişimini yönlendirdi. Bu yüzyılda Avrupa'da liberalizmin etkisi eşitlikte değil özgürlükte görüldü. Hükümdarların izledikleri mutlakiyetçilik zayıfladı ve Avrupa ülkelerinde demokrasi anlayışı güçlendi. XIX. yüzyılın ikinci yarısında siyasi birliğini sağlayan İtalya ve Almanya, Avrupa devletler Sahnesine katıldı.

II. MAHMUT DÖNEMİ ISLAHATLARI

SENED-İ İTTİFAK (1808)

Anadolu ve Rumeli ayanları ile Padişah II. Mahmut arasında imzalanmıştır. **Bu senede göre,**

- Ayanlar padişaha bağlı kalacaklarına, yapılacak ıslahatları kendi bölgelerinde uygulayacaklarına dair söz vermişlerdir.
- Padişah ilk defa yetkilerini paylaşmış ; ayanların haklarını ve varlıklarını resmen tanımıştır.

NOT: Sened-i ittifak hükümdarın mutlak otoritesini (gücünü) sınırlayan ilk antlaşmadır. Devletin, ayanlara söz geçiremeyecek durumda olduğunu göstermiştir.

NOT : Hükümdarın yetkilerinin ilk kez sınırlandırılması bakımından Magna Charta'ya benzer. Zorla imzalatılmamış olması bakımından farklılık gösterir.

YÖNETİM ALANINDA YAPILAN ISLAHATLAR

- Divan kaldırılmış yerine nazırlıklar (bakanlıklar) kurulmuştur. Memurlara rütbe ve nişan sistemi getirilmiştir. Memurlara pantolon ceket ve fes giyme zorunluluğu getirildi,
- İlk kez nüfus sayımı yapılmıştır. (Askeri amaçlı)
- İller merkeze bağlanmıştır.
- Muhtar tayinleri yapılmıştır.
- Dirlik sistemi (tımar) kaldırılmıştır. (Memurlara maaş bağlandı)
- Dar'üş-Şuray-ı Bab-ı Ali (ıslahatlara öncülük etmek için), Dar'üş-Şuray-ı Askeri (askerlik işlerini düzenlemek için), Meclis-i Valay-ı Ahkam-ı Adliye (adalet işlerini düzenlemek için) kurulmuştur.
- Yurt dışına çıkışlarda pasaport uygulaması başlatıldı.
- Devletin kişilerin mallarına el koyma (**müsadere**) usulüne son verildi.

ASKERİ ALANDA YAPILAN ISLAHATLAR

Alemdar Mustafa Paşa tarafından Nizam-ı Cedit'e benzeyen yeni bir ordu kurulmuştur. Fakat Yeniçeriler tepki göstererek isyan etmişler. Alemdar Mustafa Paşa öldürülmüş ve kurulan Sekban-ı Cedit ocağı kapatılmıştır.

II. Mahmut yeniçerilerden oluşan Eşkinci adıyla yeni bir ocak kurmuşsa da talim yapmak istememeleri yüzünden ocağı kapatmıştır.

- **1826 Vakay-ı Hayriye** : 1826 da halkın ve ulema sınıfının da desteğiyle Yeniçeri Ocağı kaldırılmış, bu olaya Vakay-ı Hayriye denmiştir.

Not : Padişahların devlet üzerindeki otoritesi yeniden sağlanmış, ayrıca ıslahatların önündeki en büyük engel kaldırılmıştır.

- Yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusu kurulmuştur. Seraskerlik makamı kurulmuştur.

EĞİTİM VE KÜLTÜRALANINDA YAPILAN ISLAHATLAR

- II. Mahmut resmini yaptırarak devlet dairelerine astırdı.
- Posta, polis ve karantina teşkilatları kuruldu.
- Avrupa tarzı okullar açılmış, bu da eğitimde ikiliklerin çıkmasına sebep olmuştur. (Rüşdiye, Tıbbiye, Harbiye, Enderun'un yerine Mekteb-i Maarif-i Adliye)
- İlk kez Avrupa'ya öğrenci gönderildi.
- İstanbul'da ilk öğretim zorunlu hale getirildi.
- **Takvim-i Vakayi** adlı ilk resmi gazete çıkarıldı.
- Yabancı müzik serbest bırakıldı.

EKONOMİK ALANDA YAPILAN ISLAHATLAR

- İngilizler'le Balta Limanı Antlaşması yapıldı (1838).
- Yerli malı kullanımı teşvik edildi.
- Yerli tüccarların rekabet edebilmesi için gümrük kolaylıkları getirildi.
- Memurların ve askerlerin elbiselerinin yerli kumaştan yapılmasına çalışıldı.

2. KONU II. MAHMUT DÖNEMİ SİYASİ OLAYLARI

MİLLİYETÇİLİK HAREKETLERİ VE İSYANLAR

SIRP İSYANI (1804 – 1878)

Fransız İhtilali'nin yaygınlaştırdığı milliyetçilik akımının etkisi ve Rusların kıskırtmaları ile ilk isyan Sırbistan'da çıktı.

Sebepleri :

- Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik akımı
- Rusya'nın kıskırtması
- Osmanlı merkezi otoritesinin bozulması
- Gönderilen yöneticilerin haksız davranışları
- Osmanlı Avusturya savaşlarında Sırbistan'ın savaş alanı haline gelmesi

İlk isyan 1804'de Kara Yorgi tarafından çıkarılmış, Rus savaşları yüzünden uzun süre bastırılmamıştır. 1812 Bükreş Antlaşması ile imtiyazlar elde eden **Sırp**lar, **1829 Edirne Antlaşması ile özerklik kazanmış, 1878 Berlin Antlaşması ile de bağımsızlıklarını elde etmişlerdir.**

1878 Berlin Antlaşması :

- Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olacak
- **Batum, Kars, Ardahan ve Artvin Rusya'ya bırakılacak fakat Doğu Beyazıt ve Eleşkirt Osmanlı'da kalacak**
- Bulgaristan üçe ayrılacak; Makedonya Osmanlı'da kalacak, Doğu Rumeli Hıristiyan bir valinin yönetiminde imtiyazlı bir eyalet olacak, asıl Bulgaristan ise Osmanlı'ya bağlı özerk bir prenslik olarak kalacak
- Savaş tazminatı 60 milyona çıkarılacak
- Bosna – Hersek Osmanlı'ya ait olacak fakat yönetimi Avusturya'ya bırakılacak
- Yunanistan'a Teselya bölgesi verilecek
- **Ermeni ve Rum azınlıklara ayrıcalıklar verilecektir.**

*Not : 19. Y.y. da imzalanan en ağır antlaşmadır. Rusya, Balkanlar ve Boğazlar üzerinde Ayestefanos ile elde ettiği hakları kaybetti. İngiltere ile Avusturya en karlı çıkan devletlerdir. Osmanlı Devleti açısından önemli bir değişiklik olmamış, yalnız Rusya'nın Osmanlı'yı parçalama emellerine set çekilmiştir. **Ermeni meselesi ortaya çıkmıştır.** Osmanlı Alman yakınlaşması başlamıştır. İngiltere, Osmanlı'yı korumaya yönelik politikasını değiştirmiş, bundan sonra parçalamaya çalışmıştır. Osmanlı Devleti'nin tek kazancı Doğu Beyazıt olmuş, **Kıbrıs gibi önemli bir üs kaybedilmiştir.***

*Not : Sırp*lar Osmanlı'ya karşı ilk ayaklanan millettir.

YUNAN İSYANI (MEGALO İDEA) (1820 –1829):

MEGALO İDEA:Yunanlıların (Rumların) eski Bizans'ı yeniden canlandırarak,büyük Yunanistan'ı kurma hayali

Sebepleri :

- Milliyetçilik akımı
- Rusya'nın kıskırtması
- İstanbul'daki Fener Rum Patrikhanesinin Rumları kıskırtması
- Avrupa Devletlerinin Rumlar'ı eski Yunan uygarlığının temsilcileri olarak kabul etmeleri
- Etnik-i Etery'a'nın çalışmaları
- Osmanlı yönetimindeki bozulmalar
- Rum aydınlarının çalışmaları

İlk isyan 1820'de **Eflak'ta** çıkmış, fakat **Tepedelenli Ali Paşa** tarafından bastırılmıştır. Ali Paşa'nın Osmanlı yöntemiyle arasının bozulup isyan etmesiyle uygun ortamı bulan Rumlar 1821'de **Mora'da** isyan etmişler, Avrupa devletlerinin de desteğini alan isyan bastırılmamıştır. **Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan** yardım istenmiş, Mehmet Ali Paşa Mora ve Girit valiliğine karşılık yardım ederek isyanı bastırmıştır. Buna kızan Avrupa devletleri, **Navarin'de** Osmanlı ve Mehmet Ali Paşa donanmasını yakmışlardır. Osmanlı Devleti tazminat istemiş, buna karşılık Avrupa devletleri Yunanistan'ın bağımsızlığını teklif etmişlerdir. Kabul edilmeyince Fransa geçici olarak Mora'yı İngiltere İskenderiye'yi işgal etmiştir. Rusya ile savaş açmıştır. Yapılan savaşı kaybeden Osmanlı Devleti, **1829 – Edirne Antlaşması ile Yunanistan'ın bağımsızlığını tanımıştır.**

1829 Edirne Antlaşması :

- Yunanistan bağımsız olacak (ilk kez bir azınlık bağımsızlık kazandı.)
- Sırp'lar'a özerklik verilecek (ilk kez bir azınlık özerklik kazandı.)
- Eflak ve Boğdan Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı kalacak fakat buralara imtiyaz verilecek (Romanya'nın temelleri atılmıştır.)
- Osmanlı Devleti 8.500.000 lira savaş tazminatı ödeyecek
- Doğu'da Batum'a kadar olan topraklar Rusya'ya bırakılacak

Not-1 : Küçük Kaynarca'dan sonra imzalanan en ağır anlaşmadır.

Not-2 : Fransa'nın Cezayir'i işgaline zemin hazırlamıştır. (Kuzey Afrika'da kaybettiğimiz ilk topraktır – 1830)

Not-3 : Mısır sorununa sebep olmuştur.

Not-4: Yunanistan Osmanlı'dan bağımsızlık kazanan ilk azınlıktır. Bu durum Osmanlı egemenliğindeki diğer azınlıklara örnek oldu. Eflak, Boğdan ve Sırbistan'a tanınan özerklik Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki egemenliğinin kaybolmasına yol açtı.

Pontus İddiaları:

Yunanlılar, ilk Pont devleti ile 1204'teki Trabzon krallığı tarihini birbirine karıştırıp bağlayarak tarih içinde bölgenin kendi toprakları olduğunu ifade etmişlerdir. Bu amaçla XX. yüzyıl başlarında Doğu Karadeniz kıyılarında bir Pontus Rum devleti kurma hayalini gütmüşlerdir Bu iddialar tamamen asılsız ve tarihsel bir dayanağı olmayan iddialardır Doğu Karadeniz Bölgesi'nin tarihî, siyasi ve nüfus yapısı bakımından Yunanistan ile bir ilgisi yoktur.

Yunanistan'ın Anadolu'da Yayılmacı Emelleri:

İngiltere, Fransa ve Rusya'nın desteğini alan Yunanistan; eski Bizans İmparatorluğu'nu canlandırmak ve büyük Yunanistan'ı kurmak için Osmanlı Devleti'nden Kıbrıs, Girit, Batı Anadolu, Ege Adaları, İstanbul ve Doğu Karadeniz Bölgesi'ni almak istiyordu. **Megali İdea (Büyük Hedef)** adını koyduğu bu amacını gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'nin güçsüzlüğünden faydalanarak Osmanlı topraklarını işgale başladı.

Yunanistan 1. Dünya Savaşı öncesinde , savaş sırasında ve sonrasında Avrupalı devletlerle işbirliği yaparak; Anadolu toprakları üzerindeki amaçlarına ulaşmak istemiştir.

DEĞİŞEN ŞARTLARAGÖRE AVRUPADEVLETLERİNİN OSMANLI POLİTİKALARI

VİYANA KONGRESİ (1815)

Fransa İmparatoru Napolyon'un 1804 ten itibaren Avrupa'nın en güçlüsü olmak için **Avusturya, İngiltere ve Rusya** gibi devletlerle savaşması Avrupa'da siyasi dengeleri bozmuştu.

Avrupa da yaşanan bu siyasi karışıklığı sonlandırmak ve yeni bir Avrupa haritası çizmek için **İngiltere, Rusya,Avusturya, Prusya ve Fransa'nın** katıldığı **Viyana Kongresi (1815)** toplandı. Rusya, İngiltere, Avusturya ve Prusya aralarında anlaşarak **DÖRTLÜ İTTİFAK** grubunu kurdular

Toplantının başkanlığını yapan Avusturya Başbakanı **METERNİK in** ortaya attığı bir politika katılımcı devletler tarafından benimsendi. **Meternik Sistemi** denilen bu politikaya göre ; **“devletler Milliyetçilik akımının olumsuz etkilerinden korunmak**

İçin işbirliği yapacaklar, Avrupa'nın herhangi bir yerinde çıkabilecek ayaklanmaları bastırmak için birlikte hareket edeceklerdir."

Viyana Kongresi'nde (1815) Avrupa devletlerinin sınırları yeniden çizildi. Ancak sınırlar çizilirken ırk, dil, din unsurları göze alınmadığı için istenen barış ortamı uzun sürmedi. Bu nedenle 1815'ten 1827'ye kadar geçen süre, Avrupa'da yeniden düzenlemek anlamına gelen **RESTORASYON DÖNEMİ** olarak adlandırıldı

NOT : *Avrupalı devletler , Meternik sistemini kendi çıkarları doğrultusunda uygulamışlardır. Osmanlı devletine karşı Balkanlarda çıkan ayaklanmaları (sırp isyanı, yunan isyanı vb.) meternik sistemine aykırı olarak desteklemiştirler. Bu durum Avrupa politikalarının Çifte standart içerdiğini göstermektedir.*

ŞARK MESELESİ (DOĞU SORUNU)

İlk kez Viyana Kongresi'nde (1815) ifade edilen **Şark Meselesi** deyimi ile Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri anlatılmak istenmiştir. **Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başladıkları 1071'den 1923'e kadar geçen dönemde Avrupa devletlerinin Türk - İslam dünyasına karşı izledikleri politikayı ifade eder.**

Şark Meselesi Avrupalı devletler açısından, Türklerden (Müslümanlardan) kurtulmak amacıyla farklı aşamalardan oluşan bir plandır. **Buna göre ;**

1)- Türklerin Anadolu ve Balkanları ele geçirerek Avrupa ortalarına kadar ilerlediği dönemde Avrupa devletleri haçlı seferlerini başlatarak Türkleri Anadolu ve Balkanlardan atmayı hedeflediler ancak başaramadılar.

2)- Şark meselesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarından çıkarılması ve buraların paylaşımı ile İstanbul'u alarak eski Bizans İmparatorluğu'nun canlandırılması şekline dönüştü. Bu süreçte Rusya'nın kışkırtması ile Balkanlarda Hristiyan azınlıkların isyanı da başlamıştı.

Bu ikinci aşama kısmen başarıya ulaşmış, ve Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı sonrasında parçalanmıştır. Ancak Kurtuluş Savaşı ile Türk Milleti Anadolu topraklarını savunmuş ve ikinci aşamanın tam olarak başarıya ulaşmasına izin vermemişlerdir.

3)-Türkleri Anadolu'dan atamayacaklarını anlayan Avrupa ,Şark Meselesinde yeni bir değişikliğe giderek; Türkleri kendi içerisinde parçalamak , Alevi- Sünni, Türk -Kürt, Sağ- sol, laik -muhafazakar, doğulu batılı vb. yapay ayrışmaları kışkırtmak, Ermeni Meselesi , Pontus Meselesi , Kürt Meselesi gibi gerçek dışı iddialarla Türkiye'yi zor duruma düşürmek gibi yolları deneyerek Türkleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanma yolunu denemektedir.

MISIR SORUNU VE MEHMETALİ PAŞA İSYANI

Nedenleri:

Mora'daki Yunan isyanını bastıran Mehmet Ali Paşa'ya Mora Valiliği verilecekti. Mora Yunanlılarda kalınca Mehmet Ali Paşa Suriye Valiliğini istedi. II. Mahmut Kabul etmeyince oğlu İbrahim Paşa Adana ve Konya'ya ilerledi. Suriye'de Osmanlı Ordusunu yenmesi sonucunda Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa'ya karşı Rusya ile anlaşmıştır. Bunun üzerine Mehmet Ali Paşa Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmiştir. Rusya'nın devreye girmesi bazı Avrupa ülkelerini rahatsız etmiş ve Mısır sorunu uluslararası bir boyut kazanmıştır. İngiltere'nin devreye girmesi ile **Kütahya Antlaşması** imzalanmıştır (1833).

Buna göre: Mehmet Ali Paşa'ya Mısır valiliğine ek olarak Suriye ve Girit Valiliği oğluna Cidde valiliği ve Adana çevresinin vergi toplama hakkı verilmiştir.

Vali'nin yeniden isyan edebileceğini düşünen II. Mahmut'un **Rusya ile dostluk antlaşması olan Hünkâr iskelesi Antlaşması'nı (1833)** imzalaması **boğazlar sorununu** gündeme getirmiştir. Çünkü bu antlaşmaya göre savaşta iki devlet birbirine yardım edecek ve Osmanlıya saldırıda Ruslar Boğazlara inebilecekti.

8 Yıl sürecek antlaşmanın sonuna yaklaşılması ve Mehmet Ali Paşa'yla gerginliğin devam etmesi, Mısır ve Boğazlar sorununda İngiltere'nin desteğini almak isteyen Osmanlı Devleti'ni İngiltere ile **BALTA LİMANI ANTLAŞMASI (1838)** ni imzalamaya sevk etmiştir. **Böylece İngiltere'ye çok geniş ayrıcalıklar verilmiştir.**

NOT: Balta Limanı Antlaşması İle Verilen İmtiyazlar:

- ✓ İngiliz tüccarlar, hiçbir kısıtlama olmadan, her tür malı tüm Osmanlı topraklarında hem iç hem dış ticaret amacıyla alıp satabilecekler. (Antlaşmadan önce İngilizler ticaret mallarını limana kadar getirebiliyor ve bu malın dağılımını yerli tüccarlar yapıyorlardı. Bu maddeden sonra yabancılar iç piyasamıza hâkim oldular.)
- ✓ İngilizler'den mal alım ve nakli için belge istenilmeyecekti.
- ✓ İngiliz tüccarlar, iç ticarete yerli tüccarlardan fazla vergi ödemeyecekti.
- ✓ Yabancı mallar Boğazlardan serbestçe geçecekti.
- ✓ Antlaşma, sürekli olacak ve bundan tüm Avrupa devletleri yararlanacaktı

Kütahya Antlaşması ile elde ettiği topraklarla yetinmek istemeyen M. Ali Paşa ve verdiği toprakları geri almak isteyen II. Mahmut arasında **1839 Nizip Savaşı meydana** gelmiştir. Osmanlı ordu ve donanması mağlup olmuş, mağlubiyet haberi İstanbul'a gelmeden ölen II. Mahmut'un yerine Abdülmecit tahta çıkmıştır.

Hünkâr İskeleyi Antlaşması'na göre Rusya'nın yardım istemesinden çekinen İngiltere Mısır sorununu uluslararası bir konferansa çekmiş, Fransa hariç Avrupa'nın büyük devletlerinin katıldığı **LONDRA ANTLAŞMASI** imzalanmıştır.

LONDRA ANTLAŞMASI (1840) Mısır Sorununun Çözülmesi

- *Mısır hukuken Osmanlı Devleti'nin olacak, yönetimi Mehmet Ali Paşa ve ailesine verilecek(Mısır Hidivliği)
- *Suriye, Girit, Adana, Cidde, Osmanlı'ya geri verilecek
- *Mısır Osmanlı'ya yıllık vergi ödeyecektir.

Not-1 : Mısır iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Osmanlı Devletine bağlı eyalet durumuna gelmiştir.

Not-2 : Fransa'ya güvenerek antlaşmaya uymayan M. Ali Paşa, Osmanlı – İngiliz donanmasına yenilince antlaşmaya uymuştur.

LONDRA BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (1841) :

Hünkar iskelesi Antlaşması'nın süresinin dolması üzerine bu antlaşmanın yenilenmesini engellemek isteyen İngiltere sorunu uluslararası bir konferansa taşımıştır. İngiltere, Rusya, Fransa, Prusya, Avusturya ve Osmanlı Devleti katılmıştır. **Yapılan anlaşmaya göre ;**

- *Boğazlar Osmanlı Devleti egemenliğinde olacak
- *Savaş gemileri geçemeyecek fakat ticaret gemilerinin boğazlardan geçi serbest olacaktır.

Not-1 : İlk kez Boğazlar'ın durumu uluslar arası bir konferansta belirlenmiştir.

Not-2 : Rusya Hünkar İskeleyi'yle elde ettiği hakları kaybetmiştir.

Not-3 : İngiltere ve Fransa Akdeniz'deki güvenliklerini sağlamışlardır.

Not-4 : Osmanlı'nın Boğazlar üzerindeki mutlak egemenliği sona ermiştir.

3. KONU TANZİMATTAN MEŞRUTİYETE

TANZİMAT FERMANI (3 Kasım 1839)

Abdülmecit, Mustafa Reşit Paşa'yı II. Mahmut zamanında kararlaştırılan Tanzimat Fermanı'nı hazırlamakla görevlendirdi. Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane bahçesinde okundu. Bu yüzden "Tanzimat Fermanı'na, "**Gülhane Hatt-ı Hümayunu**" da denilmiştir.

Tanzimat Fermanı ile ulaşılmak istenen amaç: 1840 Londra Konferansı'nda azınlık sorununun gündeme gelmesine engel olmak ve Mehmet Ali Paşa isyanı konusunda Osmanlı Devleti'nin lehine karar alınmasını sağlamaktır. Böylece azınlıkları koruma bahanesiyle Avrupa devletlerinin Osmanlı'nın iç işlerine karışmasının önü kesilecek ve Rusya'nın Balkanlardaki etkisi kırılmış olacaktır.

Tanzimat Fermanı'nın başlıca esasları şunlardır:

1. Müslüman ve Hıristiyan bütün halkın ırz, namus, can ve malı devlet garantisi altında bulunacak.
2. Vergiler herkesin gelire göre, düzenli bir şekilde alınacak.
3. Askerlik işleri düzene konulacak.
4. Mahkemeler açık olacak. Hiç kimse mahkeme edilmeden cezalandırılmayacak.
5. Herkes malına sahip olup, miras bırakılabilecektir.
6. Her türlü rüşvet ve iltimas kalkacaktır.
7. Herkes kanun önünde eşit olacak.

Yorum:

- Padişah; bu fermanı ilân ederek bizzat kendisi kendi yetkilerini sınırlandırmıştır.
- Fermanın getirdiği en büyük yenilik, her gücün üstünde kanun kuvvetinin bulunduğu düşüncesinin ortaya çıkmasıdır.
- Tanzimat Fermanı; Osmanlı Devleti'nde anayasacılığın başlangıcıdır.
- Vatandaşın mülkiyet hakkı, devlet garantisi altına alınmıştır.
- Tanzimat Fermanı'nı ilânı ile Osmanlı ülkesinde Avrupai tarz hukuk kuralları geçerli olmaya başlamıştır.
- Askerlik vatan hizmetine dönüşmüştür.
- Batılılaşma, hareketleri bundan sonra daha da yoğunlaştı.
- Tanzimat döneminde Batıyı daha iyi anlayan aydınlar yetişti.

Sonuçlar:

- Tanzimat Fermanı'nın halk tarafından anlaşılması için Anadolu ve Rumeli'ye memurlar gönderildi.
- Hukuk alanında ıslahatlar ile yeni ticaret, ceza kanunları ve mahkemeler meydana getirildi. Fakat bu haklardan Türkler ve Müslüman'lardan daha çok Avrupalılar ve gayrimüslimler yararlandılar.

- Kılık, kıyafet, yaşayış ve sosyal alanda "Batılılaşma" denilen yenilikler yapıldı.
- Tanzimat Fermanı, **anayasanın Osmanlı ülkesinde başlangıcı oldu**. Osmanlı Devleti bu fermanı ilân ederken Avrupalı devletlerin desteğini sağlamayı amaçlamıştı. Tanzimat'ın hemen sonrasında Mısır meselesi, onların yardımı ile halledildi.
- Rusya ve Hünkâr İskelesi meselesi ve boğazların durumu çözümlendi.
- Ordu ve eğitim alanında batı örneklerine göre çalışmalar yapıldı.

NOT: Tanzimat Fermanı, halk iradesiyle değil, padişahın tek taraflı iradesiyle ortaya çıkmıştı. Bu nedenle halk tarafından tam olarak anlaşılamadı. Ancak bu dönemde ilk Osmanlı aydın kadrosu yetişti.

OSMANLI DENGE POLİTİKASI

KIRIM SAVAŞI (1853 – 1856)

Sebepleri :

- Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi
- Rusya'nın Boğazlar üzerinde söz sahibi olabilmek için Hünkâr İskelesi'ne benzeyen bir antlaşma yapmak konusunda Osmanlı'ya baskısı
- Rusya'nın Balkan toplumlarının kışkırtması
- Rusya'nın ortaya attığı Kutsal yerler sorunu (**Tüm dinler için kutsal kabul edilen Kudüs'ün Osmanlı Devletinin elinde olması**)
- İstanbul'a elçi olarak gönderilen prens Mençikof'un saygısız ve tutarsız istek ve davranışları

Rusya Osmanlı'ya savaş açarak doğudan ve batıdan taarruza geçmiştir. İngiliz ve Fransız donanmasının Boğazlar'dan geçerek, İstanbul önlerine gelmesine kızan Ruslar, Sinop limanında bulunan Osmanlı donanmasını yakmıştır. (1853 Sinop Baskını). Rusya'nın güçlenmesi, Boğazlar'da söz sahibi olması ve Akdeniz'e inmesi Avrupa devletlerinin çıkarlarına ters düşmekteydi. **Bu amaçla İngiltere, Fransa ve Piyemento Osmanlı'nın yanında savaşa katıldılar. Müttefik orduları karşısında Rusya tutunamayarak mağlup oldu.** Rus yönetiminde de değişiklik olmuş, yeni Çar barış istemiştir. **Paris'teki barış görüşmelerine İngiltere, Fransa, Piyemento, Avusturya, Prusya, Rusya ve Osmanlı Devleti katılmıştır.**

1856 PARİS ANTLAŞMASI :

*** Karadeniz tarafsız bir bölge olacak, burada Osmanlı ve Rusya donanma ve tersane bulunduramayacak

Yorum : Osmanlı Devleti galip geldiği savaşta mağlup muamelesi görmüştür.

***Osmanlı Devleti bir Avrupa devleti sayılacak ve toprak bütünlüğü Avrupa devletlerinin garantisi altında olacak

Yorum-1 : Böylece Avrupa devletler hukukundan faydalanacak ve Rusya karşısında toprak bütünlüğü korunmuş olacaktır.

Yorum-2 : Osmanlı Devletinin kendi topraklarını koruyamayacak kadar güçsüz olduğu ortaya çıkmıştır.

***Osmanlı ve Rusya savaşta işgal ettiği yerlerden geri çekilecek

- *** Eflak ve Boğdan'a özerklik verilecek
- *** Boğazların durumu 1841 Londra Antlaşması'na göre olacak
- ***Tuna Nehri'nin yönetimi bir komisyona bırakılacak ve ticaret gemilerine açık olacak
- ***Avrupa devletleri Osmanlı'nın yapacağı ıslahatlara karışmayacak.

Not-1 : Paris Konferansı esnasında Osmanlı Devleti Islahat Fermanı'nı hazırlayarak konferansa sunmuştur. (iç işlerine karışılmasını önlemek amacıyla).

Not-2 : Rusya, Küçük Kaynarca ve Edirne Antlaşması ile elde ettiği hakları kaybetmiştir.

Not-3 : Osmanlı Devleti ilk kez Kırım Savaşı esnasında Abdülmecit zamanında 1854'de İngiltere'den borç almıştır.

Not-4 : Islahat Fermanı'nın antlaşma metninde yer alması Avrupa'nın içişlerimize karışmasına zemin hazırlamıştır.

Not-5: Duyun-u Umumiye:

Kırım Savaşı , Osmanlı ekonomisini olumsuz etkiledi ve ilk kez İngiltere'den dış borç alındı. Sonraki dönemlerde borç alınmaya devam edildi. Osmanlı Devleti zamanla bu borçların faizlerini dahi ödeyemez hâle geldi. Sonunda **1881 Muharrem Kararnamesi** ile dış borçların ödenmesinde yeni koşullar belirlendi. Avrupa devletleri alacaklarını kendileri tahsil etmek için **Duyun-u Umumiye (genel borçlar idaresi) ni kurdular.** Osmanlı Devleti'nin gelir getiren kaynaklarına el koydular

ISLAHAT FERMANI (1856)

Kırım savaşı'nın sonunda 1856'da Paris'te toplanan barış konferansına sunulmuştur.

Fermanın sunulmasındaki amaç : Osmanlı Devleti üzerindeki baskıları azaltmak konferanstan olumlu sonuçlar almak ve iç işlerimize karışmalarını engellemek olmakla beraber Avrupa devletlerinin iç işlerimize müdahalesine daha fazla zemin hazırlamıştır.

NOT: Ferman daha çok hıristiyan azınlığa ve onların haklarını, ayrıcalıklarını genişletmeye yöneliktir.

Maddeleri :

- Din ve mezhep özgürlüğü sağlanacaktır.
- Okul, kilise, hastahane gibi binaların tamiri ve yeniden inşaaı sağlanacaktır.
- Hıristiyan ve yahudi azınlığı küçük düşürücü sözler yasaklanmıştır.
- Hıristiyan azınlıklara devlet memurlarına ve çeşitli okullara girme imkanı verilmiştir.
- Mahkemelerin açık yapılması, herkesin kendi dinine göre yemin etmesi, hapisanelerin ıslahı ve kanunların azınlıkların diline çevrilmesi kararlaştırılmıştır.
- İşkence, dayak ve angarya kaldırılmıştır.
- Vergiler herkesin gelirine göre alınacak
- Azınlıklara bedelli askerlik getirildi.
- Hıristiyanlar da il genel meclisine üye olabilecekler
- Yabancılara da vergilerini vermek şartıyla mal mülk sahibi olma imkanı verilmiştir.
- Azınlıklara da banka, şirket, okul açma imkanı verilmiştir.

Not : Müslüman halka bir ayrıcalık getirmezken gayr-ı müslim halkın hakları daha da genişletilmiştir.

Not: Tanzimat ve Islahat Fermanlarını yayımlayan I. Abdülmecit 1861'de ölünce onun yerine Abdülaziz padişah oldu. **Sultan Abdülaziz Avrupa'ya giden ilk Osmanlı padişahıdır.**

4.KONU OSMANLI DEVLETİ'NDE ANAYASAL DÜZENE GEÇİŞ VE SİYASİ GELİŞMELER

I. MEŞRUTİYETİN İLANI

Tanzimat Devrinde Avrupa ile yakın ilişkiler kurulmuştu. Avrupa ülkelerini gören, onların dillerini konuşan ve Osmanlı Devleti hakkındaki görüşlerini öğrenen bir çok kişi yetişti. "**Genç Osmanlılar(Jön Türkler)** adını alan bu kişiler Tanzimat hareketlerinin ülkeyi kurtaracağına inanmıyorlardı. **Başlarında da Namık Kemal, Ziya Paşa, Mithat Paşa ve Hüseyin Avni Paşa gibi kişiler vardı.**

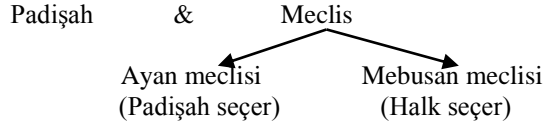
İlân Edilme Nedenleri :

- *Aydınların, ıslahat ve Tanzimat hareketlerinin Osmanlı Devleti'ni kurtarmaya yetmeyeceğini savunmaları ve bu doğrultuda çalışmalar yapmaları
- *Genç Osmanlıların (Jön Türkler) Osmanlı Devleti'ni çöküntüden kurtarmak, Azınlıkları bahane ederek,Avrupa'nın Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını önlemek istemeleri.

Balkan bunalımının ortaya çıktığı bir sırada Genç Osmanlıların isteklerini tam olarak yerine getirmeyen Padişah Abdülaziz bir suikast sonucu öldürüldü ve yerine V. Murat padişahlığa getirildi (1876). V. Murat'ın rahatsızlığının devam etmesi üzerine Meşrutiyet yönetimine kabul edeceğini açıklayan **II. Abdülhamit** padişah yapıldı (1876).

II. Abdülhamit padişah olunca, Mithat Paşa'yı kendisine sadrazam yaptı. Mithat Paşa'nın başkanlığında toplanan bir encümen Kanun-u Esasi'yi hazırladı. **İstanbul Tersane Konferansı'nın** Balkan bunalımını görüşmek için toplandığı gün, Meşrutiyet ilân edildi (23 Aralık 1876).

MEŞRUTİYET YÖNETİMİNİN YAPISI

Kanun-u Esasi'nin Özellikleri:

- 119 maddeden oluşan 1876 Kanun-u Esasi'si **Belçika Anayasasından** etkilenmiştir.
- Anayasada kişi özgürlüğü, din özgürlüğü, basın özgürlüğü, her türlü ortaklık kurma hakkı, öğretim ve öğrenim özgürlüğü, mülkiyet hakkı, konut dokunulmazlığı, dilekçe hakkı, Osmanlıların yasal eşitliği, vergi eşitliği gibi temel haklar düzenlenmiştir.
- Yürütme gücü başında padişahın bulunduğu nazırlardan meydana gelen Heyet-i Vekile'ye (Bakanlar Kurulu) aittir.
- **Yasama görevi; Ayan Meclisi ile Mebusan Meclisi'ne verilmiştir.**
- **Ayan Meclisi'nin üyeleri padişah tarafından ölünceye kadar tayin edilebilecekti. Mebusan Meclisi'nin üyeleri elli bin Osmanlı'nın seçeceği milletvekillerinden meydana gelecekti. Milletvekilleri dört yılda bir seçilecekti.**
- Kanun teklifini sadece hükümet yapabilecekti. Meclis açmak ve kapamak yetkisi padişaha aitti.
- Hükümet, meclise değil Padişaha karşı sorumludur.
- Padişah, devlet emniyetini bozduğu gerekçesi ile ve bir polis araştırması sonucu istediğini sürgüne gönderebilir.
- **1876 yılında ilan edilen Kanun-u Esasi, Türk tarihinin ilk anayasasıdır.**
- Tarihimizde ilk defa 20 Mart 1877'de açılan Meclis, 28 Haziran 1877'ye kadar devam etti. 1878 yılı Ocak ayında açılan ikinci Meclis, 14 Şubat 1878'de tatil edilmiştir.
- I. Meşrutiyetle Osmanlı tarihinde ilk defa halk, padişahın yanında yönetime ortak oldu.
- **Halk ilk defa seçme-seçilme ve temsil hakkını kullandı.**

Meşrutiyet rejimiyle birlikte oluşan mebusan meclisi içerisinde toplanan azınlık temsilcilerinin ülke aleyhine yaptıkları zararlı faaliyetler ve Osmanlı-Rus savaşının olumsuz etkileri sebebiyle II. Abdülhamit, 14 Şubat 1878 tarihinde Meclisi süresiz tatil etti. Osmanlı ülkesi bundan sonra, 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanına kadar, tekrar mutlakiyetle yönetildi.

MECELLE

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra adli ve hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyuldu. Başkanlığını **Ahmet Cevdet Paşa** nın yaptığı bir heyet tarafından hazırlanarak 1868 de yürürlüğe giren **Mecelle 1926 ya kadar uygulanmıştır.**

Mecelle, kaynağını İslam hukukundan almıştır. Medeni kanun özelliği taşıyan Mecelle hukuk muhakemeleri usulü, borçlar hukuku ve aynı haklar konusunda ilk yasa olması bakımından önemlidir. Ancak Mecelle de kişi, aile ve miras hukuku kurallarına yer verilmemiştir. Evlenme, boşanma, nafaka ve miras gibi konular kadıların başkanlığındaki şeri mahkemelerde görülmeye devam etmiştir. Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için sonraki yıllarda yeni çalışmalar yapılmıştır.

1877-1878 OSMANLI RUS SAVAŞI (93 HARBİ)

Fransa'nın Almanya'ya yenilmesi sonucunda Avrupa'nın güçler dengesi bozuldu. Rusya'nın Karadeniz'in tarafsızlığına karşı çıkması sonucunda **İstanbul Konferansı'nın** toplanmasına karar verilmiştir. Alınan kararlara Osmanlı Devleti'nin karşı çıkması sonucunda savaş çıkmıştır. Savaşı Rusya kazanmış **Ayastefenos (Yeşilköy)** Antlaşması imzalanmıştır. **Buna göre:** Bulgaristan Krallığı kurulmuş Sırbistan, Eflak, Boğdan ve Karadağ bağımsızlığına kavuşmuş Kars, Ardahan, Batum ve Doğubeyazıt Ruslar'a verilmiştir. Girit ve Ermenistan'da ıslahatlar yapılacaktır.

NOT: Avrupa devletlerinin araya girmesiyle Ayastefanos Antlaşması tanınmadı. Yerine **Berlin Antlaşması** yapıldı.

Berlin Antlaşması (1878)

- Sırbistan, Romanya ve Karadağ'a tam bağımsızlık verilmiş
- Kars, Ardahan, Batum Rusya'ya Doğubeyazıt Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır.
- Girit ve Ermenistan'da ıslahatlar yapılacaktır.
- Büyük Bulgaristan krallığı üç bölüme ayrıldı (Makedonya - Doğu Rumeli - Asıl Bulgaristan). Makedonya ıslahat yapma koşuluyla, Osmanlılara bırakıldı. Doğu Rumeli özerk olacaktı.

NOT: Osmanlı - Alman yakınlaşmasının başlangıcıdır. **İlk Ermeni sorununu ortaya çıkmıştır.** İstanbul konferansının toplandığı zaman, Avrupalıları etkileyebilmek için, I. Meşrutiyet ilân edildi

ERMENİ SORUNU:

Osmanlı devletinin ilk dönemlerinden itibaren Osmanlı çatısı altında rahatça yaşayan ve **Millet-i Sadıka** olarak anılan Ermeniler ilk defa 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sırasında isyan ettiler.

Ermeniler, **Hınçak ve Taşnak Cemiyetlerini** kurarak Osmanlı içinde zararlı faaliyetlere başladılar. II. Abdülhamit'e suikast girişimde bulundular. Van, Muş, Bitlis gibi illerde ayaklanmalar çıkardılar. Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırma çabaları, Avrupa'ya "Ermeniler katlediliyor." diye duyuruldu. Hatta Avrupa'dan bir heyet Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulundu. Ermeniler katlediliyor, haberinin asılsızlığı ortaya çıktı

I. Dünya Savaşı başlayınca Osmanlı 1915'te **Tehcir Kanununu (Göç Kanunu)** çıkararak ; Doğu Anadolu da düşmanla (RUSYA) işbirliği yapan Anadolu'daki Ermenileri O DÖNEMDE YİNE BİR Osmanlı toprağı olan Suriye'ye göç ettirdi. Ancak günümüzde Ermeniler bu dönemde 1,5 milyon Ermeni öldürüldü diyerek Soykırım (kökünü kurutma) iddialarında bulunmaktadır.

O dönemde savaştan, açlıktan ve çete savaşlarında dolayı Ermeniler öldüğü doğrudur; ancak iddia edildiği gibi bir soykırım yapılmamıştır. Zaten o dönemde Ermenilerin hepsi 1,5 milyon etmiyordu. Ayrıca biz günümüzde arşivlerimizi açtığımız halde Ermeniler arşivlerini açmamaktadır. Bu soykırım iddialarının amacı Türkiye'yi yıpratmak ve topraklarımızdan pay alabilmektir.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN DAĞILMASI (1878-1908)

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki mağlubiyetten sonra Padişah II. Abdülhamit, Meclis-i Mebusan'ı kapattı. Bundan sonra Osmanlı Devleti'nin gücünü tamamen kaybetmiş olması, barışçı bir politikanın izlenmesinde etkili oldu. Ancak, toprak kayıpları hızlı bir şekilde devam etti.

1) Kıbrıs'ın İngilizlere Üs Olarak Verilmesi (1878):

İngiltere; 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda yapılan Ayastefanos Antlaşması'nı geçersiz hale getirmek için kongre toplanmaya karar verdi. Ancak böyle bir kongrenin toplanması için şart olarak Kıbrıs'ın üs olarak verilmesini istedi. Kıbrıs'a sahip olmakla gerçekte Rusların Akdeniz'e inmesini önlemeyi amaçlıyordu. Görünüşte ise Rus saldırıları karşısında Osmanlı Devleti'ne yardım yapabilmek için Kıbrıs adasını istemişti. Bu konuda yapılan anlaşmaya göre, Kıbrıs hukuken Osmanlı Devleti'ne bağlı bulunacak, kurumlar da aynen devam edecekti (1878).

- İngiltere, Kıbrıs'ı elde etmekle, Doğu Akdeniz'i ve **Süveyş Kanalı'nı** kolayca kontrol etme imkanına kavuştu.
- Kıbrıs, İngiltere'ye geçici olarak verildiği halde; Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi üzerine İngiltere adayı topraklarına kattığını açıkladı.

2) Tunus'un Fransızlar Tarafından İşgali (1881):

Fransızlar, 1830 yılından Cezayir'i işgal etmişlerdi. Berlin Kongresi'nden sonra da Cezayir'in güvenliği açısından Tunus'un işgalini uygun gördüler. İtalyanların da bu konuda emellerinin olduğunu öğrenen Fransızlar harekete geçtiler. Bazı sınır olaylarını bahane ederek 1881'de Tunus'a girdiler. Osmanlı Devleti bu olayı protesto etmesine karşılık yeterli gücü olmadığından sonuç alamadı. Böylece Tunus, Fransız himayesi altına girdi.

3) Mısır'ın İngilizler Tarafından İşgali (1882):

Tunus'un Fransızlar tarafından işgali İngilizleri harekete geçirdi. Mısır, Mehmet Ali Paşa ve oğullarının idaresinde çok gelişmişti. **1869'da Süveyş Kanalı'nın** Fransızlar tarafından açılmasıyla Mısır'ın siyasi ve ekonomik önemi giderek arttı. **Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Akdeniz limanları yeniden önem kazandı. İngilizler de Hindistan yolu üzerinden bulunan Mısır'ı ele geçirme plânları yapmaya başladılar.**

Mısır'ın başında Mehmet Ali Paşa soyundan gelen ve "**Hidiv**" denilen bir vali bulunuyordu. Bunlardan Hidiv İsmail Paşa Fransa ve İngiltere'den çok borç almış ve 1879 yılında iflas etmişti. İngiltere ve Fransa bunun üzerine Mısır işlerine karışmaya başladılar, Mısır maliyesinin koruma hakkını elde ettiler.

Yabancıların müdahalesine karşı çıkan Mısırlılar ayaklanarak yönetimi ellerine geçirdiler. Karışıklıkları bahane eden İngilizler, 1882'de Mısır'ı işgal ettiler. Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında yapılan antlaşmaya göre; Mısır hukuken Osmanlı Devleti'ne ait olacak ve vergi ödeyecekti. Osmanlı Devleti ile İngiltere, Mısır'da birer Yüksek Komiser bulunduracaklardı. Bu anlaşmaya rağmen Mısır gibi zengin bir eyalet kaybedilmiş oldu.

4) Girit Sorunu ve 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı:

Yunanistan Edirne Antlaşması'yla bağımsız olduğu halde, Girit adası Osmanlı Devleti'ne bağlıydı..Yunanistan'a bağlanmak isteyen Girit Rumları adasının Mehmet Ali Paşa'dan tekrar Osmanlılara geçmesinden sonra ayaklandılar (1841). Bu isyanın bastırılmasından sonra 1866'da daha büyük bir isyan çıktı. Girit'te geçici hükümet kuran asiler âdânın Yunanistan'a bağlanmasını istediler. Osmanlı Devleti isyanı bastırınca Avrupalılar duruma müdahale ettiler.

Bunun üzerine **Halepa Fermanı** ilân edilerek Giritlilere imtiyazlar verildi (1866). Girit isyanının devam etmesi üzerine adaya yardım gönderen Yunanistan'la Osmanlı Devleti arasında savaş ihtimali ortaya çıktı. Bunun üzerine Avrupalı devletler 1879'da Paris'te bir konferans topladılar. Bu konferansta Halepa Fermanının uygulanması kabul edildi. 1887'de Doğu Rumeli'nin Bulgaristan'a bağlandığı sırada, adada yine isyan çıktı. Giritliler,Halepa Fermanına razı oldular.

Böylece:

- 1) Girit'in bazı sancaklarına Hıristiyan, bazılarında Müslüman vali atandı.
- 2) Yerli Meclisler kuruldu.

1896 yılında Girit'te yeniden isyan çıktı, Yunanlıların adaya asker çıkarmaları üzerine Osmanlı-Yunan Savaşı başladı (1897). Gazi Ethem Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Teselya'yı alarak **Dömeke**'de Yunanlıları mağlup etti. Atina yolunun açılması üzerine, büyük devletler araya girdiler. 1897 yılında İstanbul'da bir antlaşma yapıldı:

- 1) Yunanistan, Girit'teki askerlerini geri çekecek ve Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı ödeyecekti.
- 2) Girit'e muhtariyet verilecek ve Yunanistan krallık soyundan bir prens vali olacaktı.

Böylece:

- Bu antlaşmayla Girit elimizden çıktı.
- İkinci Meşrutiyetin ilân edildiği sırada, Yunanlılar Girit'i işgal ederek adayı Yunanistan'a bağladılar.
- Balkan savaşlarının sonunda yapılan Atina Antlaşması ile Girit'in Yunanistan'a ait olduğu kabul edildi (1913).

5) Doğu Rumeli'nin Bulgaristan'a bağlanması (1887):

1878 Berlin Antlaşmasıyla, Doğu Rumeli ıslahat yapmak şartı ile Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştı. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'ne bağlı Bulgar Prenslığı kurulmuştu. 1885 yılında Doğu Rumeli Bulgarları isyan ederek Bulgar Prenslığına bağlanmak istediklerini ilân ettiler. Ruslar Bulgarları kendilerine bağlamak istediklerinden bu durumu tepkiyle karşıladılar, iç karışıklıklar sonunda Alman Prensi Ferdinand, Bulgar Prenslığına seçildi. Osmanlı Devleti; durumu kabul ettiği gibi, Ferdinand'ı Doğu Rumeli 'valiliğine tayin ederek, bu eyaletin Bulgaristan'a bağlandığını kabul etti (1887).

6) Bosna-Hersek'in Avusturya'ya bağlanması (1908):

1878 Berlin Antlaşmasıyla Bosna-Hersek, geçici olarak Avusturya'ya bırakılmıştı. Osmanlı Devleti'nin II. Meşrutiyeti ilân ettiği sırada Avusturya bundan faydalanarak Bosna-Hersek'i topraklarına kattığını açıkladı. Osmanlı Devleti, Yenipazar sancağı hariç Bosna-Hersek'in Avusturya'ya ait olduğu kabul etti.

7) Bulgaristan Krallığının Kurulması (1908):

İkinci Meşrutiyetin ilânı sırasında, Bulgaristan krallığı bağımsızlığını ilân ederek, Doğu Rumeli'yi de kendisine bağladığını açıkladı. Osmanlı Devleti, Rusya'nın araya girmesi üzerine Bulgaristan krallığını resmen tanıdı. Böylece Doğu Rumeli ve Bulgaristan elimizden çıktı.

II. Mahmut, Osmanlı İmparatorluğu'nun en bunalımlı dönemlerinden birinde padişahlık yaptı. Buna rağmen hükümdarlığı süresince Osmanlı tarihinde ilk defa çok yönlü ıslahatlara girişti. İdari, askeri ve kültürel alanda yaptığı ıslahatlarla Osmanlı Devleti'nin çöküşünü durdurmak ve devlete Avrupalı bir karakter vermeye çalıştı. Özellikle Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmakla ıslahatların önündeki büyük bir engelden kurtulmuş oldu.

II. MEŞRUTİYET VE SİYASİ GELİŞMELER

II. MEŞRUTİYET'İN İLANI

Meşrutiyet yanlısı aydınlar harekete geçerek **İttihat ve Terakki (Birleşme ve İlerleme)** Cemiyeti'ni kurdular (1889). Bu cemiyetin amacı anayasayı yürürlüğe koydurarak Mebusan Meclisi'ni açtırıp yeniden meşrutiyet yönetimine geçişi sağlamaktı. Bu cemiyetin çatısı altında toplanan aydınlar II. Abdülhamit yönetimine karşı harekete geçtiler.

İçte bu gelişmeler yaşanırken dışta da Rus çarı ile İngiltere kralı **Reval** görüşmesi ni yaptılar (1908). Reval görüşmesinde Makedonya meselesi, Boğazların durumu ve Osmanlı yönetimindeki Hristiyanlar için yapılacak ıslahatlar gündeme geldi. Bu olay

Osmanlı Devleti'nde duyulunca İttihat ve Terakki yöneticileri "Ülke elden gidiyor." düşüncesi ile harekete geçtiler. Cemiyete bağlı subaylardan Kolağası Niyazi Bey'in Resne'de, Enver Bey'in Selanik'te birlikleri ile başlattıkları isyan kısa sürede yayıldı. Osmanlı Devleti bu isyanı bastıramadı. II. Abdülhamit ayaklanmanın bütün ülkeye yayılmasından çekinerek anayasayı yeniden yürürlüğe koyup **II. Meşrutiyeti ilan etti (24 Temmuz 1908)**

II. Meşrutiyet'ten Sonra 1909'da Getirilen Yenilikler:

- ✓ Basın üzerindeki sansür kaldırıldı.
- ✓ Padişahın sürgün yetkisi elinden alındı.
- ✓ Hükümet, padişaha karşı değil meclise karşı sorumlu hâle getirildi
- ✓ İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf ve Ahrar fırkaları kurularak çok partili yaşama geçildi.
- ✓ Padişahın veto hakkı sınırlandırıldı

31 MART VAKASI (OLAYI) (13 NİSAN 1909):

II. Meşrutiyet'e karşı olanların düzeni değiştirmeye yönelik harekettir.

Nedenleri:- II. Meşrutiyet yönetimine karşı çıkanların, eski yönetime dönme istekleri. Bu dönemde kaybedilen toprakların halk üzerinde olumsuz etki yapması

Sonucu:

13 Nisan 1909 tarihinde İstanbul'da meydana gelen ayaklanma, komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın, Kurmay Başkanlığını **Mustafa Kemal'in** üstlendiği Hareket ordusu tarafından bastırılmıştır.

Meclis II. Abdülhamit'i olaylara karıştığı gerekçesiyle tahttan indirip yerine V. Mehmet Reşat'ı Padişahlığa getirmiştir.

II. Meşrutiyet'ten sonra ülkedeki İç karışıklıklardan yararlanan Bulgaristan bağımsızlığını İlan etmiş, Avusturya- Macaristan İmparatorluğu Bosna- Hersek'i topraklarına katmış, Girit Rumları ayaklanarak Yunanistan'a bağlanmışlardır.

DAĞILMAYI ÖNLEME ÇABALARI

Osmanlı Devleti'nde padişahlar ve devlet adamları devleti dağılmaktan kurtarmak için birçok ıslahat ve reform yaptılar. Bunun sonucunda aydınlar arasında devleti kurtarmaya yönelik fikir akımları ortaya çıktı.

	OSMANLILIK	İSLAMCILIK	TÜRKÇÜLÜK	BATICILIK
ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ	Osmanlı Devleti'nde yaşayan değişik etnik grupların Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik fikirlerinden etkilenerek bağımsız olma düşüncesinin ortaya çıkması	Balkanlardaki panslavizm politikasını etkisiz hâle getirmek, Müslümanların devlete bağlılığını sağlamak ve içerideki siyasi rakiplerinin halk içindeki gücünün kırılmak istenmesi	İttihat ve Terakki iktidarı döneminde Osmanlı sınırları içinde yaşayan Türkleri dil ve kültür birliği etrafında birleştirip yönetime destek sağlama isteği	Batı'nın her alanda Osmanlı'nın önüne geçmesi, Osmanlı Devleti'nin tek kurtuluş yolunun bu yüzyılın ihtiyaçlarına uygun medeni bir devlet ve millet hâlini alması gerektiği düşüncesinin ortaya çıkması
AMACI	Osmanlı Devleti'ni oluşturan bütün milletleri adalet, eşitlik, hürriyet ölçüleri içinde bir arada tutup Osmanlılık duygusu ile "Osmanlı Toplumunu"nu oluşturmak	Millet olmanın en önemli özelliği dindir. Dinî birlik devleti ayakta tutabilir, düşüncesiyle İslam toplumlarının devletten ayrılmalarını önlemek	Türkleri millî bir duygu ile birleştirerek Osmanlı bayrağı altında kuvvetli bir unsur olarak yeniden dünya devletleri arasına sokmak	Türk toplumuna Batı'da gelişen düşünce, yönetim biçimi, yaşama tarzını getirerek ülkenin gelişmesini, kalkınmasını sağlamak
TEMEL DÜŞÜNCESİ	Osmanlılık düşüncesi geçmişteki gibi uygulandığında tekrar başarılı olabilir.	Devletin kurtuluşu halifelik makamının bütünleştirici etkisi ile Müslümanların bir çatı altında toplanması ile olabilir.	Dili, dini, soyu ve idealleri bir olan topluma dayanan devlet kalıcı olabilir. Dilde Türkçülük parolasıyla hareket ederek Türk tarihini, uygarlığını geliştirip dünyaya duyurmak	Askerî ve idari alanda Avrupa'nın seviyesine ancak Avrupalıların izlediği yol ile ulaşılabilir.
AKIMIN TEMSİLCİLERİ	Ziya Paşa Mithat Paşa Namık Kemal	Mehmet Akif Said Halim Paşa Ahmet Hamdi Akseki	Ziya Gökalp Mehmet Emin Yurdakul Yusuf Akçura Ömer Seyfettin	Tevfik Fikret Celal Nuri
GEÇERLİLİĞİ	Milliyetçilik akımını etkisiyle Balkan milletlerinin isyan ederek Osmanlı'dan ayrılmasıyla geçerliliğini kaybetmiştir.	I. Dünya Savaşı sırasında halifenin cihat çağrısına rağmen Müslüman Arapların İngilizlerle birlikte hareket etmeleri ile geçerliliğini kaybetmiştir.	Bilim ve teknikte Batı'nın örnek alınması, kültürel yapının korunması düşüncesiyle Yeni Türk Devleti'nin kurulmasında Mustafa Kemal Atatürk'ün ortaya koyduğu milliyetçilik ilkesinin oluşmasında etkili olmuştur.	Batı'nın sadece bilim ve tekniğinin alınması gerektiğini savunan anlayış Yeni Türk Devleti'nin temel taşlarından birini oluşturmuştur.

5. KONU

XIX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ KÜLTÜREL GELİŞMELER

TOPLUM YAPISINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER:

- Nüfus yapısında ve miktarında önemli değişimler oldu. Kaybedilen topraklarda yaşayan Müslüman halk Anadolu ya göç etti ve Anadolu nüfusu arttı. Anadolu da Müslüman nüfus oranı ,Gayrimüslim nüfusa göre önemli miktarda yükseldi.şehirleşme oranı arttı.
- Tren ve buharlı gemiler ulaşımda kullanılmaya başlandı.
- Yeni rıhtımlar, limanlar, tren istasyonları kuruldu.
- Yabancı sermayenin Osmanlı'ya gelmesi ile bankalar, oteller, iş hanları, postaneler açıldı.
- İstanbul'da elektrik şebekesi kurularak İstanbullular elektrik kullanmaya başladılar. Elektrikli tramvay ve otomobil ile tanıştılar. Telefon ve telgraf kullanılmaya başlandı. Demir yolları yapımı hız kazanarak Anadolu ile bağlantıları sağlandı.
- Yeni hastaneler açıldı.
- Yaşam tarzında batılılaşma etkisi görülmeye başlandı.Alafranga yaşam kültürü yerleşmeye başladı.

OSMANLI DEVLETİ'NDE BASIN - YAYIN HAYATINDAKİ GELİŞMELER

- II. Mahmut döneminde Türkçe ve Fransızca olarak **Takvim-i Vakayi** adında ilk resmî gazeteyi çıkarıldı. İlk özel gazete **Tercümanahval** çıkarıldı.bunların dışında **cerideihavadis ve tasciri efkar** adlı gazeteler çıkarıldı.
- İlk Türk dergisi ise 1850'de yayımlanan**Vekayitbıyye** 'dir .ilk mizah dergisi ise 1872'de Teodor Kasap'ın çıkardığı **Diyojen** olmuştur.
- Osmanlı Devlet'inde ilk kadın dergisi 1869'da çıkan **Terakkiimuhadderat (Kadınların Yükselişi)** dergisidir.
- 1864 te çıkarılan **Matbuat Nizamnamesi** ile gazete ve dergiler denetlenmeye başlandı.Nizamnameye aykırı yayın yapanlar cezalandırıldı.
- II. Meşrutiyet'in İlanı'ndan sonra basın üzerindeki baskının azalmasıyla basın hayatı canlandı,yeni gazete ve dergiler çıkarıldı.

EĞİTİM ALANINDAKİ DEĞİŞMELER

- Yurt dışına öğrenci gönderildi. Medreseler aynen korunurken diğer taraftan da yabancı dil, matematik, fen gibi bilim alanlarında eğitim yapan okullar açıldı.
- Avrupa tarzında açılan okullar ve geleneksel okulların faaliyet göstermesi eğitimde ikilik çıkmasına sebep oldu.Farklı dünya görüşüne sahip insanların sayısı arttı.
- Eğitimle ilgili olarak okul ve sınıf ortamının düzenlenmesine, yeni ders araç ve gereçlerinin kullanılmasına, genel ve özel yeni öğretim metotlarının denenmesine başlandı
- Ahmet Cevdet Paşa'nın önderliğinde **Encümenidaniş (Bu günkü Talim Terbiye Kurulu)** kuruldu. Encümenidaniş, fen dersleri ile ilgili çevirilerin yapılmasına ve ders kitaplarının seçimine karar veren kurum özelliği taşıyordu.
- 1856'da kurulan **Maarifumumiye Nezareti** bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı'nın görevlerini yerine getiren kurum olarak faaliyete geçti. 1861'de harbiye, tıbbiye ve bahriye dışındaki okullar bu kuruma bağlandı.
- **Maarifumumiye Nizamnamesi** yayımladı (1869). Bu nizamnameye göre her köy ve mahalleye **Sıbyan Mektebi** kurulacaktı. Ayrıca eğitimin aşamalarını da belirleyen bu nizamname **sıbyan mektebi**(ilkokul) , **rüştiye** (ortaokul), **idadi** (lise), **sultani** (lise), **darülfünunun** (üniversite) açılmasını hükme bağlamıştı
- Çeşitli meslek ve sanat okullarının açılması sağlandı. (Baytar Mektebi, Orman ve Maden Mektebi, Telgraf Mektebi, Kadastro Mektebi, Dişçi Mektebi vb. ...)

AZINLIKLAR VE YABANCI OKULLAR

Tanzimat döneminde kendine tanınan hakların etkisi ile yabancı ve azınlık okulları büyük gelişme gösterdiler. Rumlar Yahudiler,Ermeniler, tarafından açılan azınlık okulları ve başta Fransızlar tarafından açılan yabancı okullar ülkenin her tarafında faaliyet göstermeye başladılar.

Açılan yabancı ve azınlık okulları ülke aleyhinde faaliyet göstererek bölücü ve işbirlikçi çalışmalar yürüttüler.

Yabancı ve azınlık okullarının bölücü ve zararlı faaliyetler ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra 3 mart 1924'te çıkarılan**TEVHİD-İ TEDRİSAT** kanunu ile büyük ölçüde çözülmüş; bu okullar milli eğitime bağlanarak faaliyetleri denetlenmiştir.

6.KONU

XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ VE SAVAŞLAR

Trablusgarp savaşı 1911-1912

Nedenleri: - Siyasi birliğini geç tamamlayan İtalya'nın pazar ve hammadde arayışında olması, bu amaçla Trablusgarp'ı işgal etmesi

İtalyanlar herhangi bir gerekçe göstermeden Trablusgarp'ı Osmanlı Devleti'nden istemiş, istekleri geri çevrilince burayı işgal etmiştir. Osmanlı Devleti M. Kemal, Enver Paşa gibi subayları buraya göndererek halkı direnişe geçirdi. Bunu üzerine İtalyanlar Oniki adaya asker çıkardı. Balkan Savaşlarının da başlaması üzerine Osmanlı barış istedi. **1912 yılında İtalya ile Uşi Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmaya göre:**

- Trablusgarp İtalya'ya verilmiştir. Böylece Kuzey Afrika'daki son toprak parçası kaybedilmiştir.
- Oniki ada, Balkan Savaşlarının sonunda geri verilmek üzere İtalya'ya bırakılmıştır.(Ancak bir daha geri alınamadı)

NOT: İtalya, Balkan Savaşlarından sonra Oniki adayı terketmemiştir. Oniki ada II. Dünya Savaşından sonra İtalya yenilince Yunanistan'a verilmiştir

NOT: Trablusgarp Savaşı sırasında M. Kemal, Tobruk ve Derne'de başarılı savunmalar yapmıştır

1912- 1913 BALKAN SAVAŞLARI

I. BALKAN SAVAŞI

Nedenleri:

- Fransız ihtilâlinin etkisi ile milliyetçilik hareketlerinin yaygınlaşması
- Rusya'nın Akdeniz'e inmek için Balkan halklarını kıskırtması
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp savaşında yenilmesi ve iyice zayıflaması

Balkan Devletlerinin Karadağ, Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan 1912 Ekim ayında, Osmanlı Devleti'ne saldırmasıyla savaş başlamıştır. Savaşı Osmanlı Devleti kaybetmiştir.

Bu kargaşadan yararlanan **Arnavutluk bağımsızlığını ilân etmiştir.**

Londra Konferansı (1913)

Balkan Devletleri İle Osmanlı Devleti arasında imzalanmıştır.

- İmroz ve Bozcaada dışındaki adalar Yunanistan'a verildi.
- Midye-Enez hattı Bulgaristan ile sınır kabul edildi.
- Midye-Enez çizgisinin batısındaki topraklar kaybedildi.

II. BALKAN SAVAŞI

Nedeni:

- Londra Antlaşmasında Bulgaristan'ın fazla toprak kazanması
- Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ'ın **Romanya'yı** da yanlarına alarak Bulgaristan'a savaş açmaları

Sonucu:

Bulgaristan savaşı kaybedince Osmanlı Devleti'de bu durumdan yararlanarak Edirne ve Kırklareli'yi tekrar geri almıştır. Savaş sonucunda Bulgaristan'la "**İstanbul Antlaşması**" imzalanmıştır. **Buna göre** Edirne, Kırklareli, Dimetoka, Osmanlı'ya Kavala ise Bulgaristan'a verilmiştir. Yunanistan ile de "**Atina Antlaşması**" imzalanmış, Selanik, Yanya ve Girit adası Yunanistan'a verilmiştir.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914 -1918)

I. Dünya Savaşı öncesi dünyada çıkar çatışmaları ve sanayileşme ile beraber bir yarış ve sömürge yarışı başlamıştı. Buda zamanla ülkeler arasında gerginliğe yol açtı. Ve dünyada büyük bir savaş kaçınılmaz olmuştu.

Ülkeler iki ana gruba ayrılmıştı. Bunlar :

İtilaf (Anlaşma) Devletleri: İngiltere, Fransa ve Rusya (Sonradan; İtalya, ABD, Japonya, Romanya, Yunanistan)

İttifak (Bağlaşma) Devletleri: Almanya, Avusturya- Macaristan İmp. Ve İtalya (Sonradan; Osmanlı ve Bulgaristan)

** İtalya Savaş başlamadan önce İttifak grubunda İtilaf grubuna geçmiştir.

I. Dünya Savaşının Nedenleri:

- 1- Sanayileşmeye bağlı sömürge yarışı
- 2- Sömürgeciliğe bağlı Ham madde ve Pazar yarışı
- 3- Çıkar çatışmaları (Mesela Almanya Fransa arasında Alsas Loren Bölgesi sorunu)
- 4- Bloklaşma (Gruplaşma)
- 5- Milliyetçilik, özgürlük gibi düşünce akımlarının etkisi

Savaşın Başlama Nedeni (Görünen Sebep): Savaşın başlaması an meselesi idi. Savaşın başlamasına Saray Bosna gezisine çıkan Avusturya – Macaristan İmparatorluğu Veliat'ının bir Sırp tarafından öldürülmesi üzerine I. Dünya Savaşı başladı.

Savaşın Gelişimi:

Sırp'lara, Avusturya – Macaristan imparatorluğu savaş ilan etti. Sırp'lara destekleyen İngiltere ve Fransa'da Savaşa girdi. Daha sonra Almanya'da savaşa girmesi ile dünya savaşı başladı. İlk başlarda İttifak Grubu başarılı iken ABD'nin savaşa girmesi ile İtilaf Grubu savaşı kazandı.

OSMANLI DEVLETİNİN SAVAŞ GİRMESİ:

Savaş başladığında Osmanlı tarafsızlığını ilan etti. İtilaf Devletleri Osmanlı'nın tarafsız kalmasını istiyordu. Almanya ise Osmanlı'yı yanında savaşa istiyordu. Yönetimi elinde bulunduran İttihat ve Terakki Cemiyetini yönetenler Almanya yanında savaşa girilirse başarılı olacağına inanıyorlardı (Baştta Enver Paşa).

Almanlarla gizli bir antlaşma yapıldı. İki Alman gemisi İngilizlerden kaçarak Osmanlıya sığındı. İngiltere gemileri isteyince gemilerin satın alındığı söylendi. **Goben (Yavuz) ve Breslav (Midilli)** adlı iki Alman gemisine Türk bayrağı çekilerek bunlar Karadeniz'de Rus limanlarını bombaladılar. Rusya'nın Osmanlıya savaş ilan etmesi ile Osmanlı I. Dünya Savaşına girmiş oldu.

** **Osmanlı savaşa girme amacı;** kaybettiği toprakları geri almak ve eski gücüne kavuşmaktı.

** **Almanya'nın Osmanlıyı Yanında İstemesinin Sebepleri:**

- 1- Cephelerini genişletmek
- 2- İngiliz ve Fransızların Sömürge yollarını kesmek
- 3- Osmanlıdaki Halifelik gücünden yararlanarak Türkleri ve Müslümanları yanında savaşa katmak.

Osmanlı'nın Savaştığı Cepheler: Osmanlı'nın savaştığı cepheleri üçe ayırabiliriz. Bunlar:

- 1- **Saldırı (Taarruz) Cepheleri:** Kafkasya ve Kanal Cepheleri
- 2- **Savunma Cepheleri:** Çanakkale, Irak, Suriye ve Filistin, Hicaz, Yemen cepheleridir.
- 3- **Yardım cepheleri:** Galiçya ve Makedonya Romanya cepheleridir.

1- Çanakkale cephesi: İtilaf Devletleri açtı. Açılma amacı; Rusya'ya yardım götürmek, Boğazları ve İstanbul'u alarak Osmanlıyı savaş dışı bırakmaktı.

18 Mart 1915'te Çanakkale Bpğazi önünde savaşlar başladı. İtilaf donanmaları boğazları geçemeyince Gelibolu Yarımadasına asker çıkardı. (**Anzaklar: Yeni Zelanda ve Avustralya askerleri**) M. Kemal burada başarılı savaşlar çıkardı.

M. Kemal burada: "*Size ben taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölüncüye kadar geçecek zaman içinde yerimize başka kuvvetler ve başka komutanlar gelebilir.*" diyordu.

Yapılan savaşlar sonunda İtilaf askerleri çekilmek zorunda kaldı. Bu savaşta yaklaşık beş yüz bin asker şehit olmuştur.

** Savaşın kazanılması I. Dünya Savaşının uzamansa sebep oldu.

** M. Kemal'e başarılarından dolayı "**Anafartalar Kahramanı**" unvanı aldı.

2- Kafkasya Cephesi : Rusların egemenliğindeki Türklerle birleşmek için açıldı. Yalnız Enver Paşanın yanlış politikası yüzünden Sarıkamış'ta binlerce asker açlıktan, hastalıktan ve soğuktan savaşmadan öldü. Ruslar Muş, Bingöl, Van, Erzurum, Erzincan çevresini ele geçirdi.

Çanakkale Cephesinden buraya gelen M. Kemal Muş , Bitlis gibi yerleri geri aldı. Bu sırada Rusya içinde Bolşevik Devrimi olunca Rusya Brest Litovsk Antlaşmasını imzalayarak I. dünya savaşından çekildi. Berlin antlaşması ile aldığı Kars, Ardahan ve Batum'u geri verdi.

3-Kanal Cephesi:

Cephenin Açılma Sebepleri:

- 1-İngiltere'nin Hint sömürge yollarını kontrol altına almak.
- 2-Mısır'ı İngiltere'den geri almak.
- 3-İslam alemini İngilizlere karşı harekete geçirmek.
- 4-Almanya'nın telkinleri.

Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu İngilizler karşısında tutunamayarak Filistin'e çekilmiştir.

Kanal Cephesinin Özellikleri:

- 1-Osmanlı'nın ikinci taarruz cephesidir.
- 2-Osmanlı'nın ilk kapanan cephesidir.
- 3-Türk ordusu Tih sahrasında sıcaktan kırılmıştır.
- 4-İngilizler deniz yoluyla sömürgelerinden yardım almıştır.
- 5-Cephe 14 Ocak 1915'de açılmıştır.
- 6-Osmanlı'ya Almanlar destek göndermiştir.
- 7-Cephenin açılmasında bölgenin jeopolitik özelliği etkili olmuştur.
- 8-Osmanlı Araplardan beklediği yardımı alamamıştır.

4-Hicaz ve Yemen cephesi:

Osmanlı Devleti; bu cephede kutsal yerleri korumak için savaşmış; ancak Arapların İngilizlerle beraber hareket etmesinden dolayı başarılı olamamıştır. İngilizlerin 1917'de Akabe'yi ele geçirmeleri sonucunda bölgedeki Osmanlı hakimiyeti sona ermiştir.

Cephenin Özellikleri:

- 1-Araplar arasında milliyetçiliğin güçlendiği ve İslamcılığın iflas ettiği görülmüştür.
- 2-I.Dünya Savaşından sonra Arap bölgelerinde İngiltere ve Fransa mandater sistemler kurmuştur.

5-İrak cephesi:

Açılış Sebepleri:

- 1-İngilizler, Hint Deniz yolunun güvenliğini sağlayarak bölgedeki Alman tehlikesini ortadan kaldırmak istemiştir.
- 2-İngilizler Musul-Kerkük petrollerini ele geçirmek ve Kuzeye çıkararak Rusya'ya yardım etmek istemiştir.
- 3-İngilizler Almanların Orta Doğudaki etkisini kırmak istemiştir.

NOT:Çanakkale Cephesinin açılış sebeplerinden biri de Rusya'ya yardım etmektir.

Cephenin Özellikleri:

- 1-İngilizler 24 Kasım 1915'de Ktesifon; 29 Nisan 1916'da Kutulamare'de Türklere malûb olmuş ve İngiliz general Townsend Türklere esir olmuştur.
- 2-İngilizler 17 Mart 1917'de Bağdat'a girmeyi başarmıştır.

6-Filistin ve Suriye cephesi:

Kanal hareketinin başarısız olması üzerine karşı taarruza geçen İngilizler Kudüs'ü Osmanlı'dan almıştır. İngiliz ilerleyişi Mustafa Kemal Paşa tarafından Halep'in kuzeyinde durdurulmuştur.

Cephenin genel komutanı Alman Liman Von Sanders idi. Mondros Mütarekesi imzalanınca; Yıl-dırım Orduları Komutanlığı Liman Von Sanders'ten alınarak Mustafa Kemal'e verilmiştir. Mustafa Kemal, bundan sonra bölgede savunma tedbirleri almaya başladıysa da; İstanbul'a geri çağırılmıştır.

Cephenin Özellikleri:

- 1-I.Dünya savaşı esnasında Mustafa Kemal'in savaştığı son cephe dir.
- 2-Bu cephede savaşlar sürerken, Mondros Mütarekesi imzalandı.
- 3-Mustafa Kemal'in mütareke sonrasında Türk ordusunu hızlı bir şekilde Anadolu'ya çekmesi, mütareke gereğince İtilaf devletlerine teslim edilmesi gereken Türk askerinin, teslim olmasını önledi; ki bu askerler Kurtuluş Savaşının askeri gücünü oluşturdu.

NOT: Bu cepheye İtalyanlar ve Fransızlar da asker göndermiştir.

7-Galiçya-Makedonya-Romanya Cephesi:

Osmanlı Devleti bu cephelerde müttefiklerine yardım etmek ve Makedonya üzerinden geçen ve Almanya ile kara bağlantısını sağlayan demir yolunun güvenliğini sağlamak için savaşmıştır.

Osmanlı bu cephelerde Rus, Sırp, Romen ve Fransız güçlerine karşı savaşmıştır. Rusya'nın savaştan çekilmesi ve **Brest Litovsk** Antlaşması ile bu cephe kapanmıştır. Bu cephe Osmanlı'nın toprakları dışında savaştığı tek cephe dir.

I. DÜNYA SAVAŞINI SONUÇLARI

- 1- Savaşı itilaf bloğu kazandı.
- 2- Avrupa'nın siyasi haritası değişti. Yeni devletler kuruldu (Türkiye, Çekoslovakya gibi).
- 3- İmparatorluklar yıkılmaya başladı.(Avusturya Macaristan imp.- Osmanlı İmp.)
- 4- İngiltere en kazançlı devlet oldu.
- 5- Milletler cemiyeti kuruldu.
- 6- Savaş sonu çekişmeler II. Dünya Savaşına zemin hazırladı.

SAVAŞIN SONA ERMESİ VE YAPILAN ANTLAŞMALAR

I. Dünya Savaşı'nı Bitiren Antlaşmalar	
Antlaşmalar ve İmzalayan Ülkeler	Özellikleri
Brest - Litovsk (Birest Litovsk) Antlaşması (3 Mart 1918) Sovyet Rusya ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sovyet Rusya İttifak Devletlerinden ayrılarak savaştan çekilmiştir. ➤ Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Devleti'ne geri verilecektir.
Versailles (Versay) Antlaşması (28 Haziran 1919) Almanya ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alsas Loren Fransa'ya verilmiştir. ➤ Alman Sömürgeleri İttifak Devletlerince paylaşılmıştır. ➤ Polonya'ya (yeniden kurulan) toprak verilmiştir. ➤ Ekonomik ve askerî kısıtlamalara uğratılmıştır. ➤ Almanya'nın Avusturya ile birleşmesi yasaklanmıştır.
St. Germain (Sen Cermen) Antlaşması (10 Eylül 1919) Avusturya ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ayrılarak iki yeni devlet hâline getirilmiştir. ➤ Yugoslavya ve Çekoslovakya bu devletin toprakları üzerinde kurulmuştur. ➤ Polonya'ya toprak verilmiştir. ➤ Ekonomik ve askerî kısıtlamalara uğratılmıştır.
Neully (Nöyyi) Antlaşması (27 Kasım 1919) Bulgaristan ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Makedonya'yı Yugoslavya'ya bırakmıştır. ➤ Batı Trakya'yı Yunanistan'a bırakmıştır. ➤ Askerî ve ekonomik kısıtlamalara uğratılmıştır.
Trianon (Triyanon) Antlaşması (4 Haziran 1920) Macaristan ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Macaristan topraklarının büyük kısmını Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya'ya bırakmıştır. ➤ Askerî ve ekonomik kısıtlamalara uğratılmıştır. ➤ Avusturya ile birleşmesi yasaklanmıştır.
Sevres (Sevr) Antlaşması (10 Ağustos 1920) Osmanlı Devleti ve İttifak Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Güneydoğu Anadolu, Çukurova ve Suriye Fransa'ya bırakılacaktı. ➤ Arabistan ve Irak İngiltere'ye bırakılacaktı. ➤ Güneybatı Anadolu İtalyanların egemenliğine bırakılacaktı. ➤ Doğu Trakya ve Batı Anadolu, Yunanistan'a bırakılacaktı. ➤ Oniki Ada İtalya'ya, diğer Ege Adaları Yunanistan'a verilecekti. ➤ Kapitülasyonlar yeniden uygulamaya konacaktı. ➤ İstanbul ve Boğazlar İttifak Devletlerinin yönetimine bırakılacaktı. ➤ Doğu ve Güneydoğuda iki devlet kurulacaktı. ➤ Osmanlı Ordusu dağıtılarak sayısı sınırlandırılacak ve silahlarına el konulacaktı.

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918):

Osmanlının savaş sonunda imzaladığı ateşkes antlaşmasıdır. Bu antlaşma ile Osmanlının Ordusu dağıtıldı, silahlarına el konuldu, ulaşım ve haberleşme araçlarına el konuldu. İstanbul kontrol altına alındı. Fakat en önemli iki maddesi vardı. Bunlar:

7. Madde: İttifak Devletlerinin güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa; İttifak devletleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecek.

Amacı: Osmanlının her yerini işgale açık hale getirerek Osmanlıyı parçalamak.

24. Madde: Şark-ı Vilayet (altı doğu ili) illerinde bir sorun çıkarsa buralar işgal edilebilecek.

Amacı: Burada bir Ermeni devleti kurmak.

*** Mondros Ateşkes Antlaşması olmasına rağmen şartları çok ağırdır.

*** Osmanlı ile barış antlaşması olarak Sevr Antlaşması imzalanacak (10 Ağustos 1920) ancak TBMM antlaşmayı kabul etmediği için yürürlüğe girmedi.

*** Mondros'tan sonra Türk Halkı M. Kemal önderliğinde Kurtuluş Savaşını başlatmış. Ve ülkemizi işgal eden devletlere karşı üstün başarı göstererek yıkılan imparatorluktan Türkiye Cumhuriyetini kurmuştur.

1. DÜNYA SAVAŞI SONRASI OSMANLI DEVLETİNİN DURUMU

Osmanlı Devleti'nde, savaş sonrası durum daha da zorlaştı. Mondros Ateşkes Antlaşması'na dayanan İttifak Devletleri ülke topraklarını işgale başladılar. 28 Ocak 1920'de Misakı Milli'nin ilanı sonucu 16 Mart 1920'de İstanbul işgal edildi. Bu haksız işgallere tepki duyan Türk Milleti kurtuluş mücadelesini başlattı. Vatanın kurtuluşu için millî cemiyetler kurdular. Halkın başlattığı bu direnişin başına geçen Mustafa Kemal, arkasına Türk milletini alarak "Ya İstiklâl Ya Ölüm!" parolası ile zaferler kazanarak vatani kurtardı. 1 Kasım 1922'de Saltanatın Kaldırılması sonucu Osmanlı Devleti resmen tarihe karıştı. 23 Nisan 1920'de TBMM açılmış ve 29 Ekim 1923'te ise Cumhuriyet ilan edilerek devletin yönetim biçimi belirlenmiştir.

5. ÜNİTE SONU ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

KLASİK SORULAR

1)- 19. Yy da Avrupanın siyasi durumu hakkında kısaca bilgi veriniz.

1)- XIX. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin çağdaşı olan İngiltere, Fransa, Rusya, İspanya, Hollanda ve Avusturya dünya politikalarına yön veren devletler durumundaydı. XIX. Yüzyılda milliyetçilik ve liberalizm, Avrupa'nın siyasi ve sosyal gelişimini yönlendirdi. Hükümdarların izledikleri mutlakiyetçilik zayıfladı ve Avrupa ülkelerinde demokrasi anlayışı güçlendi. XIX. yüzyılın ikinci yarısında siyasi birliğini sağlayan İtalya ve Almanya, Avrupa devletler Sahnesine katıldı.

2)- Sened-i ittifak hakkında bilgi veriniz.

2)- Anadolu ve Rumeli ayanları ile Padişah II. Mahmut arasında 1808 de imzalanmıştır. **Bu senede göre,**

- Ayanlar padişaha bağlı kalacaklarına, yapılacak ıslahatları kendi bölgelerinde uygulayacaklarına dair söz vermişlerdir.
- Padişah ilk defa yetkilerini paylaşmış ; ayanların haklarını ve varlıklarını resmen tanımıştır.

Sened-i ittifak hükümdarın mutlak otoritesini (gücünü) sınırlayan ilk antlaşmadır. Devletin, ayanlara söz geçiremeyecek durumda olduğunu göstermiştir.

Hükümdarın yetkilerinin ilk kez sınırlandırılması bakımından Magna Charta'ya benzer. Zorla imzalatılmamış olması bakımından farklılık gösterir.

3)- II.Mahmut döneminde Yönetim alanında yapılan ıslahatlardan 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

3)- Divan kaldırılmış yerine nazırlıklar (bakanlıklar) kurulmuştur.

Memurlara rütbe ve nişan sistemi getirilmiştir. Memurlara pantolon ceket ve fes giyme zorunluluğu getirildi,

- İlk kez nüfus sayımı yapılmıştır. (Askeri amaçlı)
- İller merkeze bağlanmıştır.
- Muhtar tayinleri yapılmıştır.
- Dirlik (tımar) sistemi kaldırılmıştır. (Memurlara maaş bağlandı)
- Dar'üş-Şuray-ı Bab-ı Ali (ıslahatlara öncülük etmek için), Dar'üş-Şuray-ı Askeri (askerlik işlerini düzenlemek için), Meclis-i Valay-ı Ahkam-ı Adliye (adalet işlerini düzenlemek için) kurulmuştur.
- Yurt dışına çıkışlarda pasaport uygulaması başlatıldı.
- Devletin kişilerin mallarına el koyma (**müsadere**) usulüne son verildi.

4)- Pontus İddiaları ve bu iddialara karşı tarihsel gerçekler hakkında kısaca bilgi veriniz.

4)- Yunanlılar, ilk Pont devleti ile 1204'teki Trabzon krallığı tarihini birbirine karıştırıp bağlayarak tarih içinde bölgenin kendi toprakları olduğunu ifade etmişlerdir. Bu amaçla XX. yüzyıl başlarında Doğu Karadeniz kıyılarında bir Pontus Rum devleti kurma hayalini gütmüşlerdir Bu iddialar tamamen asılsız ve tarihsel bir dayanağı olmayan iddialardır Doğu Karadeniz Bölgesi'nin tarihi, siyasi ve nüfus yapısı bakımından Yunanistan ile bir ilgisi yoktur.

5)- 1815 Viyana Kongresi ve bu kongre sonucu ortaya çıkan sonuçlar hakkında bilgi veriniz.

5)- Fransa İmparatoru Napolyon'un 1804 ten itibaren Avrupa'nın en güçlüsü olmak için **Avusturya, İngiltere ve Rusya** gibi devletlerle savaşması Avrupa'da siyasi dengeleri bozmuştu

Avrupa da yaşanan bu siyasi karışıklığı sonlandırmak ve yeni bir Avrupa haritası çizmek için **İngiltere, Rusya,Avusturya, Prusya ve Fransa'nın** katıldığı **Viyana Kongresi (1815)** toplandı. Rusya, İngiltere, Avusturya ve Prusya aralarında anlaşarak **DÖRTLÜ İTTİFAK** grubunu kurdular

Toplantının başkanlığını yapan Avusturya Başbakanı **METERNİK in** ortaya attığı bir politika katılımcı devletler tarafından benimsendi. **Meternik Sistemi** denilen bu politikaya göre ; **“devletler Milliyetçilik akımının olumsuz etkilerinden korunmak için işbirliği yapacaklar, Avrupa nın herhangi bir yerinde çıkabilecek ayaklanmaları bastırmak için birlikte hareket edeceklerdir.”**

Viyana Kongresi'nde (1815) Avrupa devletlerinin sınırları yeniden çizildi. Ancak sınırlar çizilirken ırk, dil, din unsurları göze alınmadığı için istenen barış ortamı uzun sürmedi. Bu nedenle 1815'ten 1827'ye kadar geçen süre, Avrupa'da yeniden düzenlemek anlamına gelen **RESTORASYON DÖNEMİ** olarak adlandırıldı

6)- Şark Meselesi (doğu sorunu) hakkında bilgi veriniz.

6)- İlk kez Viyana Kongresi'nde (1815) ifade edilen **Şark Meselesi deyimi** ile Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri anlatılmak istenmiştir. **Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başladıkları1071'den 1923'e kadar geçen dönemde Avrupa devletlerinin Türk - İslam dünyasına karşı izledikleri politikayı ifade eder.** Şark Meselesi Avrupalı devletler açısından, Türklerden (Müslümanlardan) kurtulmak amacıyla farklı aşamalardan oluşan bir plandır. **Buna göre ;**

a)- Türklerin Anadolu ve Balkanları ele geçirerek Avrupa ortalarına kadar ilerlediği dönemde Avrupa devletleri haçlı seferlerini başlatarak Türkleri Anadolu ve Balkanlardan atmayı hedeflediler ancak başaramadılar.

b)- Şark meselesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarından çıkarılması ve buraların paylaşımı ile İstanbul'u alarak eski Bizans İmparatorluğu'nun canlandırılması şekline dönüştü. Bu ikinci aşama kısmen başarıya ulaşmış, ve Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı sonrasında parçalanmıştır. Ancak Kurtuluş Savaşı ile Türk Milleti Anadolu topraklarını savunmuş ve ikinci aşamanın tam olarak başarıya ulaşmasına izin vermemişlerdir.

c)-Türkleri Anadolu'dan atamayacaklarını anlayan Avrupa ,Şark Meselesinde yeni bir değişikliğe giderek; Türkleri kendi içerisinde parçalamak , Alevi- Sünni, Türk –Kürt, Sağ- sol, laik –muhafazakar, doğulu batılı vb. yapay ayrışmaları kışkırtmak, Ermeni Meselesi , Pontus Meselesi , Kürt Meselesi gibi gerçek dışı iddialarla Türkiye'yi zor duruma düşürmek gibi yolları deneyerek Türkleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanma yolunu denemektedir.

7)- 1838 Balta Limanı Antlaşması hakkında bilgi vererek,Osmanlı Devletine etkilerini yazınız.

7)- Mehmet Ali Paşa'yla gerginliğin devam etmesi, Mısır ve Boğazlar sorununda İngiltere'nin desteğini almak isteyen Osmanlı Devleti'ni İngiltere ile **BALTA LİMANI ANTLAŞMASI (1838)** nı imzalamaya sevk etmiştir. **Böylece İngiltere'ye çok geniş ayrıcalıklar verilmiştir. Verilen ticari imtiyazlar sonucunda Osmanlı ekonomisi çökme sürecine girmiştir.**

8)- Mısır sorunu ve Mehmet Ali Paşa İsyanı hakkında bilgi veriniz.

8)- Mora'daki Yunan isyanını bastıran Mehmet Ali Paşa'ya Mora Valiliği verilecekti. Mora Yunanlılarda kalınca Mehmet Ali Paşa Suriye Valiliğini istedi. II. Mahmut Kabul etmeyince oğlu İbrahim Paşa Adana ve Konya'ya ilerledi. Suriye'de Osmanlı Ordusunu yenmesi sonucunda Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa'ya karşı Rusya ile anlaşmıştır. Bunun üzerine Mehmet Ali Paşa Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmiştir. Rusya'nın devreye girmesi bazı Avrupa ülkelerini rahatsız etmiş ve Mısır sorunu uluslararası bir boyut kazanmıştır. İngiltere'nin devreye girmesi ile **Kütahya Antlaşması** imzalanmıştır (1833) **Buna göre:** Mehmet Ali Paşa'ya Mısır valiliğine ek olarak Suriye ve Girit Valiliği oğluna Cidde valiliği ve Adana çevresinin vergi toplama hakkı verilmiştir.

Kütahya Antlaşması ile elde ettiği topraklarla yetinmek istemeyen M. Ali Paşa ve verdiği toprakları geri almak isteyen II. Mahmut arasında **1839 Nizip Savaşı meydana** gelmiştir. Osmanlı ordu ve donanması mağlup olmuş, mağlubiyet haberi İstanbul'a gelmeden ölen II. Mahmut'un yerine Abdülmecit tahta çıkmıştır.

İngiltere Mısır sorununu uluslar arası bir konferansa çekmiş, Fransa hariç Avrupa'nın büyük devletlerinin katıldığı **LONDRA ANTLAŞMASI** imzalanmıştır. Buna göre Mısır Sorununun Çözümlemiş,

*Mısır hukuken Osmanlı Devleti'nde kalmış , yönetimi Mehmet Ali Paşa ve ailesine verilmiştir.(Mısır Hidivliği)

9)- Tanzimat Fermanının getirdiği esaslardan 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

9)-Tanzimat Fermanı'nın başlıca esasları şunlardır:

- Müslüman ve Hıristiyan bütün halkın ırz, namus, can ve malı devlet garantisi altında bulunacak.
- Vergiler herkesin gelirine göre, düzenli bir şekilde alınacak.
- Askerlik işleri düzene konulacak.
- Mahkemeler açık olacak. Hiç kimse mahkeme edilmeden cezalandırılmayacak.
- Herkes malına sahip olup, miras bırakılabilecektir.
- Her türlü rüşvet ve iltimas kalkacaktı.
- Herkes kanun önünde eşit olacak.

10)- (1853 – 1856) Kırım Savaşı'nın sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

10)-Sebepleri :

- Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi

- Rusya'nın Boğazlar üzerinde söz sahibi olabilmek için Hünkar İskelesi'ne benzeyen bir antlaşma yapmak konusunda Osmanlı'ya baskısı

- Rusya'nın Balkan toplumlarının kışkırtması

- Rusya'nın ortaya attığı Kutsal yerler sorunu(**Tüm dinler için kutsal kabul edilen Kudüs'ün Osmanlı Devletinin elinde olması**)

- İstanbul'a elçi olarak gönderilen prens Mençikof'un saygısız ve tutarsız istek ve davranışları

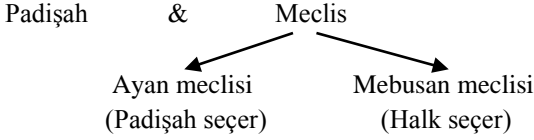
Rusya Osmanlı'ya savaş açarak doğudan ve batıdan taarruza geçmiştir. İngiliz ve Fransız donanmasının Boğazlar'dan geçerek, İstanbul önlerine gelmesine kızan Ruslar, Sinop limanında bulunan Osmanlı donanmasını yakmıştır. (1853 Sinop Baskını). Rusya'nın güçlenmesi, Boğazlar'da söz sahibi olması ve Akdeniz'e inmesi Avrupa devletlerinin çıkarlarına ters düşmekteydi. **Bu amaçla İngiltere, Fransa ve Piyemento Osmanlı'nın yanında savaşa katıldılar. Müttelik orduları karşısında Rusya tutunamayarak mağlup oldu.** Rus yönetiminde de değişiklik olmuş, yeni Çar barış istemiştir. **Paris'teki barış görüşmelerine İngiltere, Fransa, Piyemento, Avusturya, Prusya, Rusya ve Osmanlı Devleti katılmış ve 1856 PARIS ANTLAŞMASI imzalanmıştır.**

11)- İslahat Fermanının getirdiği esaslardan 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

11)- - Din ve mezhep özgürlüğü sağlanacaktır. - Okul, kilise, hastahane gibi binaların tamiri ve yeniden inşaatı sağlanacaktır. - Hıristiyan ve yahudi azınlığı küçük düşürücü sözler yasaklanmıştır. - Hıristiyan azınlıklara devlet memurlarına ve çeşitli okullara girme imkanı verilmiştir. - Mahkemelerin açık yapılması, herkesin kendi dinine göre yemin etmesi, hapisanelerin ıslahı ve kanunların azınlıkların diline çevrilmesi kararlaştırılmıştır. - İşkence, dayak ve angarya kaldırılmıştır. - Vergiler herkesin gelirine göre alınacak - Azınlıklara bedelli askerlik getirildi. - Hıristiyanlar da il genel meclisine üye olabilecekler - Yabancılara da vergilerini vermek şartıyla mal mülk sahibi olma imkanı verilmiştir. - Azınlıklara da banka, şirket, okul açma imkanı verilmiştir.

12)-Meşrutiyet yönetiminin yapısı hakkında kısaca bilgi veriniz

12)- Meşrutiyet yönetiminin yapısı

13)- Tanzimat dönemindeki hukuki düzenlemelerden biri olan MECELLE hakkında bilgi veriniz.

13)- Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra adli ve hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyuldu. Başkanlığını **Ahmet Cevdet Paşa** nın yaptığı bir heyet tarafından hazırlanarak 1868 de yürürlüğe giren **Mecelle 1926 ya kadar uygulanmıştır.**

Mecelle, kaynağını İslam hukukundan almıştır. Medeni kanun özelliği taşıyan Mecelle hukuk muhakemeleri usulü, borçlar hukuku ve aynı haklar konusunda ilk yasa olması bakımından önemlidir. Ancak Mecelle de kişi, aile ve miras hukuku kurallarına yer verilmemiştir. Evlenme, boşanma, nafaka ve miras gibi konular kadıların başkanlığındaki şeri mahkemelerde görülmeye devam etmiştir. Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için sonraki yıllarda yeni çalışmalar yapılmıştır.

14)- 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi) sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

14)-Fransa'nın Almanya'ya yenilmesi sonucunda Avrupa'nın güçler dengesi bozuldu. Rusya'nın Karadeniz'in tarafsızlığına karşı çıkması sonucunda **İstanbul Konferansı'nın** toplanmasına karar verilmiştir. Alınan kararlara Osmanlı Devleti'nin karşı çıkması sonucunda savaş çıkmıştır. Savaşı Rusya kazanmış **Ayastefenos (Yeşilköy) Antlaşması** imzalanmıştır. Avrupa devletlerinin araya girmesiyle Ayastefanos Antlaşması tanınmadı. Yerine **1878 Berlin Antlaşması** de yapıldı.

Osmanlı - Alman yakınlaşmasının başlangıcıdır. **İlk Ermeni sorununu ortaya çıkmıştır.** İstanbul konferansının toplandığı zaman, Avrupalıları etkileyebilmek için, I. Meşrutiyet ilân edildi.

15)- Ermeni Sorunu (iddiaları) ve bu konudaki tarihsel gerçekler hakkında bilgi veriniz.

15)- Osmanlı devletinin ilk dönemlerinden itibaren Osmanlı çatısı altında rahatça yaşayan ve **Millet-i Sadıka** olarak anılan Ermeniler ilk defa 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sırasında isyan ettiler.

Ermeniler, **Hınçak ve Taşnak Cemiyetlerini** kurarak Osmanlı içinde zararlı faaliyetlere başladılar. II. Abdülhamit'e suikast girişimde bulundular. Van, Muş , Bitlis gibi illerde ayaklanmalar çıkardılar. Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırma çabaları, Avrupa'ya "Ermeniler katlediliyor." diye duyuruldu. Hatta Avrupa'dan bir heyet Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulundu. Ermeniler katlediliyor, haberinin asılsızlığı ortaya çıktı

I. Dünya Savaşı başlayınca Osmanlı 1915'te **Tehcir Kanununu (Göç Kanunu)** çıkararak ; Doğu Anadolu da düşmanla (RUSYA) işbirliği yapan Anadolu'daki Ermenileri O DÖNEMDE YİNE BİR Osmanlı toprağı olan Suriye'ye göç ettirdi.

Günümüzde Ermeniler bu dönemde 1,5 milyon Ermeni öldürüldü diyerek Soykırım (kökünü kurutma) iddialarında bulunmaktadır.O dönemde savaştan, açlıktan ve çete savaşılarında dolayı Ermeniler öldüğü doğrudur; ancak iddia edildiği gibi bir soykırım yapılmamıştır. Zaten o dönemde Ermenilerin hepsi 1,5 milyon etmiyordu. Ayrıca biz günümüzde arşivlerimizi açtığımız halde Ermeniler arşivlerini açmamaktadır. Bu soykırım iddialarının amacı Türkiye'yi yıpratmak ve topraklarımızdan pay alabilmektir.

16)-II.Meşrutiyet ilan edilme süreci hakkında bilgi vererek; II.Meşrutiyet ile getirilen yenilikleri yazınız.

16)- Meşrutiyet yanlısı aydınlar harekete geçerek **İttihat ve Terakki (Birleşme ve İlerleme) Cemiyeti'**ni kurdular (1889). Bu cemiyetin amacı anayasayı yürürlüğe koydurarak Mebusan Meclisi'ni açtırıp yeniden meşrutiyet yönetimine geçişi sağlamaktı. Bu cemiyetin çatısı altında toplanan aydınlar II.Abdülhamit yönetimine karşı harekete geçtiler. İçte bu gelişmeler yaşanırken dışta da Rus çarı ile İngiltere kralı **Reval** görüşmesi ni yaptılar (1908). Reval görüşmesinde Makedonya meselesi, Boğazların durumu

ve Osmanlı yönetimindeki Hristiyanlar için yapılacak ıslahatlar gündeme geldi. Bu olay Osmanlı Devleti'nde duyulunca İttihat ve Terakki yöneticileri "Ülke elden gidiyor." düşüncesi ile harekete geçtiler.

Cemiyete bağlı subaylardan Kolağası Niyazi Bey'in Resne'de, Enver Bey'in Selanik'te birlikleri ile başlattıkları isyan kısa sürede yayıldı. Osmanlı Devleti bu isyani bastıramadı. II. Abdülhamit ayaklanmanın bütün ülkeye yayılmasından çekinerek anayasayı yeniden yürürlüğe koyup **II. Meşrutiyeti ilan etti (24 Temmuz 1908)**

II. Meşrutiyet'ten Sonra 1909'da Getirilen Yenilikler:

- ✓ Basın üzerindeki sansür kaldırıldı.
- ✓ Padişahın sürgün yetkisi elinden alındı.
- ✓ Hükümet, padişaha karşı değil meclise karşı sorumlu hâle getirildi
- ✓ İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf ve Ahrar fırkaları kurularak çok partili yaşama geçildi.
- ✓ Padişahın veto hakkı sınırlandırıldı

17)- 31 Mart Vakası'nın (olayının) sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

17)- II. Meşrutiyet'e karşı olanların düzeni değiştirmeye yönelik harekettir.

Nedenleri:- II. Meşrutiyet yönetimine karşı çıkanların, eski yönetime dönme istekleri. Bu dönemde kaybedilen toprakların halk üzerinde olumsuz etki yapması

Sonucu: 13 Nisan 1909 tarihinde İstanbul'da meydana gelen ayaklanma, komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın, Kurmay Başkanlığını **Mustafa Kemal'in** üstlendiği Hareket ordusu tarafından bastırılmıştır.

Meclis II. Abdülhamit'i olaylara karıştığı gerekçesiyle tahttan indirip yerine V. Mehmet Reşat'ı Padişahlığa getirmiştir.

II. Meşrutiyet'ten sonra ülkedeki İç karışıklıklardan yararlanan Bulgaristan bağımsızlığını İlan etmiş, Avusturya- Macaristan İmparatorluğu Bosna- Hersek'i topraklarına katmış, Girit Rumları ayaklanarak Yunanistan'a bağlanmışlardır.

18)- Osmanlı Devletinin dağılmasını engellemek için aydınlar tarafından ortaya atılan fikir akımlarını yazarak; bu akımların amaçları hakkında kısaca bilgi veriniz.

18)-OSMANLILIK: Osmanlı Devleti'ni oluşturan bütün milletleri adalet, eşitlik, hürriyet ölçüleri içinde bir arada tutup Osmanlılık duygusu ile "Osmanlı Toplumunu" oluşturmak

İSLAMCILIK: Millet olmanın en önemli özelliği dindir. Dinî birlik devleti ayakta tutabilir, düşüncesiyle İslam toplumlarının devletten ayrılmalarını önlemek

TÜRKÇÜLÜK: Türkleri millî bir duygu ile birleştirerek Osmanlı bayrağı altında kuvvetli bir unsur olarak yeniden dünya devletleri arasına sokmak

BATICILIK: Türk toplumuna Batı'da gelişen düşünce, yönetim biçimi, yaşama tarzını getirerek ülkenin gelişmesini, kalkınmasını sağlamak

19)-I.Balkan Savaşının sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

19)- Nedenleri:

- Fransız ihtilâlinin etkisi ile milliyetçilik hareketlerinin yaygınlaşması
- Rusya'nın Akdeniz'e inmek için Balkan halklarını kıskırtması
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp savaşında yenilmesi ve iyice zayıflaması

Balkan Devletlerinin Karadağ, Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan 1912 Ekim ayında, Osmanlı Devleti'ne saldırmasıyla savaş başlamıştır. Savaşı Osmanlı Devleti kaybetmiştir. Savaş sonunda Balkan Devletleri İle Osmanlı Devleti arasında **Londra Antlaşması** imzalanmıştır. Savaşın kargaşa ortamından yararlanan **Arnavutluk bağımsızlığını ilân etmiştir.**

20)- II. Balkan Savaşının sebep ve sonuçları hakkında bilgi veriniz.

20)-Nedeni:

- Londra Antlaşmasında Bulgaristan'ın fazla toprak kazanması
- Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ'ın **Romanya'ya** da yanlarına alarak Bulgaristan'a savaş açmaları

Sonucu: Bulgaristan savaşı kaybedince Osmanlı Devleti'de bu durumdan yararlanarak Edirne ve Kırklareli'yi tekrar geri almıştır. Savaş sonucunda Bulgaristan'la "**İstanbul Antlaşması**" imzalanmıştır. **Buna göre** Edirne, Kırklareli, Dimetoka, Osmanlı'ya Kavala ise Bulgaristan'a verilmiştir. Yunanistan ile de "**Atina Antlaşması**" imzalanmış, Selanik, Yanya ve Girit adası Yunanistan'a verilmiştir.

21)- I.Dünya savaşının sebeplerinden 4 tanesini maddeler halinde yazınız.

21)- I. Dünya Savaşının Nedenleri:

- 1- Sanayileşmeye bağlı sömürge yarışı
- 2- Sömürgeciliğe bağlı Ham madde ve Pazar yarışı
- 3- Çıkar çatışmaları (Mesela Almanya Fransa arasında Alsas Loren Bölgesi sorunu)
- 4- Bloklaşma (Gruplaşma)
- 5- Milliyetçilik, özgürlük gibi düşünce akımlarının etkisi

22)- I.Dünya savaşının sonuçlarından 5 tanesini maddeler halinde yazınız.

22)- 1- Savaşı itilaf bloğu kazandı.

2- Avrupa'nın siyasi haritası değişti.Yeni devletler kuruldu (Türkiye, Çekoslovakya gibi).

3- İmparatorluklar yıkılmaya başladı.(Avusturya Macaristan imp.- Osmanlı İmp.)

4- İngiltere en kazançlı devlet oldu.

5- Milletler cemiyeti kuruldu.

6- Savaş sonu çekişmeler II. Dünya Savaşına zemin hazırladı.

23)- I. Dünya Savaşında Osmanlı Devletinin Savaştığı Cepheleri aşağıda verilen sınıflamaya göre yazınız.

23)-Saldırı (Taarruz) Cepheleri: Kafkasya ve Kanal Cepheleri

Savunma Cepheleri: Çanakkale, Irak, Suriye ve Filistin, Hicaz, Yemen cepheleridir.

Yardım cepheleri: Galiçya ve Makedonya Romanya cepheleridir.

EŞLEŞTİRME / SINIFLAMA

*** I.Dünya Savaşına katılan aşağıdaki devletleri yer aldıkları gruba göre (X) işareti koyarak sınıflayınız.

Devletler	İtilaf (Anlaşma) Devletleri	İttifak (Bağlaşma) Devletleri
Osmanlı İmp.		X
Almanya		X
Fransa	X	
ABD	X	
Romanya	X	
Bulgaristan		X
İngiltere	X	
Avusturya- Macaristan İmp.		X
Rusya	X	
Yunanistan	X	

KAVRAM BİLGİSİ

VAKAY-I HAYRİYE: Hayırlı olay anlamına gelir II. Mahmut döneminde yeniçeri ocağının kaldırılmasını ifade eder.

MEGALO İDEA:Yunanlıların (Rumların) eski Bizans'ı yeniden canlandırarak,büyük Yunanistan'ı kurma hayali

KANUN-U ESASİ : Osmanlı devletinin ilk anayasası

JÖN TÜRKLER: Tanzimat fermanı ve Meşrutiyetin ilan edilmesinde etkili olan grup

HİDİV : Mehmet Ali Paşa soyundan gelen Mısır valisi

BOŞLUK DOLDURMA / DOĞRU YANLIŞ

- Takvim-i Vakayi adlı ilk resmi gazete **II. Mahmut döneminde** çıkarıldı.
- II. Mahmut döneminde **yeniçeri ocağı** kaldırılmış; yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusu kurulmuştur.
- **Sırp lar**, 1829 Edirne Antlaşması ile özerklik kazanmış, 1878 Berlin Antlaşması ile de bağımsızlıklarını elde etmişlerdir.
- **Sırp lar** Osmanlı'ya karşı ilk ayaklanan millettir.
- Savaşlar ve karışıklıklar içinde geçen 1815 ve 1827 arasındaki dönem, Avrupa'da yeniden düzenlemek anlamına gelen **RESTORASYON DÖNEMİ** olarak adlandırılmaktadır.
- Avrupalı devletlerin Milliyetçilik akımının olumsuz etkilerinden korunmak için işbirliği yapması, Avrupa'nın herhangi bir yerinde çıkabilecek ayaklanmaları bastırmak için birlikte hareket etmeleri" politikasına dayanan sisteme **METERNİK** sistemi adı verilir.
- Tanzimat fermanı padişah **Abdülmeccid** döneminde **1839** yılında **Mustafa Reşit Paşa** tarafından hazırlanarak ilan edilmiştir.
- Kırım Savaşı , Osmanlı ekonomisini olumsuz etkiledi ve ilk kez **İngiltere**'den dış borç alındı. Sonraki dönemlerde borç alınmaya devam edildi. Osmanlı Devleti zamanla bu borçların faizlerini dahi ödeyemez hâle geldi. Sonunda 1881 **Muharrem Kararnamesi** ile dış borçların ödenmesinde yeni koşullar belirlendi. Avrupa devletleri alacaklarını kendileri tahsil etmek için **Duyun-u Umumiye** adı verilen genel borçlar idaresini kurdular ve Osmanlı Devleti'nin gelir getiren kaynaklarına el koydular.
- **1856 Paris Antlaşması** ile Osmanlı Devleti bir Avrupa devleti sayılmış ve Osmanlının toprak bütünlüğü Avrupa devletlerinin garantisi altına alınmıştır.
- Islahat Fermanı **1856** yılında Padişah **Abdülmeccid** döneminde ilan edilmiştir.

- I. Meşryiyet padişah **II.Abdülhamit** tarafından **1876** yılında ilan edildi.
- Osmanlı Devletinin İlk Anayasası olan **Kanun-i Esasi** dönemin sadrazamı **Mithat Paşa** başkanlığındaki bir kurul tarafından hazırlanmıştır.
- Osmanlı devleti Giritte ortaya çıkan isyanı bastırmasına rağmen .Avrupalı Devletlerin baskısı sonucu Halepe Fermanı ile Giritlilere imtiyazlar vermiştir.
- **II. Mahmut** döneminde Türkçe ve Fransızca olarak Takvim-i Vakayi adında ilk resmî gazete ve çıkarıldı.
- Tanzimat Döneminde **Maarifumumiye Nizamnamesi** yayımladı (1869 Eğitimin aşamalarını da belirleyen bu nizamname ile **sıbyan mektebi**(ilkokul) , **rüştiye** (ortaokul), **idadi** (lise), **sultani** (lise), **darülfünunun** (üniversite) açılmasını hükme bağlamıştı
- Trablusgarp Savaşında Osmanlı Devleti **İtalya** ile savaşmış; savaş sonucunda iki devlet arasında 1912’de **Uşi Antlaşması** imzalanmıştır.